

Strategische Visie Defensie 2025

DEFENSIE

.be

Strategische Visie Defensie 2025

COLOFON

STRATEGISCHE VISIE DEFENSIE 2025
Goedgekeurd door de regering op 18 juli 2025

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Theo Francken
Minister van Defensie
Lambermontstraat 8 - 1000 Brussel

LAY-OUT
monoeil.be

DRUK
Print House Defence

WETTELIJK DEPOTNUMMER
D-2022/9376/2

INHOUD

1.	Voorwoord van de minister van Defensie	4
2.	Strategische leidraad voor de toekomst van Defensie	8
3.	Analyse van de veiligheidsuitdagingen en hun gevolgen	10
3.1	Achteruitgang van de veiligheidsomgeving	11
3.2	Dreigingsanalyse	12
3.3	Een nieuw veiligheidsparadigma voor het Westen	15
3.4	Aanpassing aan de huidige en toekomstige dreigingen	19
3.5	Urgentie van de situatie en de gevolgen voor onze defensie	23
4.	Onze defensie verankeren in strategische samenwerking	26
4.1	Evolutie van de houding op het vlak van afschrikking en collectieve verdediging	27
4.2	De NAVO en de Europese Unie: complementaire bondgenoten voor Europese veiligheid	29
4.3	Versterking van de Europese defensiepijler binnen de NAVO	30
	> Het plan <i>Readiness</i> 2030	30
	> Het Witboek over de toekomst van de Europese defensie	31
4.4	Strategische kaders van de capacitaire ontwikkeling voor ontrading en collectieve verdediging	32
	> Europese behoeften opgelijnd met deze van de NAVO	34
	> Nationale behoeften op het vlak van Defensie	35
	> Drie kaders, éénzelfde doel	36
4.5	Ontwikkeling van partnerschappen	37
5.	Opdrachten en strategische doelstellingen van Defensie	38
5.1	De Nationale Veiligheidsstrategie	39
5.2	Opdrachten van Defensie	39
5.3	Stand van zaken en ambities	41
5.4	Strategische objectieven tegen 2035	42
	> Voorbereiding op een militair conflict met hoge intensiteit binnen een context van collectieve verdediging	42
	> Het nationaal grondgebied beschermen	42
	> Anticiperen op het gevecht van de toekomst	43
6.	Prioritaire assen voor de versterking van Defensie	44
6.1	Operationele output maximaliseren	45
6.2	Personeel en toename van het personeelsbestand	47
	> Toenemend personeelsbestand	47
	> Een operationele reserve	48
	> Hedendaagse militaire dienst	49
	> Erkende veteranen	49
	> Gezondheid, welzijn en veiligheid van het personeel	49
	> Inachtneming van de militaire specificiteit	50
6.3	Versnelling van de capacitaire ontwikkeling	51
	> Stand van zaken en vooruitzichten van de capacitaire ontwikkeling en van de staat van paraatheid (<i>readiness</i>)	51
	> Principes van de capacitaire actualisering en ambitieniveau	52
	> Prioriteiten op het vlak van capacitaire ontwikkeling	53
	> Ontwikkeling van de innovatie	54
6.4	Verankering van een versneld budgettair traject	55
	> Afstemming van het budgettair traject op de jaarlijkse begroting	55
	> Het budgettair traject van Defensie tegen 2035	55
7.	Belangrijkste randvoorwaarden	58
7.1	Belang van een solide technologische en industriële defensiebasis	59
	> Doorontwikkeling van de DIRS (DIRS 2.0)	59
	> De industriële defensiecapaciteit ontwikkelen	60
	> Essentiële veiligheidsbelangen	61
	> Maatschappelijke return	62
7.2	Ontwikkelen van een communicatiestrategie	63
7.3	Invoering van de nationale plannen inzake verdediging, <i>enablement</i> en weerbaarheid	64
7.4	Modernisering van de werking van Defensie	65
7.5	Actualisering van het wettelijk kader	67
7.6	Evolutie van het vastgoedpatrimonium van Defensie	68
8.	Capacitaire ontwikkeling	70
8.1	Basisprincipes van de capacitaire ontwikkeling	71
8.2	Hoofddijnen van de capacitaire ontwikkeling tegen 2035	72

Voorwoord van de minister van Defensie

Deze uitgave is een verkorte versie van de Strategische Visie 2025. De integrale tekst is online beschikbaar via de QR code.

Waarom we onze krijgsmacht moeten versterken

«Si vis pacem, para bellum» schreef de Romeinse schrijver Renatus Publius Vegetius in de vierde eeuw: «Wie vrede wil, moet zich voorbereiden op oorlog». In deze paar woorden legde de auteur een ijzeren wet vast die vandaag nog even relevant is als toen: een staat zal pas duurzame vrede kennen als hij bereid en ook in staat is om zijn grondgebied en soevereiniteit te verdedigen, indien nodig gewapenderhand. Dit vereist een bekwame en krachtige krijgsmacht, zelfs in tijden van vrede.

Lange tijd heeft ook ons land deze tijdloze les in ere gehouden. Twee buitenlandse invasies en bezettingen in twee generaties, en de Koude Oorlog die daarop volgde, hebben ons met de neus op de feiten gedrukt: het hebben van een parate en ontra-dende krijgsmacht is geen luxe, maar een noodzakelijke voorwaarde voor het behoud van onze democratie. Een andere les die we geleerd hebben: een land als België kan alleen vrij en soeverein blijven door zich aan loyale en machtige partners te binden. En we kunnen alleen op hun loyaliteit rekenen als we bereid zijn om solidair te zijn in hun verdediging.

Na de Koude Oorlog werden deze belangrijke lessen vergeten. Nochtans kunnen België en Europa in deze onzekere wereld niet anders dan opnieuw de taal van harde macht leren spreken. Geloofwaardige vredesdiplomatie staat of valt met de beschikking over 'hard power'. Dit vereist op zeer korte termijn een drastische versterking van onze defensiecapaciteiten. Het doel is om de vrede te bewaren door onze eigen militaire macht geloofwaardig te maken in de ogen van onze tegenstanders en onze strate-gische afhankelijkheid van de V.S. te verminderen. Europa kan dit doel alleen bereiken als het verenigd is en elke lidstaat daarin zijn deel doet. Deze regering is vastbesloten om in dit opzicht de nodige solidariteit te tonen.

De bescherming van de oostflank van Europa is de strategische topprioriteit voor onze strijdkrachten. Rusland vormt vandaag al een acute bedreiging voor de territoriale integriteit en politieke soevereiniteit van de drie Baltische lidstaten van de Europese Unie, zijnde Estland, Letland en Litouwen. België is er verdragsrechtelijk toe gehouden om de soevereiniteit en integriteit van deze staten mee te verdedigen, indien deze door een gewapende actie van Rusland wordt bedreigd. Zowel artikel 5 van het NAVO-verdrag als artikel 42, lid 7, van het Verdrag betreffende de Europese Unie zijn in die zin duidelijk en onvoorwaardelijk. Dat impliceert dat België quasi automatisch in oorlog komt met Rusland, indien het tot zo'n actie zou overgaan. Het leveren van een daadwerkelijke bijdrage aan de collectieve militaire afschrikking die uitgaat van de NAVO aan de oostflank van Europa is daarom voor België een urgente kwestie van nationale veiligheid.

Ook al blijft Afrika een aandachtspunt voor Defensie, is het om bovenvermelde redenen essentieel dat de focus van onze operationele capaciteiten op de Europese oostflank ligt en we onze middelen niet onnodig spreiden. Hand in hand met de toe-genomen oorlogsdreiging in Oost-Europa, merken we tegelijk een verslechterd binnenlands veiligheidsklimaat als gevolg van hybride operaties door Rusland op Europees grondgebied. Via cyberaanvallen, desinformatie en sabotage probeert Rusland de weerbaarheid van Europa aan te tasten, zo ook van ons land. Dat vergt dat Defensie ook oog heeft voor de bedreiging die uitgaat van deze buitenlandse macht op onze binnenlandse veiligheid. Hierin kadert de uitbouw van een krachtige cyberde-fensie en van de territoriale reserve, die binnenlandse bewakingsopdrachten op zich kan nemen.

Gezien al deze bedreigingen moet ons land zijn veiligheid en weerbaarheid versterken om zijn burgers, zijn grondgebied en zijn economie te beschermen. Ook is de heropbouw van onze krijgsmacht onmisbaar, indien we onze diplomatieke geloofwaardig-heid binnen de Europese Unie en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) willen herstellen. Die geloofwaardigheid ging teloor doordat België de afgelopen jaren talmde met de budgetverhoging die hiervoor noodzakelijk is, terwijl onze bond-genoten hiervoor wel al de nodige inspanningen leverden. Deze houding getuigde van een gebrek aan solidariteit, met zware diplomatieke averij tot gevolg. Deze situatie werd des te meer onhoudbaar omdat ons land, als gastheer van de hoofdkwartieren van de Europese Unie, de NAVO en SHAPE (Supreme Headquarters Allied Powers Europe), hierdoor talrijke politieke, diploma-tieke en economische voordelen geniet.

De oorlogsdreiging is vandaag groter dan op gelijk welk moment in de Koude Oorlog. Toch is het huidige niveau van paraatheid van ons land ontoereikend, en dat op alle vlakken. De bevolking is onvoldoende geïnformeerd en is zich onvoldoende bewust van de realiteit van militaire dreigingen. Onze defensieplannen zijn vooralsnog te gefragmenteerd. De defensie-industrie is nog onvoldoende in staat om onze strijdkrachten te bevoorraden in het geval van een crisis of een ernstig conflict.

Militaire zwakheid lokt militaire agressie uit, militaire kracht ontraadt ze. Daarom is het van vitaal belang dat ook België zijn strijdkrachten onverwijld versterkt. Investeren in een solide verdediging om de vrede te bewaren is altijd goedkoper dan het dragen van de kosten van een conflict. Ondanks de vooruitgang die is geboekt in het kader van de Strategische Visie 2016 en het STAR-plan 2022, blijven de huidige capaciteiten van Defensie en de industrie die haar ondersteunt onvoldoende om te voldoen aan de eisen die de verslechterende veiligheidssituatie ons opdringt.

Om dit te bereiken moet Defensie een diepgaande transformatie ondergaan. Van de kleine militaire macht gericht op expeditie-naire interventies (*wars of choice*) die het nu is, moet ons leger transformeren in een solide krijgsmacht gericht op afschrikking en conflicten van hoge intensiteit in de context van collectieve verdediging (*wars of necessity*). Deze paradigmaverschuiving vereist dat we de capaciteitstekorten opvullen, strategische munitie- en materieelvoorraden aanleggen en het aantal militairen verhogen.

Een groter bewustzijn van de veiligheidsrisico's waaraan ons land is blootgesteld, is ook noodzakelijk. Duidelijke communicatie zal de bevolking bewust maken van deze risico's, maar ook van de maatregelen en expertise van Defensie om hierop adequaat te reageren. Op deze manier versterken we de betrokkenheid van burgers bij de inspanningen die nodig zijn om onze bescherming te verbeteren.

De NAVO blijft de centrale pijler van onze collectieve verdediging. De Europese Unie vertolkt hierin een belangrijke aanvullende rol. Hiertoe gedwongen door de verslechterde veiligheidsomstandigheden, stimuleert de Europese Unie voortaan actief de herbewapening van de Europese lidstaten. Ze zet eveneens in op het integreren van de Europese defensie-industrie en op het ontwikkelen van gezamenlijke militaire capaciteiten. De Europese Unie en de NAVO moeten daarom niet worden gezien als concurrerende entiteiten, maar als complementaire partners die in synergie samenwerken aan de versterking van de Europese veiligheid.

Het Strategisch Kompas van de Europese Unie beklemtoont de absolute noodzaak van deze samenwerking. De grote meerwaarde van de Europese Unie ligt in het geven van economische stimulansen en in het optimaliseren van de gemeenschappelijke markt voor defensie. Daarzonder kan de herbewapening van Europa nooit op tijd, en nooit op een kostenefficiënte manier, gerealiseerd worden. Binnen NAVO-verband eisen onze Amerikaanse bondgenoten reeds lange tijd dat de Europeanen instaan voor een groter aandeel van de militaire afschrikking die uitgaat van de NAVO-alliantie in Europa. Dit moet toelaten aan de V.S. om de eigen capaciteiten te richten op het verdedigen van de westelijke flank van de NAVO: de Pacifische regio. De huidige Amerikaanse regering vertelt in dit verband niets nieuws. Deze '*pivot to Asia*' is een onvermijdelijk gevolg van de steeds assertievere geopolitieke houding van China en de opbouw van de Chinese militaire capaciteiten.

Europa wordt aldus gedwongen om een zekere mate van strategische autonomie te bereiken. We moeten in staat zijn om zelf in te staan voor de veiligheid op het Europese continent, via een geloofwaardige militaire afschrikking die elke gewapende actie tegen de Europese Unie en zijn bondgenoten kan afraden. Dat betekent evenwel niet dat er losgekoppeld moet worden van de V.S. in strategisch en materieel opzicht. Integendeel: zo'n loskoppeling kan leiden tot suboptimale en onnodig dure wapensystemen voor de Europese krijgsmachten, met als resultaat dat die onnodig zwakker worden en onze veiligheid duurder. Alle ondoordachte en ongefundeerde kritiek op de NAVO dient alleen de belangen van Europa's tegenstanders. Zij proberen verdeeldheid te zaaien in het bondgenootschap, omdat ze weten dat het sterker is als het verenigd blijft. Ons land pleit in deze kwestie voor een evenwichtige aanpak, gericht op de ontwikkeling van de Europese defensie-industrie en -capaciteiten binnen het kader van de NAVO. Deze Europese pijler moet dubbel werk voorkomen en interoperabiliteit met onze bondgenoten garanderen door de capaciteiten te harmoniseren en uitrusting te standaardiseren.

Om deze nieuwe Strategische Visie te verwezenlijken, wil de Belgische regering tegen 2035 meer middelen uittrekken voor de strijdkrachten. Op 11 april 2025 nam de regering een budgettair plan voor defensie aan, getiteld 'Strategische Bijdrage aan Vrede door Kracht'. Dit plan brengt de defensie-inspanning van ons land vanaf 2025 op 2 % van het bbp, een inspanning die als ondergrens zal worden gehandhaafd overeenkomstig het '*halt any decline*'-beginsel. Het traject dat binnen deze Strategische Visie werd weerhouden, voorziet een defensie-inspanning van 2 % van het bbp tot in 2033 en vervolgens 2,5 % bbp in 2034.

Het is van belang om aan te stippen dat dit budgettair plan de flexibiliteit vrijwaart waarover de regering beschikt om dit groeitraject aan te passen, indien de situatie meer middelen vereist. In navolging van de NAVO-top, gehouden in Den Haag op 24 en 25 juni 2025, zal de regering zich - op basis van het budgettair plan voor defensie - buigen over de modaliteiten van een eventuele opwaartse herziening in functie van de door het bondgenootschap vastgelegde doelstelling.

Hoe we onze krijgsmacht zullen versterken

Deze Strategische Visie legt uit hoe Defensie zich concreet zal versterken, teneinde een passend antwoord te bieden op de bovenvermelde toegenomen veiligheidsuitdagingen. Wat capaciteiten betreft, is de strategische prioriteit het versterken van de robuustheid van onze strijdkrachten door hun gevechtskracht te vergroten en hun paraatheid (*readiness*) en operationele duurzaamheid (*sustainability*) te verbeteren. Dat vergt zowel het invullen van lacunes in capaciteiten als het opbouwen van voorraden, met name qua munitie, teneinde voorbereid te zijn op een conflict van hoge intensiteit.

Tegelijkertijd zal het personeelsbestand worden uitgebreid, een territoriale reserve worden uitgebouwd en een vrijwillige militaire dienst worden ingevoerd. Voor een doeltreffendere defensie zal de infrastructuur verder worden verbeterd en verstevigd. Innovatie is een andere belangrijke pijler van deze strategie: Defensie anticipeert op de oorlogvoering van de toekomst door geavanceerde technologieën te integreren, in samenwerking met de academische wereld en de industrie.

Om doeltreffender op nieuwe dreigingen te kunnen reageren, zal Defensie haar werking moderniseren en daartoe met name het toepasselijke juridische kader herzien. Tegelijkertijd zal een duidelijke, transparante en proactieve communicatiestrategie worden uitgerold om het publiek te informeren en bewust te maken over de veiligheidsuitdagingen waar België, de Europese Unie en de NAVO voor staan, evenals over de inspanningen die Defensie zich getroost om zich daarop voor te bereiden.

Tot slot kunnen onze veiligheid en defensie alleen volledig worden gewaarborgd als de samenleving zich weerbaar opstelt en collectief klaarstaat. Met dit in het achterhoofd versterkt Defensie haar partnerschappen met alle betrokken spelers, zowel op federaal niveau als op het niveau van de deelstaten, met bijzondere nadruk op de defensie-industrie om innovatie te stimuleren en de productie van materieel en munitie te versnellen.

De NAVO-top in Den Haag was een eerste uitgelezen kans voor België om zijn engagement als betrouwbare bondgenoot te herbevestigen. Door middel van concrete verbintenissen wil de regering de diplomatieke geloofwaardigheid van het land herstellen. Het is tegen deze achtergrond dat deze nieuwe Strategische Visie is goedgekeurd door de regering. Ook zal hiertoe spoedig een nieuwe wet houdende de militaire programmering van investeringen (hiernavolgend benoemd als 'militaire programmeringswet') worden voorgelegd aan het parlement.

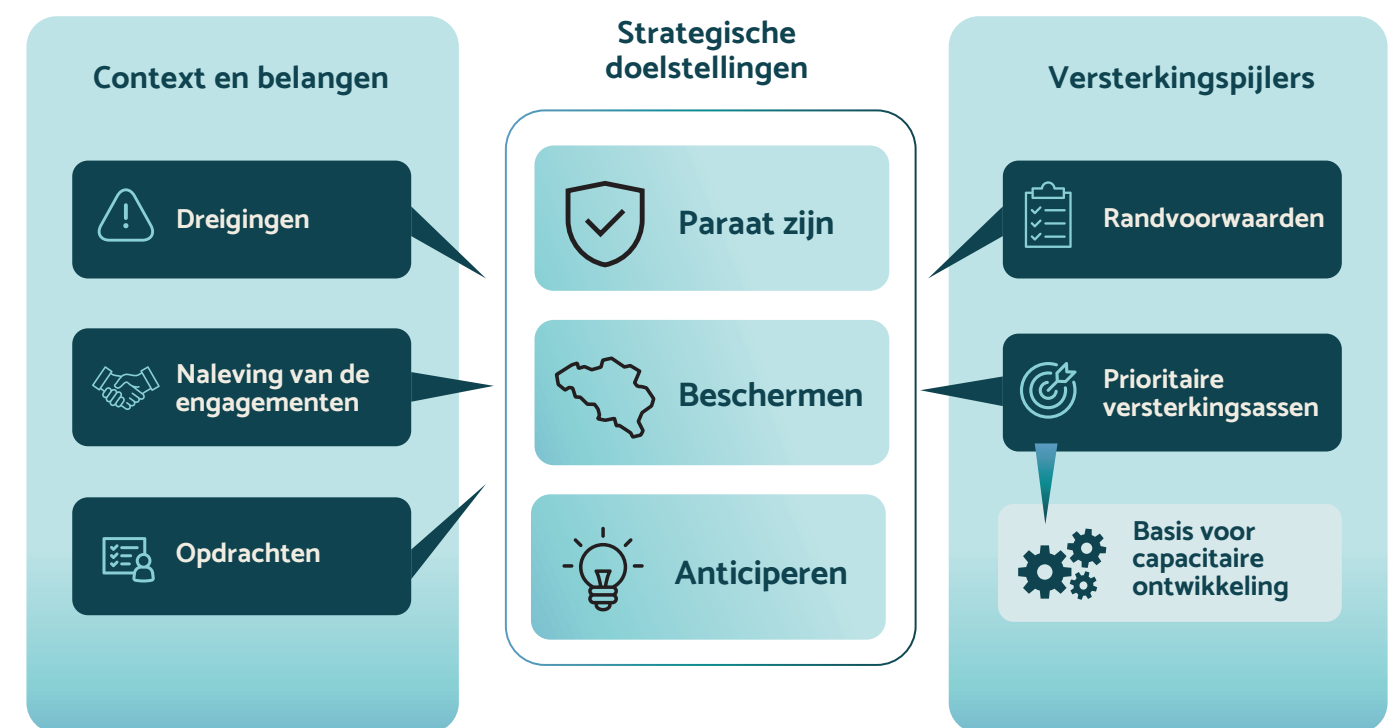
Theo Francken
Minister van Defensie

Strategische leidraad voor de toekomst van Defensie

De Strategische Visie van Defensie biedt een coherente koers, gebaseerd op een grondige analyse van de internationale context en opkomende dreigingen. Dit in een snel veranderende veiligheidsomgeving die wordt gekenmerkt door instabiliteit, onvoorspelbaarheid en de opkomst van hybride en conventionele dreigingen.

Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, is snel optreden essentieel zodat België het vermogen behoudt om zich te verdedigen, kan bijdragen tot de collectieve veiligheid en zijn geloofwaardigheid ten aanzien van internationale partners kan behouden. De Strategische Visie legt een ambitie vast voor 2035, die is opgebouwd rond drie doelstellingen: voorbereid zijn op een conflict van hoge intensiteit, het grondgebied en de bevolking beschermen en anticiperen op nieuwe vormen van conflict.

Om dit te bereiken is een grondige hervorming van het defensieapparaat nodig. Deze hervorming steunt op verschillende hefbomen: de operationele output maximaliseren, het personeelsbestand versterken, de capacitaire ontwikkeling versnellen en een stabiele financiering garanderen die in overeenstemming is met onze internationale verbintenissen. Deze inspanningen moeten worden ondersteund door solide randvoorwaarden, die de basis vormen voor een Defensie die in staat is om de huidige en toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden.

Analyse van de veiligheidsuitdagingen en hun gevolgen

3.1 Achteruitgang van de veiligheidsomgeving

Sinds de val van het Sovjetblok heeft Europa een ongekenne periode van stabiliteit en welvaart gekend. De recente geopolitieke en sociaaleconomische ontwikkelingen laten echter duidelijk zien dat dit tijdperk voorbij is.

Het conflict tussen Rusland en Georgië in 2008 en het conflict in Oekraïne hebben ons er op brute wijze aan herinnerd dat oorlog in Europa niet langer een abstracte hypothese is, maar een werkelijkheid. Deze strategische breuk maakte een einde aan de illusies van een wereld die permanent in vrede leeft en zorgde ervoor dat het idee van een geleidelijke vermindering van de militaire behoeften achterhaald is. De Russische invasie werkte als een elektroshock voor Europa, dat nu te maken heeft met directe dreigingen aan zijn grenzen.

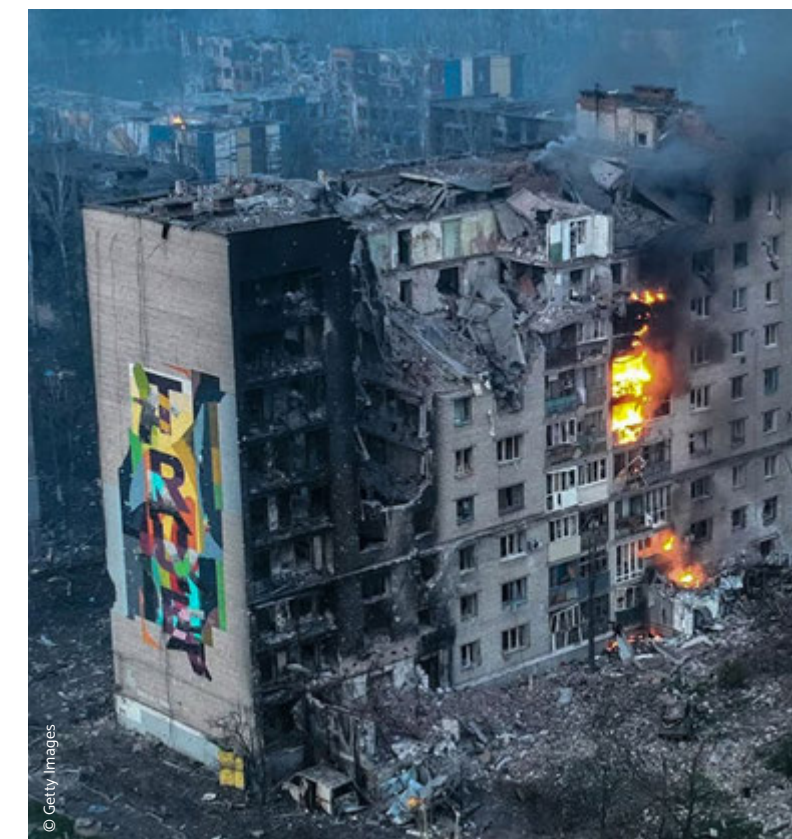
De huidige volatiele, onzekere, complexe en ambigue veiligheidsomgeving wordt nog verergerd door de toenemende competitie tussen statelijke en niet-statelijke actoren, zowel op ideologisch, technologisch als economisch vlak. Deze dynamiek leidt tot een reeks multidimensionale dreigingen die een directe invloed heeft op de stabiliteit van het Europese continent. De dreiging van gewapende conflicten, conventioneel of hybride, is nu een dwingende realiteit. De afgelopen jaren werden Europa en België reeds geconfronteerd met een toename van hybride aanvallen: sabotage van kritieke infrastructuur zoals onderzeese kabels, cyberaanvallen op zowel overheidsinstellingen als particuliere actoren, en desinformatiecampagnes, vooral tijdens verkiezingsperiodes.

In deze context leven we niet echt meer in vrede, ook al zijn we niet in oorlog. We leven in een tijd van diffuse conflicten, gekenmerkt door de intensivering van hybride dreigingen en de geleidelijke vervaging van de grenzen tussen vrede en vijandelijkheid. Dit grijze gebied, dat men zou kunnen omschrijven als een 'crisistijd' of, meer precies, een 'periode van toenemende hybride dreigingen', vereist permanente waakzaamheid, een aangepaste strategische houding en een versterkt reactievermogen.

Door zijn strategische ligging en zijn rol als gastland voor tal van internationale instellingen is België bijzonder kwetsbaar. Bovendien is zijn open economie fundamenteel afhankelijk van stabiele fysieke en digitale verbindingen met zijn partners. Door onze ligging in de frontlinie van Noordwest-Europa, onze hoge dichtheid aan kritieke infrastructuur en onze functie als gastland en logistiek knooppunt voor de Europese defensie is België een doelwit bij uitstek op het geopolitieke toneel.

Voor ons land, net als voor al onze Europese partners, onderstreept het nieuwe veiligheidsparadigma het cruciale belang van de verdediging van het nationale grondgebied en van meer solidariteit in collectieve verdediging. Dit vereist geloofwaardige en afschrikkende strijdkrachten, een robuuste industriële defensiebasis die een conflict van hoge intensiteit aankan en een weerbare samenleving die geïnformeerd en gemobiliseerd is rond de uitdagingen op het vlak van veiligheid en soevereiniteit.

Uiteindelijk staan de kernwaarden van onze democratie vandaag onder druk door tegenstanders op geopolitiek en ideologisch vlak. De Europese cohesie en de trans-Atlantische banden, die essentieel zijn voor onze veiligheid, worden aangetast. In veel westerse landen ondermijnt de opkomst van populisme en extremisme – vaak gevoed door deze externe invloeden – de democratische legitimiteit, verzwakt ze het bestuur, en verdiept ze de verdeeldheden. Desinformatiecampagnes pogen tevens om de publieke opinie te manipuleren en besluitvormingsprocessen te verstoren. Volgende waarschuwingssignalen, waar we scherp en vastberaden rekening mee moeten houden.

© Getty Images

© Belgian Defence

3.2 Dreigingsanalyse

In een strategische benadering past het om een onderscheid te maken tussen de dreiging, opgevat als een potentiële bron van gevaar, en de actie, die de concretisering ervan vormt. Het is ook belangrijk om een onderscheid te maken tussen de dreiging en het risico, waarbij het risico de contextuele beoordeling van de dreiging is, rekening houdend met de specifieke kwetsbaarheden van de betreffende omgeving.

Geopolitieke dreigingen

RUSLAND

Sinds de annexatie van de Krim in 2014 en met de oorlog die het in 2022 begon, heeft Rusland de Euro-Atlantische veiligheidsomgeving grondig verstoord. Het beperkt zich niet tot militaire agressie in Oekraïne: het intensiveert ook zijn destabiliserende inspanningen in wat het beschouwt als zijn invloedssfeer – bijvoorbeeld door spanningen aan te wakkeren in regio's zoals Moldavië of de Zuidelijke Kaukasus – en voert tegelijkertijd versturende acties in onze bredere omgeving, met name in het Midden-Oosten en Afrika. Rusland beschikt nog over aanzienlijke conventionele militaire capaciteiten, ondersteund door een krachtig nucleair arsenaal, waardoor het een reële bedreiging vormt. Sinds februari 2022 heeft de Russische president herhaaldelijk expliciet verwezen naar het mogelijke gebruik van kernwapens, met name tegen de geallieerde landen. Het conflict in Oekraïne toont een doelbewuste, brute militaire strategie die veel verder gaat dan legitieme militaire doelen en zich richt op burgers en kritieke infrastructuur. Tegelijkertijd grijpt Rusland dagelijks terug naar hybride acties: sabotage, cyberaanvallen, desinformatiecampagnes, politieke inmenging, enz. Meer concreet uit het zijn vijandigheid door herhaalde handelingen, zoals het regelmatig schenden van het Europese luchtruim, waarmee het het opzettelijke en dreigende karakter van zijn acties benadrukt. Rusland is duidelijk bezig met een oorlogseconomie, waardoor het zijn militair-industriële productiecapaciteit aanzienlijk heeft kunnen verhogen. In 2024 maakten de defensie-uitgaven bijna 40 % van de federale begroting uit, of ongeveer 9 % van het bbp (vergeleken met 6 % in 2023). In 2025 zullen ze naar verwachting die van alle lidstaten van de Europese Unie samen overtreffen in termen van koopkrachtpariteit. Het verhoogde risico gekoppeld aan deze machtstoename, gefaciliteerd door de technologische, industriële en economische steun

CHINA

Het steeds zelfbewustere en assertievere beleid van China maakt deel uit van een dynamiek van wereldwijde strategische competitie – ook op militair vlak – waarbij China zich tegelijk als partner, concurrent en rivaal positioneert. Zoals het Witboek van de Europese Commissie aangeeft, is China, ondanks het feit dat het een belangrijke handelspartner van de Europese Unie is, actief bezig met het opbouwen van zijn militaire capaciteiten. Zijn militaire uitgaven zijn nu de op één na hoogste ter wereld, veel hoger dan die van andere Oost-Aziatische mogendheden. Deze snelle uitbreiding is van toepassing op belangrijke strategische sectoren: nucleaire strijdkrachten, ruimtevaart en cyberspace. Tegelijkertijd destabiliseren de unilaterale acties van Peking in de Oost- en Zuid-Chinese Zee de regionale orde, terwijl de groeiende militaire projectie in de Stille Zuidzee en de Indische Oceaan de Europese partners tot grotere waakzaamheid aanzet. Een belangrijk spanningspunt is de status quo rond Taiwan waarvan de doorbreking – met name door een gewapend conflict – verrekende wereldwijde gevolgen zou hebben, waaronder verstoring van de internationale handel, ontwrichting van toeleveringsketens en geopolitieke instabiliteit met directe gevolgen voor de Europese economie. China volgt het conflict in Oekraïne op de voet en observeert de westerse cohesie en de kracht van onze reactie op de Russische agressie. Ons vermogen om dit conflict te beheersen zal waarschijnlijk van invloed zijn op de manier waarop Peking tegen zijn eigen territoriale ambities aankijkt, vooral met betrekking tot Taiwan. Het Strategisch Concept van de NAVO erkent dat China dwingende politieke, economische en militaire doelstellingen nastreeft die strijdig zijn met de belangen, veiligheid en waarden van de bondgenoten. Peking voert ook hybride operaties uit tegen westerse staten: cyberaanvallen, desinformatiecampagnes, spionage, economische en diplomatieke inmenging, en vijandige retoriek. China

© AP

probeert tevens de op regels gebaseerde internationale orde te hervormen, met name in de ruimte, op zee en in de digitale wereld. Op lange termijn blijft het de enige mogendheid die het strategische overwicht van de Verenigde Staten kan uitdagen. Deze structurele realiteit verklaart voor een groot deel de strategische heroriëntatie van Amerika op de Indo-Pacifische regio.

IRAN

Iran probeert actief het Westen en zijn waarden te ondermijnen, onder meer door wapens te leveren aan Rusland om zijn agressie tegen Oekraïne te ondersteunen. Om zijn regionale belangen te beschermen en zijn invloedssfeer uit te breiden, beschikt het land over het IRGC (*Islamic Revolutionary Guard Corps*) en meer in het bijzonder over de Al-Quds Force, die gespecialiseerd is in onconventionele oorlogvoering en steun aan Iraanse proxies. Zijn activiteiten omvatten onder meer moorden en ontvoeringen, maar ook het plannen van terroristische aanslagen tegen doelen die door Iran als staatsvijanden worden beschouwd.

Het recente conflict bevestigt dat deze ambities, in combinatie met het risico dat Iran een nucleaire macht zou worden, een grote bedreiging voor de regionale veiligheid vormen met risico's op escalatie, met name ten aanzien van Israël.

NOORD-KOREA

Als sleutelspeler in een impliciete Chinees-Russisch-Iraanse coalitie neemt Noord-Korea een openlijk provocerende houding aan en voert het zijn machtsvertoon in Zuidoost-Azië op, wat Zuid-Korea bijzonder verontrust en Japan onder toenemende druk zet. Tegelijk betekent zijn militaire inzet sinds juni 2024 aan de zijde van Rusland in Oekraïne – met de uitzending van duizenden soldaten en de levering van wapens – een aanzienlijke escalatie van het conflict, waardoor de onderlinge verbondenheid tussen de oorlog in Europa en de toenemende spanningen in de Indo-Pacifische regio wordt versterkt en Pyongyang waardevolle gevechtservaring kan opdoen.

Naast deze autoritaire revisionistische mogendheden stellen ook andere geopolitieke actoren zoals India en Pakistan zich dubbelzinniger of meer autonoom op. De hernieuwde spanningen tussen deze twee staten, aangewakkerd door aanhoudende territoriale geschillen, vormen een reëel risico op regionale escalatie, wat des te zorgwekkender is omdat beide landen over nucleaire capaciteiten beschikken.

Tegelijkertijd blijft het Midden-Oosten een belangrijke bron van instabiliteit. De aanval van de terroristische beweging Hamas op Israël, gevolgd door de Israëlische tegenaanval, heeft de regionale spanningen opnieuw aangewakkerd en de verdeeldheid tussen regionale mogendheden verscherpt. Bovendien heeft de recente regimewisseling in Syrië het land in diepe onzekerheid gestort, het risico op de toch al chronische instabiliteit in de regio nog verergerd, en een vruchtbare bodem gecreëerd voor buitenlandse inmenging en niet-staatelijke gewapende groeperingen.

Terroristische dreigingen

Terrorisme blijft een grote, veelzijdige en voortdurend veranderende dreiging. Dit komt zowel tot uiting in de territoriale verankering van jihadistische groeperingen in Afrika als in de transnationale aanslagen vanuit het Arabisch Schiereiland, met name door de Houthi's, wat de geografische en strategische uitbreiding van deze dreiging illustreert.

In deze context blijft de situatie in Afrika van groot belang, vanwege de mogelijke directe gevolgen voor onze nationale veiligheid, die des te kwetsbaarder is door de groeiende invloed van Rusland en China, die daar zowel offensieve als concurrerende strategieën ontplooiën. Rusland gebruikt het Afrikaanse continent inderdaad als hefboom om zijn status als grootmacht te herstellen en de invloed van het Westen aan te vechten. Door een verhoogde militaire en paramilitaire aanwezigheid, desinformatiecampagnes en openlijke steun aan autoritaire regimes probeert het zijn invloed uit te breiden en de democratische dynamieken te ondermijnen. China zet dan weer in op een strategie van massale investeringen in infrastructuur en het verstrekken van leningen, waardoor een langdurige economische afhankelijkheid ontstaat. Tegelijkertijd oefent het politieke druk uit via een

dwangdiplomatie. Beide grootmachten maken gebruik van lokale institutionele zwakheden om hun autoritaire modellen op te leggen, terwijl de aanwezigheid van Europa, waaronder deze van België, naar de achtergrond wordt verdrongen. De conflicten in Afrika kunnen dan ook niet langer worden beschouwd als louter regionale crises: ze maken voortaan deel uit van een wereldwijde competitie om macht en invloed.

Het risico op terrorisme wordt tevens versterkt door de structurele instabiliteit van het Afrikaanse continent, dat verzwakt is door een reeks staatsgrepen, gewapende conflicten en opstanden. Dit klimaat van chronische onveiligheid vormt een vruchtbare voedingsbodem voor terroristische groeperingen om zich permanent te verankeren. Deze laatste vinden er een toevluchtsoord, organiseren zich en ontwikkelen capaciteiten die uiteindelijk een directe dreiging kunnen vormen voor de Europese veiligheid. Vooral de Sahel en de Hoorn van Afrika hebben te kampen met chronisch geweld dat zowel jihadistisch als communautair is. Deze groepen hebben een zorgwekkende mate van bewegingsvrijheid, lokale wortels en aanzienlijke operationele middelen. Hun invloed strekt zich vaak uit tot gebieden die worden gekenmerkt door proxy-conflicten, zoals Libië, Syrië en Jemen. Hoewel militair verzwakt, zet de Islamitische Staat zijn activiteiten in het geheim voort

en maakt het gebruik van veiligheidslacunes om een ondergrondse en duurzame aanwezigheid te behouden. Daarnaast vormt de demografische explosie in Afrika, met een bevolking die tegen 2050 naar verwachting zal zijn verdubbeld tot meer dan twee miljard, een grote strategische uitdaging. Deze snelle groei, geconcentreerd in gebieden die vaak gekenmerkt worden door instabiliteit, armoede en ontoereikende infrastructuur, dreigt sociale spanningen, massale migratie, competitie om hulpbronnen en de uitbreiding van criminele of terroristische netwerken aan te wakkeren. Deze dynamiek zal onvermijdelijk een directe impact hebben op de Europese en internationale veiligheid.

De terroristische dreiging beperkt zich voortaan allesbehalve tot Afrika, en strekt zich uit tot strategische maritieme zones zoals de Rode Zee. Door civiele en militaire schepen als doelwit te nemen, brengen de Houthi's de vrijheid van scheepvaart ernstig in gevaar in een vitale corridor voor de wereldhandel. Hun aanvallen hebben de koopvaardij gedwongen haar routes verleggen, wat heeft geleid tot significant hogere logistieke kosten en vertragingen in internationale toeleveringsketens. België, waarvan de economie in grote mate afhankelijk is van zijn havenactiviteiten, ondervindt hiervan directe economische gevolgen.

Transnationale dreigingen

Naast doelbewuste dreigingen zijn er transnationale en mondiale crises die, zonder directe oorzaken van conflicten te zijn, als katalysator werken door bestaande risicofactoren te versterken en nieuwe dreigingen te genereren.

Door verschijnselen als droogte en watertekorten te verergeren, wakkert de klimaatverandering de sociale en politieke spanningen aan en creëert ze een vruchtbare bodem voor instabiliteit, radicalisering en massale, ongecontroleerde migratiebewegingen.

Tegelijkertijd verergeren wereldwijde gezondheidscrisis, zoals pandemieën, en gedwongen migratie de dynamiek van onveiligheid. Deze transnationale uitdagingen, die vaak onvoorspelbaar zijn, stellen de economische en strategische onderlinge afhankelijkheden op de proef, waardoor de internationale orde kwetsbaarder wordt.

Economische kwetsbaarheden, vooral die in verband met toeleveringsketens – of het nu gaat om energieafhankelijkheid, grondstoffen of kritieke technologieën – worden steeds vaker uitgebuit als instrumenten om invloed of druk uit te oefenen.

Deze transversale factoren hebben laten zien dat ze staten kunnen destabiliseren en de spanningen op het internationale toneel kunnen verhogen.

3.3 Een nieuw veiligheidsparadigma voor het Westen

Een tijdperk van hybride rivaliteiten in opmars

De nieuwe veiligheidsomgeving wordt gekenmerkt door een diversificatie en intensivering van de dreigingen, die vormen aannemen die het kader van conventionele militaire confrontaties ruimschoots overschrijden. Hybride acties, die dwang en subversie combineren, mengen op slimme wijze conventionele en niet-conventionele methoden. Ze worden georkestreerd door statelijke of niet-statelijke actoren en hebben hoofdzakelijk politieke doelstellingen.

Deze acties kunnen vele en uiteenlopende vormen aannemen. Het gaat onder meer om cyberaanvallen op kritieke infrastructuur, overheidsinstellingen of particuliere onder-

nemingen. Daarnaast zijn er desinformatiecampagnes via sociale media om verwarring te zaaien, de publieke opinie te beïnvloeden of het vertrouwen in democratische instellingen te ondermijnen. Georkestreerde migratiedruk, politieke inmenging, economische en industriële spionage en fysieke of digitale sabotage zijn eveneens potentiële bedreigingen. Tot slot kunnen ook nog meer discrete tactieken beschouwd worden als hybride acties, zoals de financiering van extremistische groeperingen, culturele of religieuze beïnvloeding of het gebruik van economische hefbomen (bijvoorbeeld via strategische investeringen).

Deze acties zijn vaak moeilijk met zekerheid toe te schrijven en zijn erop gericht de maatschappelijke, economische en politieke kwetsbaarheden van een land uit te buiten, zonder

een directe militaire reactie uit te lokken. Het doel is om één of meer staten te verzwakken, te beïnvloeden of te destabiliseren, zonder dat dit tot een openlijk gewapend conflict leidt. Hoewel er dus officieel geen conflict is, kan de situatie niet langer als echte vrede worden beschouwd. In deze nieuwe omgeving lijken traditionele fysieke en juridische grenzen achterhaald. De directe blootstelling van bondgenoten aan hybride dreigingen maakt de coördinatie van een collectieve reactie complexer en roept vragen op over de toepasbaarheid van artikel 5 van het NAVO-Verdrag. De moeilijkheid om aanvallen nauwkeurig toe te wijzen, maakt deze complexiteit nog groter en belemmert de inplaatsstelling van doeltreffende tegenmaatregelen.

In Europa stellen hybride acties onze veerkracht en ons reactievermogen zwaar op de proef. In deze context is een aanpassing van de veiligheidsstrategieën noodzakelijk, op basis van een flexibelere houding, een versterking van de preventieve maatregelen en een herziening van de wetgevingskaders om de reacties op deze diffuse en veelvormige dreigingen te kunnen anticiperen en effectief te kunnen afbakenen.

Strategische omschakeling: hypotheses en scenario's

Tegen een achtergrond van ongebreidelde rivaliteit, de opkomst van nieuwe evenwichten en de vermenigvuldiging van dreigingen die zowel veelvormig als hardnekkig zijn, ondergaat de internationale strategische omgeving een diepgaande transformatie, gekenmerkt door toenemende onvoorspelbaarheid. Gezien deze realiteit is het essentieel om scenario's voor de ontwikkeling van het geopolitieke landschap uit te werken, zodat we beter voorbereid zijn op een onzekere toekomst.

De hiernavolgende scenario's zijn verre van vaststaand, maar zullen waarschijnlijk op elkaar inwerken, elkaar versterken of snel evolueren onder invloed van externe schokken. Ze hebben tot doel de paradigmashift te verduidelijken door de mogelijke dynamieken op middellange en lange termijn naar voren te brengen teneinde strategische reflectie op het gebied van preventie, anticipatie en weerbaarheid te stimuleren.

- › Grootschalige hybride aanvallen: Rusland zou met name hybride operaties met een breed spectrum kunnen uitvoeren, gericht op het neutraliseren of verstoren van kritieke infrastructuur, zowel civiele als militaire. Hieronder vallen massale cyberaanvallen die systemen lamleggen die essentieel zijn voor het functioneren van de samen-

leving, zoals communicatienetwerken, elektronische betalingsplatforms, energievoorzieningen of internettoegang. Dergelijke verstoringen zouden een grote impact hebben op de economie en het dagelijks leven van de burgers en een klimaat van wijdverspreide wanorde creëren. Tegelijkertijd kunnen gecoördineerde desinformatiecampagnes de angst versterken en twijfel zaaien onder de Europese publieke opinies, wat de sociale cohesie ondermijnt en de politieke wil om eensgezind terug te slaan verzwakt.

- › Een conflict in de Indo-Pacifische regio: in zijn poging om zijn status als dominante macht te doen gelden, zou China een militaire operatie kunnen uitvoeren om de controle over Taiwan over te nemen, waardoor de Verenigde Staten gedwongen zouden worden om militair in te grijpen. Een dergelijk conflict zou verstrekende wereldwijde gevolgen hebben, met grote verstoringen van de toeleveringsketens, vooral in belangrijke sectoren zoals elektronica of de toegang tot kritieke grondstoffen waarvan Europa sterk afhankelijk is.
- › Toenemende destabilisering in Afrika: in de zuidelijke periferie van Europa kan de instabiliteit toenemen door het gecombineerde effect van sterke demografische druk, klimaatverandering, regionale spanningen aangewakkerd door extremisme en toenemende inmenging van buitenaf. Deze situatie kan leiden tot meer transnationale dreigingen, met name op het gebied van veiligheid, en tot massale migratiestromen die moeilijk te beheersen zijn. Deze dynamiek zou sociale spanningen binnen de Europese samenlevingen veroorzaken en de politieke verdeeldheid tussen de lidstaten vergroten, waardoor de Europese cohesie en solidariteit zouden worden ondermijnd.

Verschillende andere parameters kunnen de mogelijke dynamieken die in deze scenario's worden geschetst nog versterken of wijzigen.

- › De in het verleden reeds uitgedrukte maar nu kordaat herhaalde wens van de huidige Amerikaanse regering om haar strategie opnieuw te richten op de Indo-Pacifische regio – lees: China – en op binnenlandse veiligheidskwesties kan invloed hebben op de in overweging genomen scenario's. Deze strategische heroriëntering zal een geleidelijke terugtrekking van de Amerikaanse troepen in Europa met zich meebrengen, waardoor de conventionele verdediging van de NAVO aan haar oostflank zal verzwakken en de Europese bondgenoten meer blootgesteld zullen worden aan mogelijke agressieve manoeuvres van Rusland. In deze context is het nu aan de Europese bondgenoten en Canada om snel de hoofdverantwoordelijkheid voor de afschrikking op en verdediging van het Europese continent

op zich te nemen. Deze strategische herschikking wordt gewoonlijk aangeduid als 'lastenverschuiving' (*burden shifting*).

- › De excessen van extreemrechts in Europa zouden ook een verzwakende factor kunnen zijn. Gedragen door een identitaire, xenofobe en vaak eurosceptische retoriek, stellen bepaalde extremistische partijen de fundamentele Europese democratische waarden ter discussie. Ook zien we een toename van haat tegen minderheden en een banalisering van racistische uitlatingen. Deze excessen, die worden aangewakkerd door desinformatie en economische of migratiecrises, ondermijnen de sociale cohesie en vormen een bedreiging voor de beginselen van tolerantie en openheid waarop de Europese Unie is gegrondvest.
- › De gevolgen van deze scenario's zouden ook kunnen worden versterkt door het toenemende invloedrijke optreden van een steeds minder heterogene coalitie, bestaande uit onder meer China, Rusland, Noord-Korea, Iran en andere landen die gemeenschappelijke belangen nastreven – zelfs als die slechts incidenteel overeenstemmen – met als doel het Westen te verzwakken en te isoleren. Daarnaast hebben de BRICS-landen, die nu opkomende grootmachten zoals China, India, Rusland, Brazilië en Zuid-Afrika omvatten, evenals nieuwe leden zoals Saoedi-Arabië en Iran, steeds meer ambities om de economische wereldorde te hervormen. Een van hun belangrijkste doelstellingen is het verminderen van de afhankelijkheid van de Amerikaanse dollar, een ontwikkeling die, indien deze zich zou concretiseren, zou kunnen leiden tot een fragmentatie van het internationale monetair stelsel en de spanningen met de westerse landen zou kunnen verergeren.

Deze steeds waarschijnlijker wordende scenario's zijn verre van hypothetisch en benadrukken het belang van het versterken van de paraatheid en weerbaarheid, zowel binnen onze strijdkrachten als in de samenleving als geheel. In deze onzekere context blijven, net als in het verleden, een sterk Atlantisch bondgenootschap en een verenigde Europese Unie essentiële strategische troeven.

Hoewel het voorkomen van de concretisering van deze scenario's het loutere bevoegdheidsdomein van Defensie te boven gaat, sluit deze Strategische Visie resoluut aan bij deze dynamiek. Ze draagt bij aan het anticiperen op opkomende dreigingen, aan het versterken van de nationale weerbaarheid, en aan het consolideren van de reactiecapaciteiten. De weerbaarheid wordt met name versterkt door een geïntegreerde zogeheten '3D'-aanpak, waarbij Defensie nauw samenwerkt met diplomatie en ontwikkelingssamenwerking om stabiliteit over de landsgrenzen heen te bevorderen.

Aanpassing van de westerse veiligheidshouding

Gezien de voortdurende achteruitgang van de internationale veiligheidsomgeving hebben de westerse landen een grondige herziening van hun strategische houding ingezet. Die komt tot uiting in een beweging van herbewapening en versnelde modernisering van de militaire capaciteiten, met als doel het afschrikkend effect te herstellen, de operationele geloofwaardigheid te versterken en het hoofd te bieden aan een steeds gediversifieerder spectrum van dreigingen, gaande van conventionele conflicten tot hybride vormen van confrontatie, met inbegrip van terroristische bewindsovernames in bepaalde landen. Deze uitdagingen, die verder gaan dan het strikt militaire domein, dwingen de westerse landen om een globale veiligheidsaanpak te hanteren die economische, technologische, informatieve, diplomatieke en maatschappelijke dimensies integreert met het militaire luik.

Binnen een context van soms tegenstrijdige trans-Atlantische betrekkingen werken de westerse bondgenoten tegelijkertijd aan het consolideren van hun historische partnerschappen. De NAVO wint aan relevantie in het licht van de Russische dreiging, terwijl zich nieuwe strategische partnerschappen ontwikkelen, met name in de Indo-Pacifische regio.

In deze dynamiek moet Europa, dat niet langer volledig kan rekenen op de garanties van andere mogendheden, zijn autonomie op het gebied van defensie vergroten. Dit past in een Europese ambitie om de Europese pijler binnen de NAVO te versterken en tegelijkertijd een grotere strategische autonomie op defensiegebied te ontwikkelen. Zoals benadrukt in het Strategisch Kompas voor veiligheid en defensie van de Europese Unie, zal een sterkere en meer aanwezig Europa op het gebied van veiligheid en defensie een positieve bijdrage leveren aan de mondiale en trans-Atlantische veiligheid. In een steeds vijandiger wordende veiligheidsomgeving moet Europa een kwantumsprong voorwaarts maken om zijn strategische autonomie en defensiecapaciteiten te vergroten.

Door haar vermogen om autonoom te reageren op geopolitieke schokken te versterken, legt Europa de basis voor een Unie die haar belangen kan verdedigen, de veiligheid van haar burgers kan waarborgen en zich kan profileren als een invloedrijke speler op het internationale toneel. In een steeds instabieler mondiale omgeving is deze strategische autonomie geen luxe, maar een existentiële noodzaak.

Uitdagingen van het nieuwe paradigma

In een wereld die wordt geconfronteerd met een nieuw veiligheidsparadigma evolueren de uitdagingen, vermenigvuldigen ze zich, en worden ze complexer.

In deze context spelen nieuwe technologieën een ambivalente rol: hoewel ze ongekende mogelijkheden bieden, brengen ze ook nieuwe kwetsbaarheden met zich mee, met name in het cyberdomein, waar aanvallen nu frequent, doelgericht en steeds geraffineerder zijn. In een context waarin de asymmetrie tussen toegankelijke civiele technologieën en dure militaire wapensystemen steeds groter wordt, is het cruciaal dat Europa voorop blijft lopen op het gebied van innovatie. Dit garandeert niet alleen een geloofwaardig afschrikingsvermogen, maar ook een grotere strategische autonomie.

Tegelijkertijd ondermijnen grote transnationale belangen de mondiale stabiliteit en maken ze samenlevingen kwetsbaarder voor externe schokken. De groeiende onzekerheid op het internationale toneel, gevoed door de instabiliteit van bondgenootschappen, de opkomst van nieuwe mogendheden en het ter discussie stellen van multilaterale kaders van bestuur, vereist een zowel proactieve als snelle en wendbare aanpassing.

In deze dynamiek vormt de interne cohesie van de Europese en trans-Atlantische democratieën een bepalende factor. Tegenover politieke verdeeldheid, de opkomst van het populisme en het verlies van vertrouwen in de instellingen is het behoud van nationale, Europese en trans-Atlantische eenheid essentieel om een collectieve en doeltreffende reactie op de huidige en toekomstige dreigingen te garanderen.

Het nieuwe veiligheidsparadigma vereist dat de EU-lidstaten en de bondgenoten hun veiligheidshouding herdefiniëren om de uitdagingen van een multipolaire, onzekere en complexe wereld aan te gaan. België is hierop geen uitzondering. Dit nieuwe paradigma is gebaseerd op het vermogen om veiligheid op een alomvattende manier te benaderen, doeltreffende afschrikking te verzekeren, zich te verdedigen, crises te voorkomen en zich aan te passen om de weerbaarheid te versterken.

Europa moet handelen, investeren en samenwerken om zichzelf te kunnen beschermen. Deze Strategische Visie sluit aan bij deze dynamiek.

3.4 Aanpassing aan de huidige en toekomstige dreigingen

© Belgian Defence

Leren uit de oorlog in Oekraïne

De invasie van Oekraïne door Rusland heeft de kwetsbaarheid van Europa voor conventionele dreigingen aan het licht gebracht en de dringendheid van een collectieve en geloofwaardige defensie versterkt. Cohesie tussen de bondgenoten en het aanpassingsvermogen aan onvoorziene strategische scenario's zijn van cruciaal belang om doeltreffend te kunnen reageren op snel veranderende dreigingen.

Defensie trekt lessen uit het conflict in Oekraïne en streeft ernaar deze zoveel mogelijk toe te passen. De ervaringen uit deze oorlog bieden waardevolle inzichten in de ontwikkeling van hedendaagse oorlogvoering. Het is van essentieel belang dat we hieruit lering trekken om ons voor te bereiden op de oorlogen van morgen, zonder uit het oog te verliezen dat ook Rusland onvermijdelijk zijn eigen lessen zal trekken.

Deze anticipatie geldt niet alleen voor onze strijdkrachten, maar ook voor onze industriële en technologische defensiebasis, die op basis van deze ervaring het onderzoek en de ontwikkeling moet sturen, in functie van de vereisten van moderne oorlogvoering.

Een veranderende oorlog

Oorlog verandert voortdurend, zowel in zijn aard als in de manier waarop hij wordt gevoerd. Deze verandering is niet langer een theoretisch vooruitzicht, maar een tastbare realiteit. Het Oekraïense strijdtoneel vertoont een diepgaande omwenteling in de militaire dynamieken, waar de opkomst van nieuwe technologieën het strategische evenwicht op het terrein opnieuw definieert. Dit nieuwe gezicht van de oorlog, gedomineerd door technologische innovatie, zet traditionele patronen op hun kop en vereist een grondige herziening van operationele doctrines.

Op afstand bediende systemen, met name drones, spelen vandaag een centrale rol in de moderne conflicten, zoals blijkt uit het massale gebruik ervan door Oekraïne en Rusland. Deze apparaten zijn uitgegroeid tot essentiële instrumenten voor bewaking, verkenning, doelaanduiding en aanvallen, en spelen een doorslaggevende rol bij het uitvoeren van grondmanoeuvres en het uitschakelen van vijandelijke capaciteiten. De snelle verspreiding ervan, ook in eenvoudige en goedkope varianten, vereist een dringende en passende reactie, met name op het gebied van elektronische oorlogvoering en de verdediging tegen drones.

In deze context doet zich een groeiende asymmetrie voor tussen enerzijds technologieën die toegankelijk zijn voor het grote publiek – zoals commerciële drones of artificiële intelligentie-instrumenten (AI) – en anderzijds dure conventionele wapensystemen die in beperkte hoeveelheden beschikbaar zijn. Eenvoudige, wendbare en goedkope uitrusting kan nu geavanceerde platformen doeltreffend neutraliseren, waardoor met name de operationele ingebruikstelling van bepaalde capaciteiten in vraag wordt gesteld. In deze veranderende context wordt het noodzakelijk om de capacitaire keuzes aan te passen aan nieuwe dreigingen. Dit betekent dat we de voorrang moeten geven aan flexibiliteit, technologische wendbaarheid en operationele weerbaarheid. Het gaat er niet om traditionele capaciteiten tegenover nieuwe technologieën te zetten, maar om ze op een intelligente manier met elkaar te verbinden, want in elke machtsverhouding vraagt elke capaciteit die door het ene kamp wordt ingezet om een gelijkwaardige reactie van het andere kamp. Er is dus geen sprake van om onze conventionele middelen te verminderen, maar eerder om ze te consolideren door er nieuwe technologieën in te integreren.

Tegelijkertijd vormt cyberoorlogvoering een nieuw strategisch front. Deze komt tot uiting in aanvallen op gevoelige infrastructuur en steeds meer geavanceerde inlichtingenoperaties, versterkt door kunstmatige intelligentie. In deze context wordt cyberveiligheid steeds belangrijker: commando-, controle- en communicatiesystemen zijn nu even blootgesteld aan cyberaanvallen als aan conventionele aanvallen.

Op tactisch vlak krijgt de uitdrukking «*there is nowhere to hide*» haar volle betekenis in deze nieuwe operationele omgeving: het slagveld wordt meer en meer digitaal transparant. Elke beweging op het terrein kan vanaf nu in *real time* worden gedetecteerd dankzij geavanceerde bewakingstechnologieën. Drones, satellieten met lage omloopbaan, infraroodsensoren en, elektronische oorlogvoering vormen een ecosysteem dat verhulling significant moeilijker maakt. In deze context wordt het vermogen van de strijdkrachten om hun ‘*stealth*’-capaciteit te bewaren en zichzelf te beschermen van groot belang. Elektronische oorlogvoering, die voortdurend in ontwikkeling is, speelt ook een beslissende rol: systemen voor het storen en manipuleren van vijandelijke communicatie veranderen de manier waarop de gevechten worden gevoerd. Deze tegenmaatregelen zijn echter zelf onderworpen aan technologische reacties, in een spiraal van voortdurende innovatie. In deze context vereist elektronische oorlogvoering – zowel offensief als defensief – gespecialiseerde apparatuur, hooggekwalificeerd personeel en toegang tot voortdurend bijgewerkte databases.

Het conflict in Oekraïne heeft een aantal operationele lessen

aan het licht gebracht. Het benadrukt met name het belang van een volledig interoperabele en weerbare multidomeinverdediging die in staat is om tegelijkertijd het hoofd te bieden aan hybride, digitale en conventionele dreigingen. Het luchtverwicht en het vermogen om strategieën voor het ontzeggen van toegang tot het luchtruim (*anti-access / area denial*) tegen te gaan, blijken onontbeerlijke voorwaarden voor vrijheid van handelen. De oorlog in Oekraïne toont ook aan dat het verzamelen en uitwisselen van tactische en operationele inlichtingen in *real time* robuuste technische capaciteiten vereist, ondersteund door een performante commando- en controlestructuur (C²) die ook in een verslechterde omgeving kan functioneren. Tot slot herinnert het conflict eraan dat een wendbare logistiek en een snelle toelevering van voorraden van essentieel belang zijn voor het verzekeren van de continuïteit van de militaire inspanningen op lange termijn.

Naar een informatie-oorlog

In psychologische en informatietermen is de opkomst van hybride oorlogvoering – een combinatie van conventionele militaire operaties, cyberaanvallen, desinformatiecampagnes en clandestiene acties – een ingrijpende herdefiniëring van de verdedigings- en veiligheidsstrategieën.

Bovenop de traditionele gevechten vindt er naast massale digitale offensieven, grootschalige informatiemanipulatie

plaats met betrokkenheid van niet-statelijke actoren. De cognitieve dimensie krijgt meer en meer een centrale rol in moderne conflicten, waarbij digitale propaganda een volwaardig wapen wordt om meningen te beïnvloeden, weerstand uit te hollen en verwarring te zaaien in de hoofden van mensen. Het conflict tussen Israël en de terroristische beweging Hamas illustreert ook deze transformatie van conflicten in ware perceptiegevechten. Sociale netwerken en de media spelen tegenwoordig een cruciale strategische rol in het veroveren van de publieke opinie en worden fora voor confrontatie waar propaganda, rivaliserende verklaringen en oproepen tot mobilisatie worden verspreid.

In deze context ontpopt de informatieoorlog zich als een autonome machtshefboom, gebaseerd op de manipulatie van emoties, desinformatie en de beïnvloeding van de media. Daardoor vervaagt de grens tussen vrede en oorlog, waardoor de traditionele referentiepunten troebel worden en de hedendaagse conflictdynamiek aanzienlijk complexer wordt.

De informatieve, cyber- en cognitieve dimensies moeten bijgevolg worden geïntegreerd in de defensiestrategie. Dit betekent dat de middelen voor cyberdefensie moeten worden versterkt, dat er gespecialiseerde eenheden moeten worden ontwikkeld om desinformatie te bestrijden, dat er moet worden geïnvesteerd in de training in psychologische operaties en dat er nauw moet worden samengewerkt met civiele actoren – met name de media – om vijandige beïnvloedings-

campagnes op te sporen, tegen te gaan en hierop te anticiperen. Het is ook essentieel om een cultuur van informatieve weerbaarheid te installeren binnen de strijdkrachten en de samenleving, om de kwetsbaarheid voor manipulatie te verminderen en de nationale cohesie te behouden tegenover de onzichtbare aanvallen van cognitieve oorlogvoering.

Naar een technologische oorlog

In een context van verhoogde strategische concurrentie is het behouden van een technologische voorsprong een dwingende noodzaak voor westerse naties. Deze technologische superioriteit is de *conditio sine qua non* voor een geloofwaardige afschrikkings- en defensiepositie. Het verlies ervan zou leiden tot een grotere kwetsbaarheid.

De technologische transformatie op gebied van oorlogvoering gaat veel verder dan traditionele wapens. Zij omvat tegenwoordig ook de niet-kinetische dimensies van moderne conflicten, zoals elektronische oorlogvoering, cyberaanvallen en confrontaties in de ruimte. Deze nieuwe vormen van confrontatie illustreren hoe technologie werkt als een machtsvermenigvuldiger, die een beslissend voordeel biedt op het vlak van precisie, draagwijdte en reactievermogen, terwijl de blootstelling van de ingezette troepen wordt beperkt.

Om dit potentieel ten volle te benutten, is het essentieel dat

© AP

systemen interoperabel zijn en dat kennis over de situatie wordt gedeeld (*situational awareness*). Dit is gebaseerd op een robuuste C⁴I-architectuur (*Command, Control, Communications, Computers and Intelligence*), die besluitvormers een uniform, real time inzicht geeft in het operatiegebied. Deze capaciteit om sneller waar te nemen, te beslissen en te handelen dan de tegenstander wordt een belangrijk strategisch voordeel.

Volgens deze logica is de geïntegreerde aanpak van multidomeinoperaties (*Multi-Domain Operations* - MDO) een essentiële ontwikkeling. Door te steunen op gezamenlijke commando- en controlesystemen kunnen de inspanningen worden gebundeld en kan de samenhang van acties in alle dimensies van het slagveld – land, zee, lucht, cyber en ruimte – worden gewaarborgd. Deze synergie is essentieel als we het initiatief willen behouden, informatie willen beheersen en onze reacties op hybride en veranderende dreigingen willen aanpassen.

In het licht van deze realiteit hebben de NAVO en de Europese Unie structurele initiatieven gelanceerd om de meest kritieke opkomende ontwrichtende technologieën (*Emerging Disruptive Technologies* - EDT) te identificeren, ondersteunen en integreren. Deze omvatten artificiële intelligentie, de analyse van ‘big data’, robotica, autonome systemen, kwantumtechnologieën, hypersonische capaciteiten, ruimte-innovaties en next-gen materialen.

Naar een oorlog met massa

Deze technologische wedloop mag een fundamentele realiteit echter niet verhullen: technologie volstaat niet. Geavanceerde technologie zonder voldoende materieel, troepen, wapens en munitie verliest haar operationele doeltreffendheid. Het is dus essentieel om een evenwicht te bewaren

tussen technologische innovatie en klassieke militaire macht. De uitdaging is om massa en technologie op de juiste manier te combineren om een duurzame en aanpasbare militaire superioriteit tot stand te brengen.

Collectieve verdediging hangt af van de capaciteit van de bondgenoten om een langdurige militaire inspanning vol te houden. Dit impliceert niet alleen goed uitgeruste en interoperabele strijdkrachten, maar ook voldoende middelen om een uitputtingsoorlog aan te kunnen. In een omgeving waarin de verliezen in de beginfase van een conflict aanzienlijk kunnen zijn, is het hebben van een groot aantal systemen en munitie essentieel om de operationele efficiëntie te behouden en weerbaarheid te garanderen. Massa is in deze zin geen luxe maar een basisvoorwaarde.

Op het gebied van drones neemt deze logica van volume een nog meer uitgesproken vorm aan: het is de verzadiging die het tactische effect creëert. Het massale gebruik van dit soort systemen, met inbegrip van goedkope toestellen voor beperkt gebruik, maakt het mogelijk om de verdediging van de tegenstander te overweldigen en te verzadigen, de luchtafweermiddelen uit te putten en op die manier exploiteerbare bressen te creëren. Hier worden aantallen een strategische hefboom die beperkte individuele capaciteiten kan compenseren door te vertrouwen op het cumulatieve effect en de constante druk die op de tegenstander wordt uitgeoefend.

Uiteindelijk is kwantiteit een cruciale factor in strategische weerbaarheid. Beschikken over voldoende middelen, zelfs minder geavanceerde, verbreedt het spectrum van operationele opties en verhoogt de tactische flexibiliteit. De stelregel «*quantity has a quality of its own*» is hier volledig van toepassing: in de toekomstige conflicten zal superioriteit niet alleen in technologie liggen, maar in de juiste balans tussen innovatie en massa.

3.5 Urgentie van de situatie en de gevolgen voor onze defensie

Het besef van urgentie

Hoewel de annexatie van de Krim in 2014 de verandering in de strategische houding van Rusland duidelijk bevestigde, werd deze waarschuwing onderschat. Sindsdien is het besef van de verslechtering van de veiligheidsomgeving gestaag gegroeid, hoewel de dreiging nog niet in haar volle ernst wordt onderkend.

De geschiedenis zit nochtans vol met voorbeelden die duidelijk maken dat potentiële *triggers* – vaak gezien als op zichzelf staande of onbeduidende gebeurtenissen – wél serieus genomen moeten worden. Veel crises – of ze nu politiek, economisch of militair zijn – werden voorafgegaan door signalen die maar al te vaak werden genegeerd of gebagatelliseerd. Door niet tijdig te reageren op deze signalen, zijn situaties die in een vroeg stadium hadden kunnen worden ingeperkt, verslechterd.

Dit vereist een snelle, gecoördineerde en vastberaden reactie om de stabiliteit te bewaren en onze nationale en internationale belangen te verdedigen. In dit verband is het van cruciaal belang om in de communicatiestrategieën systematisch een echt gevoel van urgentie te creëren, zodat een coherente, transparante en geloofwaardige aanpak kan worden gegarandeerd die beantwoordt aan de toenemende verwachtingen en bezorgdheid van de bevolking.

Naast communicatie is het net zo belangrijk om de strategische richtlijnen en prioriteiten om te zetten in concrete acties, die snel, nauwkeurig en vastberaden moeten worden uitgevoerd.

Gevolgen voor onze defensie

De gevolgen van de verslechterende veiligheidsomgeving voor ons defensiesysteem vragen om een uitgebreide transformatie, die van invloed is op onze strategische houding, onze operationele capaciteiten, de kracht van onze bondgenootschappen en onze communicatiestrategie.

Het gaat niet langer alleen om het reageren op crises, maar om het erop kunnen anticiperen. Ons land moet volledig in staat zijn om deel te nemen aan afschrikking en om haar verdediging te verzekeren. Dit vereist de toepassing van een globale aanpak – federale regering, deelstaten, industrie, be-

volking – teneinde de capaciteit te versterken om te anticiperen op crises van militaire of andere aard, er weerstand aan te bieden en er snel van te herstellen. In dit kader speelt Defensie een centrale rol: er kan geen sprake zijn van weerbaarheid zonder het vermogen om zichzelf te verdedigen.

Om dit te bereiken moet België de versterking van zijn defensiecapaciteiten plannen binnen deze globale aanpak en tegelijk wendbaar blijven ten opzichte van de geopolitieke, strategische en technologische dynamiek. Eerst en vooral moeten we investeren in moderne, hoogwaardige militaire uitrusting in voldoende hoeveelheden, die flexibel kan worden ingezet om op nieuwe uitdagingen te reageren. Dit betekent niet alleen dat de hoeveelheid materieel die nu reeds wordt geleverd moet worden verhoogd, maar ook dat de capaciteiten op gebieden zoals inlichtingen, cyberveiligheid, elektronische oorlogvoering, onbemande systemen (*unmanned systems*), luchtverdediging en ruimtevaart moeten worden versterkt.

© AP

© Lockheed Martin

Tegelijkertijd zal het aantal militairen moeten toenemen om de toename in capaciteiten te ondersteunen. Ook de paraatheid van de strijdkrachten, zowel wat betreft de capaciteiten als de training van de troepen, moet worden versterkt om een optimaal en adequaat reactievermogen te garanderen.

De consolidatie van de strategische bondgenootschappen is ook een centrale as in deze transformatie. In een context van wereldwijde en onderling verbonden dreigingen kan geen enkele natie beweren dat ze haar veiligheid alleen kan garanderen. Meer samenwerking binnen de NAVO en de Europese Unie is daarom essentieel om inspanningen te bundelen, reacties te coördineren en de doeltreffendheid van collectieve verdedigingssystemen te garanderen. Dit maakt het ook mogelijk om de interoperabiliteit van de strijdkrachten te versterken, inlichtingen te delen en een gemeenschappelijke houding aan te nemen ten aanzien van veiligheidsuitdagingen. Deze strategische solidariteit vormt een cruciaal schild tegen de verdeelstrategieën van vijandige actoren.

Ten slotte moet ten volle rekening worden gehouden met de informatie- en communicatieaspecten van defensie. Het is cruciaal om informatie-interferentie te bestrijden, desinformatiecampagnes tegen te gaan en de publieke opinie voor te bereiden op veiligheidsuitdagingen door middel van samenhangende en transparante strategische voorlichting. Het versterken van de geloofwaardigheid van ons discours, het creëren van een echte collectieve waakzaamheidsreflex en het handhaven van de nationale cohesie zijn nu integrale onderdelen van onze defensiestrategie.

Defensie moet dus evolueren naar een meer geïntegreerd, wendbaarder en weerbaarder model, dat in staat is te reageren op huidige en toekomstige uitdagingen, en zo een blijvend onderdeel uitmaken van een vernieuwd collectief defensiekader.

De noodzaak om de Strategische Visie van Defensie te actualiseren

Geopolitieke veranderingen, dreigingen en het nieuwe veiligheidsparadigma maken een herziening van de strategische positie van ons land op het gebied van defensie noodzakelijk, zodat we ons kunnen aanpassen aan de nieuwe realiteit. Deze veranderingen vereisen een strategische heroriëntatie ten voordele van afschrikking en collectieve verdediging.

In deze context moet het STAR-plan, dat vóór de grote escalatie van de Russische agressie tegen Oekraïne in 2022 is opgesteld, worden geactualiseerd om in te spelen op de nieuwe geopolitieke en veiligheidsdynamieken, die een aanpassing van onze defensiecapaciteiten vereisen. Hoewel de strategische visies van 2016 en 2022 (het STAR-plan) belangrijke mijlpalen waren in de wederopbouw van onze defensie, blijken ze ontoereikend om deze uitdagingen het hoofd te bieden en de verbintenissen van ons land na te komen.

De prioriteiten die in het regeerakkoord zijn vastgelegd, vormen samen met een versneld budgettair traject de basis voor deze noodzakelijk geworden actualisering.

De versnelling van de versterking van Defensie

De realiteit van investeringscycli op het gebied van defensie – met een termijn van ongeveer tien jaar tussen de beslissing en de volledige operationele capaciteit – dwingt ons om geen tijd meer te verliezen, temeer daar de toenemende vraag naar militair materieel de levertijden onvermijdelijk verlengt. Het heropbouwen van een militaire capaciteit is een langdurige uitdaging, die veel veeleisender is dan het afbouwen ervan.

Het doel van deze nieuwe Strategische Visie, die is opgesteld in overeenstemming met de principes van het STAR-plan, dat erin is opgenomen en uitgebreid, is om de versterking van Defensie voor te bereiden en te structureren, en tegelijkertijd te zorgen voor duidelijke en transparante communicatie over de uitdagingen, prioriteiten en middelen die nodig zijn om onze veiligheid te garanderen. Ze bevat ook een nationale benadering van defensie die tegelijk afgestemd is op de strategieën van de NAVO en de Europese Unie. Samen met een nieuwe wet houdende de militaire programmering van de investeringen vormt deze visie een richtinggevend kader voor de ontwikkeling van onze defensie in de komende twee legislaturen. Een coherente ontwikkeling van ons militair defensieapparaat kan immers alleen worden bereikt door langetermijnplanning, omdat het opbouwen van militaire capaciteiten tijd, een duidelijke visie en een goed gedefinieerde strategie vereist.

Voor België, dat achterliep met zijn defensie-inspanningen en moeite had om volledig deel te nemen aan de collectieve verdediging van de NAVO en Europa, werd de druk om een tandje bij te zetten steeds groter. Deze nieuwe Strategische Visie, samen met de verhoging van onze bijdrage aan de collectieve inspanning tot 2 % van ons bbp vanaf 2025, is een belangrijke boodschap aan onze bondgenoten om onze internationale geloofwaardigheid geleidelijk te herstellen. Zodoende laat ons land zien dat het bereid is om vanaf heden zijn verplichtingen na te komen en actief bij te dragen aan de aanpak van gemeenschappelijke veiligheidsuitdagingen.

Onze defensie verankeren in strategische samenwerking

4.1 Evolutie van de houding op het vlak van afschrikking en collectieve verdediging

België en collectieve verdediging: een essentiële strategische keuze

Gezien de specifieke kenmerken van ons land heeft België de strategische keuze gemaakt om zich niet te isoleren, maar integendeel zijn verdediging te verankeren in een collectief kader. Onze veiligheid is dan ook gebaseerd op solide partnerschappen en duurzame bondgenootschappen, voornamelijk binnen de NAVO en de Europese Unie. Deze keuze mag echter in geen geval worden opgevat als een delegatie van bevoegdheden op het gebied van defensie. Integendeel, ze impliceert een loyale en solidaire inzet in een gezamenlijke inspanning waarbij elke natie haar deel van de verantwoordelijkheid volledig op zich neemt.

Deze keuze is gebaseerd op een nauwe samenwerking tussen bondgenoten, waarbij elk land zich er in de eerste plaats toe verbindt om individueel weerstand te bieden tegen een gewapende aanval, alvorens zijn inspanningen te bundelen om, indien nodig, een collectieve verdediging te waarborgen. Het doel is een geloofwaardige houding aan te nemen, gebaseerd op adequate strijdkrachten en gedeelde capaciteiten, om elke agressie af te schrikken door met vergeldingsmaatregelen te dreigen. Collectieve verdediging is gebaseerd op een principe van gelijkheid en solidariteit, waardoor de bondgenoten elkaar wederzijds steunen. Geen enkel land is dus gedwongen om alleen op zijn eigen hulpbronnen te vertrouwen.

Naast de operationele voordelen biedt deze collectieve aanpak een echte optimalisatie van de middelen: door middelen te delen, zorgt hij voor een slimmere verdeling van de lasten, bevordert hij het ontstaan van synergieën op het vlak van capaciteiten en versterkt hij de algemene prestaties, zowel op economisch als op strategisch vlak.

De betrouwbaarheid van elke speler is echter essentieel: elk gebrek aan inzet of voorspelbaarheid verzwakt de cohesie van het systeem en ondermijnt de doeltreffendheid van afschrikking. In een collectief systeem mag er geen zwakke schakel zijn, omdat het meest kwetsbare element de stevigheid van het geheel bepaalt.

Strategieën herzien en prioriteiten bijstellen

De oorlog in Oekraïne was een van de belangrijkste gebeurtenissen die de heropleving van de spanningen tussen Oost en West illustreerden, Europa dwingend om de grondslagen van zijn veiligheid grondig en duurzaam te herzien, zonder daarbij de aandacht voor de algemene zuidflank en het terrorisme te verliezen.

Met de verandering in het veiligheidsparadigma hebben de NAVO en de Europese Unie hun respectieve defensiestrategieën herzien om in te spelen op de huidige geopolitieke, veiligheids- en technologische dreigingen. Dit werd gedaan aan de hand van belangrijke documenten zoals het Strategisch Concept van de NAVO, de Globale Strategie en het Strategisch Kompas van de Europese Unie. Deze aanpassingen hebben het mogelijk gemaakt om de prioriteiten te herdefiniëren en de samenwerking tussen bondgenoten te versterken, zodat er doeltreffender kan worden gereageerd op moderne uitdagingen, terwijl de regionale stabiliteit en de collectieve veiligheid van de lidstaten behouden blijven.

De essentiële rol van afschrikking en collectieve verdediging

Sinds de inval in Oekraïne hebben statelijke en niet-statelijke dreigingen de stabiliteit en veiligheid van ons land en van onze bondgenoten ernstig in gevaar gebracht. Deze situatie heeft afschrikking en collectieve verdediging weer centraal gesteld in de strategische prioriteiten, waardoor het dreigende risico van een grootschalig conflict van hoge intensiteit wordt benadrukt, zelfs indien de exacte vorm ervan niet nauwkeurig kan voorspeld worden. In deze context is volledige inzet om afschrikking en collectieve verdediging te waarborgen belangrijker dan ooit geworden.

Geconfronteerd met deze groeiende dreiging heeft de NAVO haar collectieve defensiehouding versterkt en is de Europese Unie zich meer bewust geworden van de noodzaak van een meer autonome en robuuste defensie, die niettemin stevig verankerd blijft in het bondgenootschap. De door de Verenigde Staten herbevestigde strategische herpositionering heeft voor de Europeanen het belang van actie ten voordele van de eigen defensie nog vergroot, ook al is het idee van

Europese strategische autonomie niet nieuw. In deze context blijven de consolidatie van het bondgenootschap, regionale partnerschappen en Europese solidariteit van essentieel belang om afschrikking tegen nieuwe dreigingen te waarborgen.

De terugkeer van territoriale verdediging en *enablement*

Een doeltreffende collectieve verdediging berust in de eerste plaats op het vermogen van elke natie om een aanval op haar eigen grondgebied te weerstaan. Sinds het einde van de Koude Oorlog is dit defensieaspect geleidelijk verzwakt, met een verschuiving naar collectieve veiligheidsopdrachten buiten het grondgebied van de NAVO en de Europese Unie. Tegelijkertijd zijn essentiële opdrachten zoals territoriale verdediging en *enablement*, bestaande uit het ontvangen, ondersteunen en faciliteren van de doorreis van geallieerde troepen terwijl de inzet van onze eigen troepen wordt gegarandeerd, verwaarloosd. De verantwoordelijke structuren en eenheden werden opgeheven en de plannen werden niet meer aangepast aan de nieuwe uitdagingen. Vandaag is het oorspronkelijke DNA van de NAVO opnieuw zichtbaar.

Voor België zijn deze opdrachten van bijzonder strategisch belang omwille van zijn geografische ligging. Onze havens, luchthavens en transportinfrastructuur spelen een cruciale rol in de ondersteuning van de geallieerde strijdkrachten uit het westen. Met de uitbreiding van de NAVO en de Europese Unie naar het oosten zijn de afstanden groter geworden, waardoor militaire mobiliteit een grote strategische uitdaging

is geworden. *Enablement* speelt daarom een sleutelrol bij het waarborgen van de snelle inzet van NAVO-troepen en het ondersteunen van hun operaties, waardoor de afschrikking en de verdediging van het Euro-Atlantisch gebied worden versterkt.

De capaciteiten en paraatheid versterken

Hoewel de versterking van de collectieve verdedigingshouding geïnspireerd is op bepaalde praktijken die geërfd zijn van de Koude Oorlog, mag ze niet beperkt blijven tot een simpele terugkeer naar de modellen uit het verleden. Aangezien de strategische, geopolitieke en technologische realiteit ingrijpend is veranderd, is het essentieel dat we onze aanpak aanpassen om de uitdagingen van vandaag aan te gaan. Toch is het nog steeds nodig om bepaalde disciplines opnieuw te leren en structuren die uit dit tijdperk zijn voortgekomen nieuw leven in te blazen. Dit vergt extra inspanning op het gebied van financiering, human resources, technologische capaciteiten en industriële planning.

Gezien de nieuwe geopolitieke en veiligheidsdreigingen is het absoluut noodzakelijk om onverwijld te werken aan de opbouw van weerbaardere en robuustere strijdkrachten. Collectieve verdediging is veeleisender dan collectieve veiligheid alleen en vereist zowel kwantitatieve als kwalitatieve versterking van de capaciteiten, alsook een optimale operationele paraatheid (*readiness*). In deze context zijn het behoud van onze technologische voorsprong, het beschikken over voldoende uitrusting en het garanderen van snelle en doeltreffende toeleveringsketens essentiële voorwaarden.

© Belgian Defence

4.2 De NAVO en de Europese Unie: complementaire bondgenoten voor Europese veiligheid

De NAVO en de Europese Unie: een nieuw tijdperk van strategische samenwerking

Al meer dan 75 jaar speelt de NAVO een centrale rol in het handhaven van de vrede in Europa dankzij een doeltreffende afschrikking, die nog duidelijker naar voren is gekomen door de oorlog in Oekraïne, en die het cruciale belang van de trans-Atlantische banden voor de veiligheid van het continent heeft benadrukt. De recente toetreding van Finland en Zweden tot het bondgenootschap getuigt van de blijvende relevantie van zijn collectieve verdedigingsopdracht.

De NAVO, een politieke alliantie met een militaire roeping, onderscheidt zich door haar geïntegreerde structuren en haar vermogen om grootschalige militaire operaties uit te voeren, dankzij een coherent geheel van conventionele, nucleaire en raketafweermiddelen en een gemeenschappelijke commandostructuur – onder het gezag van de *Supreme Allied Commander Europe* (SACEUR).

Ter vergelijking: de Europese Unie, voornamelijk een economische organisatie, ontwikkelt een veiligheids- en verdedigingsbeleid dat gebaseerd is op vrijwillige samenwerking tussen de lidstaten, die hun militaire soevereiniteit behouden. Voorlopig is er geen Europese militaire commandostructuur die de NAVO-commandostructuur, die het hele Europese grondgebied bestrijkt, zou kunnen vervangen.

Terwijl de NAVO zich baseert op artikel 5, dat een collectieve verdediging voorziet in geval van een gewapende aanval tegen een bondgenoot, verplicht artikel 42(7) van het Verdrag betreffende de Europese Unie de lidstaten tot het leveren van hulp en bijstand in geval van agressie. Dit laatste artikel wordt echter niet ondersteund door een geïntegreerd militair mechanisme.

Geconfronteerd met het conflict in Oekraïne hebben de Europese landen hun militaire budgetten en strategische capaciteiten versterkt, wat het belang onderstreept van een grotere Europese autonomie inzake defensie (*capacity to act*), zonder de complementariteit met de NAVO in vraag te stellen en door haar essentiële rol in de collectieve verdediging te erkennen. De Europese Unie wil haar slagkracht op het inter-

ationale toneel vergroten. Deze dynamiek, die moet uitmonden in een echte Europese pijler binnen de NAVO, vergt tijd, structurele hervormingen en nauwere samenwerking tussen de lidstaten. In dit kader is coördinatie tussen de Europese Unie en de NAVO meer dan ooit essentieel om dubbel werk te voorkomen, het gebruik van middelen te optimaliseren en doeltreffend te reageren op veiligheidsuitdagingen, door middel van een versterkt strategisch partnerschap en concrete samenwerkingsinitiatieven.

Een evenwichtige Belgische aanpak

De NAVO blijft de hoeksteen van onze collectieve verdediging en garandeert al meer dan 75 jaar onze veiligheid. Met deze Strategische Visie wil België opnieuw een modelbondgenoot worden en zo zijn internationale positie vrijwaren. Bij uitbreiding moet de Europese Unie bijdragen tot de collectieve veiligheid, meer bepaald via het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid. Deze Strategische Visie ondersteunt ook de wens om de Europese veiligheid te versterken door een versterkte defensiesamenwerking binnen de Europese Unie en als aanvulling op de NAVO. In het kader van een herbevestigde trans-Atlantische verstandhouding zal België een ambitieuze bijdrage leveren aan de uitbouw van de strategische autonomie van de Europese Unie.

Die autonomie moet ervoor zorgen dat Europa – in de verdediging van haar eigen belangen – meer soeverein is, meer verantwoordelijk is voor haar eigen verdediging, en beter in staat is om autonoom en collectief te handelen tegen actuele en toekomstige uitdagingen. Om de doelstelling om de gezamenlijke Europese defensie vastberaden te versterken en tegelijk coherent te blijven met de NAVO, zal België daarom uit vrije wil meewerken aan de implementatie ervan, in het bijzonder op het vlak van het verwerven van de cruciale strategische *enablers*.

In deze context kiest ons land voor een evenwichtige aanpak die erop gericht is de militaire capaciteiten te versterken en zijn verbintenissen na te komen, wat de NAVO, de Europese Unie en de Europese defensie-industrie ten goede komt. Zoals het Strategisch Kompas van de Europese Unie benadrukt, zal collectieve verdediging het meest doeltreffend

zijn door het strategische partnerschap tussen de NAVO en de Unie te consolideren. Het versterken van de autonomie van Europa mag daarom geenszins worden geïnterpreteerd als een streven naar absolute onafhankelijkheid. Strategische autonomie betekent niet alleenstaand handelen, maar efficiënter samenwerken met onze partners. Het partnerschap tussen Europa en haar trans-Atlantische bondgenoten binnen de NAVO, met name de Verenigde Staten, blijft de

hoeksteen van ons veiligheids- en defensiebeleid. Het is van essentieel belang deze samenwerking voort te zetten en te versterken, en tegelijkertijd onze eigen capaciteiten te consolideren. Daartegenover komt, een vijandige houding aannemen tegenover de NAVO of sommige van haar leden, zelfs onbedoeld, neer op het dienen van de belangen van onze tegenstanders. Het is essentieel om zich niet te vergissen van vijand.

4.3 Versterking van de Europese defensiepijler binnen de NAVO

De terugkeer van oorlog op het Europese continent en de koerswijziging van het Amerikaanse veiligheidsbeleid hebben een merkbare reactie door de Europese Unie teweeggebracht om haar defensie te versterken. Dit momentum heeft onlangs geleid tot verschillende belangrijke initiatieven:

- › Het Strategisch Kompas inzake veiligheid en defensie (maart 2022), waarin de gemeenschappelijke doelstelling werd opgenomen om de defensiebudgetten te verhogen en tegelijkertijd een brede waaier aan prioritaire capacitaire domeinen en essentiële militaire technologieën vast te stellen.
- › De Europese industriële defensiestrategie (EDIS, maart 2023) waarin een Europese aanpak voor de ontwikkeling van de defensie-industrie wordt uiteengezet. Deze strategie werd vergezeld van het EDIP-programma (*European Defence Industry Programme*), dat tot doel heeft te investeren in de wapenindustrie en de aankoop van defensiematerieel te centraliseren. Hoewel dit project grotendeels wordt gesteund, heeft de kwestie van de Europese voorkeur toch aanleiding gegeven tot discussie.
- › In de door het Europees Defensieagentschap (2023) gepubliceerde *EU Capability Development Priorities* (CDP) worden 22 capacitaire prioriteiten geïdentificeerd uit 5 operationele gebieden: land, lucht, zee, ruimte en cyber. Dit initiatief werd in 2024 aangevuld met het CARD-verslag (*Coordinated Annual Review on Defence*), waarin 12 specifieke domeinen worden belicht waarin samenwerking tussen de lidstaten sterk wordt aangemoedigd.

Strategische context en aanpassingen van de Amerikaanse prioriteiten

Het conflict in Oekraïne en de groeiende bezorgdheid over de veiligheid van het Europese continent hebben de behoefte aan een versterkte Europese defensie vergroot. Bovendien hebben de Verenigde Staten onlangs hun veranderende houding ten aanzien van veiligheid opnieuw bevestigd. Hierdoor is de druk op Europa om een groter deel van haar eigen verdediging op zich te nemen toegenomen. De centrale rol van de NAVO – die de basis blijft voor de collectieve verdediging zoals benadrukt in met name het Europees Strategisch Kompas – wordt hierbij niet in vraag gesteld.

In dit kader werden twee nieuwe Europese initiatieven gelanceerd.

Het plan *Readiness 2030*

Op 4 maart 2025 presenteerde de Voorzitter van de Europese Commissie het plan *Readiness 2030* (*ReArm Europe*), een ambitieus plan dat de veiligheid van het continent wil versterken door snel en gecoördineerd te reageren. Het plan stelt voor om een nieuw defensie-instrument in het leven te roepen, ondersteund door een aanzienlijke verhoging van de Europese militaire uitgaven. Met een nadruk op nauwere samenwerking tussen de NAVO en de Europese Unie, bevestigt het plan tegelijkertijd de vastberadenheid van Europa om haar eigen veiligheid in handen te nemen en haar toegenomen verantwoordelijkheid op defensievlak.

Dit plan is gebaseerd op een reeks voorstellen die alle beschikbare financiële middelen wil mobiliseren om de lidstaten te helpen hun defensie-uitgaven snel en aanzienlijk te verhogen. Het is opgebouwd rond vijf pijlers, waaronder een nieuw Europees financieel systeem ter ondersteuning van een snelle en aanzienlijke versterking van de defensiecapaciteit van de lidstaten. De Commissie stelt ook voor om een clause in werking te stellen die afwijkt van het stabiliteits- en groeipact, waardoor een verhoging van de militaire uitgaven mogelijk wordt zonder dat een procedure inzake buitensporig begrotingstekort wordt geactiveerd.

Europa benadrukt ook de noodzaak om efficiënter en op een gecoördineerde manier uitgaven te doen door behoeften te bundelen en gezamenlijke aankopen te doen. Deze aanpak zal versnippering tegengaan, de interoperabiliteit verbeteren en tegelijk de Europese industriële defensiebasis versterken.

Het Witboek over de toekomst van de Europese defensie

De Europese Commissie heeft een Commissaris voor Defensie en Ruimtevaart benoemd, die op 19 maart 2025 een Witboek over de toekomst van de Europese defensie heeft voorgesteld. Dit strategische document is een aanvulling op het plan *Readiness 2030* en bepaalt een stappenplan om de militaire capaciteit te versterken en de Europese defensie-industrie nieuw leven in te blazen om de veiligheid op het continent duurzaam te waarborgen.

In overeenstemming met de capacitaire prioriteiten van de NAVO identificeert het Witboek prioritaire investeringsgebieden: lucht- en raketafweer, artilleriesystemen, raketten en munitie, drone- en antidronesystemen, militaire mobiliteit, strategische ondersteuningscapaciteiten, infrastructuurbescherming en de domeinen cyberspace, kunstmatige intelligentie en elektronische oorlogvoering. Het benadrukt ook de noodzaak om kritieke infrastructuren te beschermen en de Oekraïense defensie-industrie dichterbij de Europese markt te brengen. Het plan *Readiness 2030*, dat tegen 2030 tot 800 miljard euro kan vrijmaken, zal als basis dienen om deze projecten concreter te maken.

In het Witboek wordt ook gewezen op de fragmentatie van de Europese defensiemarkt, een belangrijk struikelblok voor haar doeltreffendheid. Om dit te verhelpen is het de bedoeling om grootschalige programma's te lanceren die verschillende landen van de Europese Unie samenbrengen. Het doel is om Europese staten aan te moedigen collectief te investeren, interoperabele systemen te ontwikkelen en de militaire samenwerking te versterken.

Een grote Europese uitdaging in samenwerking met de NAVO

Tijdens de presentatie van het Witboek waarschuwde het hoofd van de Europese diplomatie dat, zelfs in het geval van een staakt-het-vuren met Oekraïne, een Rusland met een oorlogseconomie een aanhoudende dreiging zal blijven vormen en de weerbaarheid van de Europese Unie de komende drie tot vijf jaar op de proef kan stellen. De tijd dringt, dus moeten we snel en pragmatisch handelen.

De twee bovengenoemde Europese initiatieven zijn hoofdzakelijk gericht op het genereren van structurele effecten inzake Europese autonomie. De uitvoering ervan zal tijd vergen voordat ze tastbare effecten voortbrengen. De projecten die voortvloeien uit deze Strategische Visie zullen ook effecten op korte termijn moeten genereren, zonder te wachten op maatregelen op lange termijn zoals de versterking van de industriële autonomie of de lancering van grote gezamenlijke militaire programma's. Er moet ook worden benadrukt dat deze toegenomen autonomie niet zal leiden tot kostenverlaging; integendeel, het garanderen van onze eigen veiligheid zal aanzienlijke en structurele investeringen vereisen.

Het is in deze context dat het Witboek op zijn beurt opnieuw bevestigt dat de NAVO de hoeksteen van de Europese collectieve verdediging blijft en dat de initiatieven van de Europese Unie niet bedoeld zijn om het capacitaire proces van de alliantie (*NATO Defence Planning Process - NDPP*) te vervangen. Integendeel, ze volgen een logische coherentie, waarbij de nadruk ligt op de convergentie van de door de NAVO en de Europese Unie vastgestelde capacitaire prioriteiten. Het Witboek benadrukt dat de Europese inspanningen de NAVO-lidstaten in staat zullen stellen doeltreffender en op een meer interoperabele wijze bij te dragen aan de capacitaire behoeften van de alliantie.

4.4 Strategische kaders van de capacitaire ontwikkeling voor ontrading en collectieve verdediging

Binnen de NAVO wordt de deelname van landen aan de collectieve verdediging onderverdeeld in directe en indirecte bijdragen. De eerste financieren de werking van de alliantie, terwijl de tweede overeenkomen met nationale uitgaven om nationale strijdkrachten en capaciteiten beschikbaar te maken om bij te dragen aan de collectieve inspanning. Sinds de NAVO-top in Wales in 2014 werd de bijdrage (*pledge*) op het vlak van militaire uitgaven door de lidstaten vastgelegd op 2 % van het bruto binnenlands product (bbp) tegen uiterlijk 2024, met de verbintenis deze inspanning niet meer te verlagen, in overeenstemming met het '*halt any decline*'-principe. Binnen dit kader moet ten minste 20 % van de jaarlijkse defensie-uitgaven worden besteed aan de aankoop van nieuw materieel (een belangrijke indicator voor de omvang en het tempo van modernisering).

Op de top van Vilnius in 2023 werden de nieuwe Regionale Plannen voor afschrikking en verdediging alsook de versterking van de *pledge* tot een minimumdrempel van 2 % unaniem goedgekeurd door de bondgenoten. De uitvoering van de Regionale Plannen brengt een aanzienlijke toename van de vereiste militaire capaciteiten met zich mee, waaruit de noodzaak voor een verhoging van deze drempel voortvloeit. Dit werd overigens benadrukt tijdens de top van Den Haag.

Deze billijke verdeling is echter niet alleen een financiële kwestie (*cash*). Ze is ook gebaseerd op de militaire capaciteiten die door elke lidstaat werden ontwikkeld (*capabilities*) en op hun inzet tijdens operaties (*contributions to operations*). Deze drie dimensies zijn van elkaar afhankelijk: begrotingsmiddelen financieren de verwerving van capaciteiten, die vervolgens worden ingezet bij operaties. Een ontoereikende defensie-inspanning leidt dus tot onvoldoende investering in materieel en operaties, waardoor de algemene doeltreffendheid van afschrikking en collectieve verdediging in gevaar komt.

De achterstallige Belgische bijdrage en de gevolgen daarvan

Hoewel veel Europese landen hun defensie-uitgaven aanzienlijk hadden verhoogd om de doelstelling van 2 % van het bbp te halen of te overtreffen (twee derde van de bondgenoten haalde deze drempel in 2024, tegenover slechts drie in 2014), bleef België ver achterop en duidelijk onder deze drempel. Als een van de tien grootste economieën in de eurozone, zowel financieel als demografisch, werd België aangetast door deze positie, die moeilijk te rechtvaardigen was geworden. Op minder zichtbare wijze kon deze situatie bovendien indirect de aantrekkelijkheid van het land voor buitenlandse bedrijven verminderen.

Op militair gebied heeft de voortdurende defensie-inspanning onder de minimumdrempel van 2 % bbp ons land automatisch geleid tot een achterstand op het vlak van capacitaire ontwikkeling, met aanzienlijke tekortkomingen in de beschikbare capaciteiten (*capabilities*) tot gevolg.

Zonder de krachtige reactie van de regering op 11 april 2025, gekenmerkt door haar vaste voornemen om de 2 %-doelstelling nog in 2025 te halen, zou de internationale druk alleen maar zijn toegenomen.

Bepaling van de capacitaire lacunes

Gezien de duidelijke dreiging vanuit Rusland, heeft de NAVO concrete verdedigingsplannen voor het Europese continent opgesteld, de zogenaamde Regionale Plannen (*Regional Plans*). Deze worden aangevuld met gedetailleerde uitgewerkte tactische plannen om een doeltreffende uitvoering van de operationele voorbereiding te waarborgen. Deze plannen zijn gebaseerd op inlichtingen van de geallieerde diensten en een reeks scenario's van Russische agressie tegen één of meer lidstaten (inclusief een beoordeling van de waarschijnlijkheid dat deze zich zouden kunnen voordoen). Door deze Regionale Plannen tijdens de NAVO-top in Vilnius in 2023 samen met alle andere bondgenoten goed te keuren, heeft de vorige regering de geldigheid van deze hypothesen erkend en daarmee ook de noodzaak van de daaruit voortvloeiende verdedigingsmaatregelen.

De goedkeuring van deze Regionale Plannen betekent een belangrijke strategische ommezwaaai, waarbij het bondgenootschap zich weer gaat concentreren op zijn oorspronkelijke opdracht van collectieve verdediging, na tientallen jaren waarin het zich voornamelijk bezighield met externe interventies. Voor het eerst sinds het einde van de Koude Oorlog definiëren deze plannen een gestructureerde militaire organisatie per regio, die zorgt voor de coördinatie van alle geal-

lieerde strijdkrachten tegen een nu duidelijk geïdentificeerde Russische dreiging.

De middelen die de bondgenoten, zowel Europese als niet-Europese, kunnen inzetten zijn nu duidelijk geworden evenals diegene die vereist zouden zijn om de verdediging van het Europese continent te garanderen. De kloof tussen de in de plannen vastgestelde behoeften en de daadwerkelijk beschikbare capaciteiten zal moeten worden gedicht overeenkomstig het beginsel van billijke lastenverdeling (*fair burden sharing*) tussen alle NAVO-lidstaten. In dit kader zullen de '*Capability Targets 2025*' - het resultaat van het defensieplanningsproces van de NAVO (*NATO Defence Planning Process - NDPP*) - officieel worden toegewezen aan elke lidstaat. Deze capacitaire doelstellingen vertegenwoordigen de verwachte bijdrage van elk land aan de collectieve inspanning die nodig is om de goedgekeurde Regionale Plannen uit te voeren. Ze maken deel uit van een proces dat is ontworpen om de capacitaire bijdragen van de bondgenoten te coördineren en te optimaliseren, teneinde geloofwaardige en coherente strijdkrachten op te bouwen die volledig zijn afgestemd op het collectieve ambitieniveau van het bondgenootschap.

In tegenstelling tot de vorige cyclus van het NDPP, die vooral gericht was op expeditieaire operaties vanuit '*coalitions of the willing*', stelt de voorbereiding op een conflict met hoge intensiteit nu veel hogere eisen op het vlak van mankracht, technologie, interoperabiliteit en training. Afschrikking en verdediging tegenover Rusland vereist maximale mobilisatie van strijdkrachten, verhoogde beschikbaarheid van uitrusting, versterkte strategische voorraden (munitie, brandstof, reserveonderdelen) en intensieve en voortdurende training. In een context die wordt gekenmerkt door een verslechtering van het geopolitieke landschap en een intensivering van de dreigingen, zijn de capacitaire behoeften die voortvloeien uit het NDPP-proces aanzienlijk toegenomen. De doelstellingen die aan de lidstaten zijn toegewezen, weerspiegelen deze ontwikkeling.

Defensie heeft de capacitaire doelstellingen waartoe België zich in het kader van het *Capability Target Package 2025* heeft verbonden, geïntegreerd in de uitwerking van het capacitaire portfolio van de nieuwe militaire programmeringswet. Deze legt investeringen tot 2035 vast in overeenstemming met deze Strategische Visie, met als doel zo snel mogelijk optimaal te voldoen aan de vastgestelde *Capability Targets*.

Tot slot moet worden opgemerkt dat de NDPP 2025-cyclus de capaciteiten die momenteel door de Verenigde Staten in Europa worden ingezet, volledig heeft meegerekend. Washington wil nu echter dat Europa een groter deel van de verdediging van het continent op zich neemt, met name ten gevolge van de

verplaatsing van een deel van zijn capaciteiten naar andere inzetgebieden. Tegelijkertijd probeert de Europese Unie haar strategische autonomie te versterken door haar afhankelijkheid van de Amerikaanse militaire capaciteiten te verminderen. Deze twee ontwikkelingen zijn coherent en complementair. Op termijn zullen de bijdragen (*pledges*) van de Europese landen dus waarschijnlijk verder moeten toenemen.

Europese behoeften opgelijnd met deze van de NAVO

De Europese Unie heeft ook een *Capability Development Plan* (CDP) om de capacitaire ontwikkeling aan te sturen. Het geeft richting aan gemeenschappelijke capacitaire prioriteiten in zes sleuteldomeinen: land, zee, lucht, ruimte, cyber en strategische capaciteiten die de slagkracht vergroten. In tegenstelling tot het NDPP-proces richt het CDP zich eerder op de te genereren effecten dan op de te genereren capaciteiten en strijdkrachten. De doelstellingen zijn voornamelijk kwalitatief en bieden geen kwantitatieve richtlijnen of een precieze verdeling van de inspanningen onder de lidstaten. Deze doelstellingen dienen als basis voor de defensie-initiatieven en -instrumenten van de Europese Unie, zoals de Permanente Gestructureerde Samenwerking (PESCO). Het militaire ambitieniveau van de Europese Unie wordt bepaald door het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB), dat voornamelijk betrekking heeft op collectieve veiligheid. Dit in tegenstelling tot de NAVO, die zich focust op collectieve verdediging. Tot slot is de *Coordinated Annual Review on Defence* (CARD) een recent instrument van de Europese Unie om meer samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen. Zo kunnen samenwerkingsmogelijkheden tussen lidstaten en potentiële synergieën worden geïdentificeerd, waardoor gezamenlijke projecten worden vergemakkelijkt. Door een meer geïntegreerde aanpak van defensie te bevorderen, versterkt CARD de samenhang van de Europese inspanningen, stuurt het gezamenlijke initiatieven aan en optimaliseert het investeringen. Dit draagt uiteindelijk bij aan een doeltreffendere, meer gestructureerde en duurzamere samenwerking.

De prioriteiten die in het kader van het NDPP werden vastgelegd, zijn volledig consistent met en afgestemd op die van het Europees niveau, onder andere via instrumenten zoals het Witboek over defensie en de CARD. Dit laatste is een instrument voor vrijwillige coördinatie tussen lidstaten van de Europese Unie dat tot doel heeft samenwerking en capacitaire coherentie te bevorderen, maar zonder dwang of toewijzing van specifieke taken. Daarentegen is het NDPP een

gestructureerd, directief en vertrouwelijk proces waarbij elk land binnen het collectieve kader van de NAVO becijferde capacitaire doelstellingen krijgt toegewezen.

Het NDPP-proces is dus uniek en tot op heden bestaat er geen enkel Europees proces dat het NAVO-proces kan vervangen. Als een dergelijk proces ooit in een exclusief Europees kader zou worden uitgevoerd, zou het waarschijnlijk tot soortgelijke conclusies leiden als het NDPP wat betreft het vaststellen van de behoeften. Het zou echter meer middelen vereisen omdat er geen bijdragen van niet-EU-landen zouden zijn. Het NDPP-proces kopiëren zou inefficiënt zijn en de planning nog ingewikkelder maken.

Defensie zal ervoor zorgen dat de capacitaire ontwikkeling, gestuurd door het NDPP, gelijke tred houdt met de doelstel-

lingen, plannen en behoeften van de Europese Unie. Als je de militaire capaciteiten van de NAVO versterkt, versterk je ook die van de Europese Unie en vice versa.

De strategische autonomie van de Europese Unie moet er ook voor zorgen dat Europa autonoom kan optreden wanneer zijn vitale veiligheidsbelangen op het spel staan, gezien de strategische heroriëntatie van de VS naar het Oost-Aziatische “theater”. Daarom moeten we - volledig coherent met de NAVO - het tempo verhogen in de prioritaire domeinen en capaciteiten die specifiek op EU-niveau werden geïdentificeerd - en waarvoor we te afhankelijk blijven van de VS - via een spoedige ontwikkeling van collaboratieve projecten en initiatieven, zoals via het gebruik van SAFE (*Security Action For Europe*) en EDIP (*European Defence Industry Programme*) waarbinnen het EDPCI (*European Defence Projects*

of Common Interest) in het bijzonder veelbelovend is om op Europees niveau de lacunes qua strategische *enablers* aan te pakken. Hierbij moet de noodzaak onderstreept worden voor de lidstaten om snel werk te maken van verdere stappen, onder meer door de uitvoering van de meest geavanceerde projecten op korte termijn en het tegelijk opstarten van initiatieven op lange termijn met steun van het Europees Defensieagentschap, de Hoge Vertegenwoordiger en de daartoe speciaal aangeduide Commissaris voor Defensie.

Nationale behoeften op het vlak van Defensie

De nationale defensiebehoeften hebben tot doel de stabiliteit en soevereiniteit van het land te waarborgen tegen een reeks voortdurend veranderende dreigingen. De bescherming van het grondgebied en de bevolking is een belangrijke prioriteit. Ze omvat niet alleen de verdediging tegen elke vorm van externe agressie, maar ook een doeltreffend crisisbeheer bij zowel militaire, terroristische als criminele crises. Deze globale aanpak maakt het mogelijk om de weerbaarheid van het land tegenover diverse uitdagingen te versterken. In dit kader moet België in samenwerking met zijn bondgenoten beschikken over moderne en aangepaste defensiecapaciteiten, met name tegen hybride en cyberdreigingen.

Behoeften vloeien tevens voort uit de drie plannen die tot doel hebben de verdediging van het nationaal grondgebied te waarborgen (Nationaal Verdedigingsplan), onze rol in het kader van de collectieve verdediging te versterken (Nationaal *Enablement*-plan) en de weerbaarheid van ons land te vergroten (Nationaal Weerbaarheidsplan). De uitvoering van deze plannen zal leiden tot de geleidelijke ontwikkeling van gespecialiseerde of duale capaciteiten (voor civiel en militair gebruik) die civiele en militaire uitdagingen combineren. Deze aanpak zorgt voor optimale flexibiliteit en aanpassingsvermogen tegenover diverse veiligheidsuitdagingen, terwijl de coherentie tussen civiele en militaire behoeften wordt versterkt.

Ten slotte voegen behoeften die rechtstreeks verband houden met bepaalde nationale opdrachten - zoals *Search and Rescue*, de evacuatie van landgenoten (NEO) of het vervoer van autoriteiten - zich nog bij het totaal van de nationale behoeften.

Drie kaders, éénzelfde doel

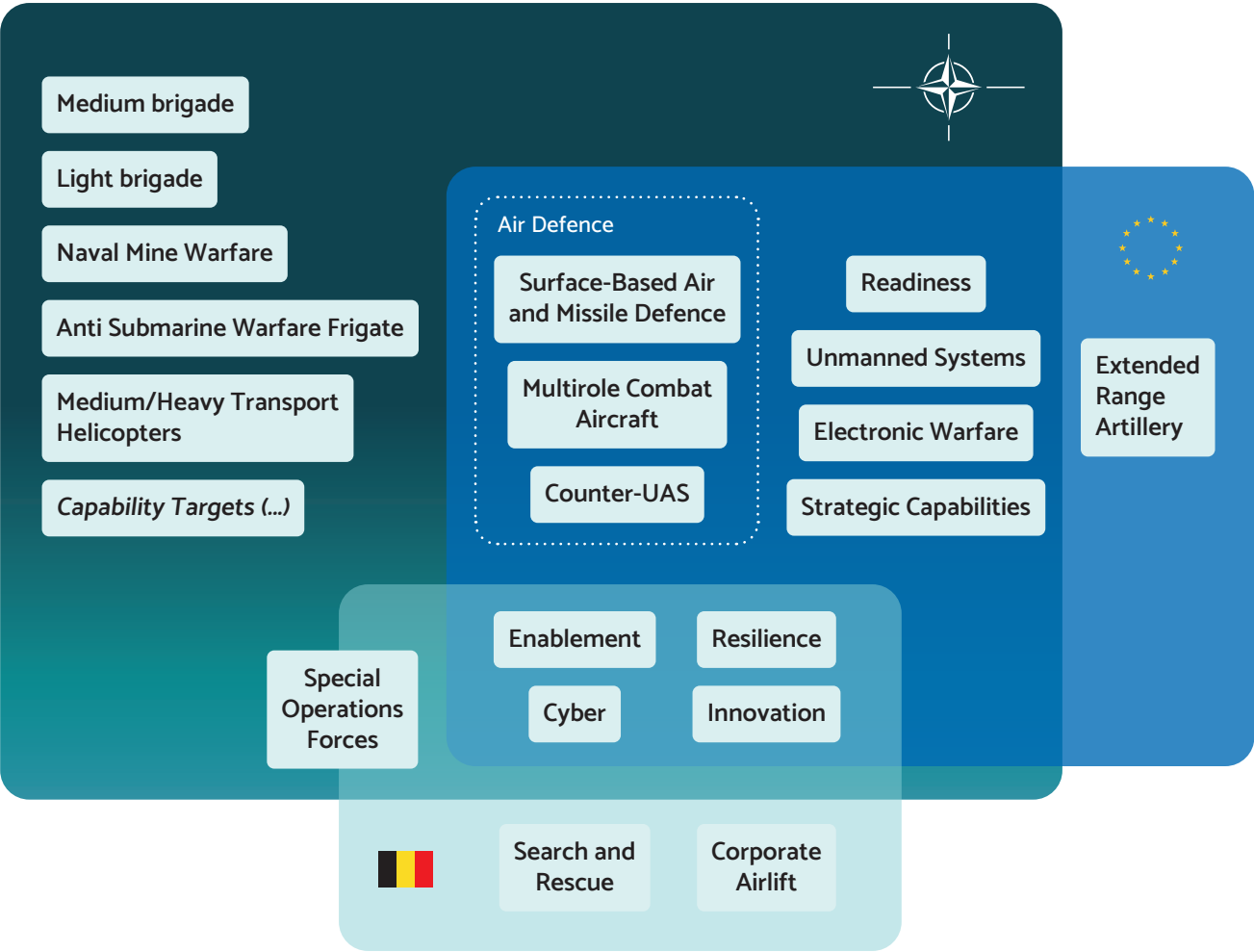
De bepaling van de behoeftes qua capacitaire ontwikkeling gebeurt aan de hand van drie kaders: de door de NAVO vastgestelde lacunes – waaraan België zich in het kader van het NDPP-proces heeft geëngageerd te werken –, de door de Europese Unie – met name in het Witboek – geformuleerde prioriteiten, en de nationale behoeften.

Het volgende schema illustreert voor de belangrijkste behoeften de convergentie tussen deze verschillende kaders en toont aan dat de nakoming van de capacitaire verplichtingen die de NAVO aan België heeft opgelegd ook tegemoetkomt aan de Europese behoeften.

Zoals reeds vermeld, speelt het NATO Defence Planning Process (NDPP) een centrale rol bij het bepalen van de capa-

citaire behoeften op het gebied van collectieve verdediging, aangezien dit het enige geharmoniseerde mechanisme is dat zorgt voor de samenhang van de planning van de Regionale Plannen van de NAVO. Dit mechanisme maakt het mogelijk om de mobilisatie van de strijdkrachten en middelen, benodigd wegens de door de Bondgenoten overeengekomen strategische eisen, te optimaliseren, en tegelijkertijd een billijke verdeling van de gezamenlijke inspanningen te waarborgen. Elk land verbindt zich via een expliciete politieke goedkeuring tot het leveren van een bijdrage, waardoor de legitimiteit en de samenhang van het mechanisme worden versterkt.

De regering beschouwt dit mechanisme dan ook als leidraad voor capacitaire investeringen. Hierbij houdt ze zowel de geallieerde als de Europese doelstelling voor ogen om via afschrikking en collectieve verdediging de veiligheid van hun leden en de stabiliteit van het continent te waarborgen.

4.5 Ontwikkeling van partnerschappen

Operationele partnerschappen

Internationale verbintenissen naleven betekent ook het nakomen van onze verbintenissen inzake samenwerking en partnerschapovereenkomsten in het kader van de NAVO, de Europese Unie, de Benelux-landen of op bilateraal vlak.

Binnen het kader van de NAVO en de Europese Unie illustreren concrete operationele partnerschappen het momentum van toenemende integratie tussen bondgenoten en partners. Om het hoofd te bieden aan de nieuwe dreigingen wordt samenwerking tussen staten een strategische noodzaak.

In de loop der jaren heeft België met succes capacitaire veran-keringen tot stand gebracht met partners op zowel Europees als trans-Atlantisch niveau, waardoor het zichzelf vooropstelde als een model en een voorloper. Deze samenwerkingsverbanden spelen een essentiële rol in de verbetering van de interoperabiliteit en de gezamenlijke ontwikkeling van defensiecapaciteiten. Deze bilaterale en multilaterale partnerschappen zijn belangrijke troeven voor Defensie aangezien zij de trans-Atlantische en Europese allianties versterken die essentieel zijn voor de collectieve verdediging van het continent. Dit type samenwerking overstijgt loutere coördinatie en maakt deel uit van een logische onderlinge operationele afhankelijkheid door het delen van capaciteiten, gezamenlijke planning en wederzijdse opleiding. De efficiëntie van deze langdurige partnerschappen hangt af van betrouwbaarheid en consistentie.

Defensie zal zich inzetten voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van Europese en trans-Atlantische samenwerking, met name met landen waarmee de partnerschappen momenteel nog beperkt zijn. Dit betreft zowel bestaande als nog te verwerven capaciteiten, zoals luchtverdedigingssystemen. Deelname aan een aantal internationale fora draagt bij aan het smeden van de banden die nodig zijn voor deze gezamenlijke ontwikkelingsinitiatieven, die met name op Europees niveau worden gestimuleerd.

Aanvullende partnerschappen

In het verlengde van de operationele partnerschappen moet ook de ontwikkeling van aanvullende samenwerking – met name op economisch en industrieel gebied, onderzoek en ontwikkeling, logistieke ondersteuning, onderhoud en opleiding – volledig worden geïntegreerd in de strategie voor defensiesamenwerking. Deze aanvullende partnerschappen versterken het bereik, de doeltreffendheid en de wederkerigheid van de acties tussen partners en bondgenoten.

In dit perspectief wil België een actieve rol spelen in de opbouw van een Europese industriële en technologische defensiebasis (EITDB). Dit streven houdt in dat bij de onderhandelingen over internationale samenwerkingsovereenkomsten op pragmatische wijze wordt gezorgd voor de behartiging van de Belgische belangen en voor concrete deelname van ons land. Deze kan met name de vorm aannemen van onderaannemingscontracten, technologieoverdrachten, gezamenlijke onderzoeksprojecten of lokale productie in België.

Overeenkomstig de visie van het Witboek over Europese defensie (Readiness 2030) zullen de mogelijkheden voor industriële samenwerking en samenwerking op het gebied van veiligheid en defensie worden benut met de partners in de Indo-Pacifische regio (met name Japan, de Republiek Zuid-Korea, Australië, Nieuw-Zeeland en India).

Opdrachten en strategische doelstellingen van Defensie

5.1 De Nationale Veiligheidsstrategie

De strategische taken en doelstellingen van Defensie passen volledig in de Nationale Veiligheidsstrategie en zijn essentieel voor een globale aanpak die gebaseerd is op het behoud van de vitale belangen van het land. Deze aanpak is gericht op het beschermen van de democratie en de rechtsstaat, het waarborgen van economische veiligheid, het versterken van de veerkracht en het nakomen van internationale verantwoordelijkheden.

De Nationale Veiligheidsstrategie is gebaseerd op een nauwe samenwerking tussen de verschillende overheidsniveaus en de bevoegde diensten – waaronder het Ministerie van Defensie – en hanteert een multidisciplinaire aanpak. Hierbij vult de Strategische Visie de andere dimensies van de nationale veiligheid aan en versterkt zij deze door een specifiek, coherent en passend antwoord te bieden op militaire, hybride en geopolitieke dreigingen.

5.2 Opdrachten van Defensie

De opdrachten van Defensie drukken uit wat ons land van Defensie verwacht en weerspiegelen haar bestaansredenen. Ze zijn gebaseerd op de Grondwet, die de belangrijkste verantwoordelijkheden van de krijgsmacht definieert.

Defensie speelt een essentiële rol bij de bescherming van onze vitale belangen en de handhaving van vrede en stabiliteit in Europa en daarbuiten, waar deze ook bedreigd worden. Door de ontwikkeling van nationale militaire capaciteiten en haar inzet voor internationale allianties en partnerschappen staat zij klaar om, op besluit van de regering, haar strijdkrachten te mobiliseren en, indien nodig, legitiem geweld te gebruiken om de veiligheid van het land en zijn bevolking te garanderen.

De vereisten van een collectieve verdediging, zowel in het kader van het Atlantisch bondgenootschap als op het nationaal grondgebied, zijn de belangrijkste factoren die de omvang van de krijgsmacht bepalen. Zij bepalen in de eerste plaats de omvang, de structuur en de capaciteiten ervan. Deze middelen zijn echter, indien nodig, geschikt voor collectieve veiligheidsopdrachten buiten het NAVO-gebied voor zover het troepenmodel vergelijkbaar blijft. Wat deze opdrachten vooral onderscheidt, is de nood aan een grotere robuustheid. Andere, niet-dimensionerende opdrachten worden uitgevoerd met de reeds beschikbare middelen van Defensie.

Afschrikking en collectieve verdediging

Deze opdracht sluit aan bij de verbintenissen binnen de NAVO, en de primaire opdracht van Defensie is om hier volop aan bij te dragen.

De vitale veiligheidsbelangen van België zijn verankerd in het collectieve verdedigingssysteem en zijn daar dus fundamenteel afhankelijk van. Collectieve verdediging is met name bepalend op het vlak van uitrusting, mankracht, voorbereiding en voorraden. Defensie moet met andere woorden in staat zijn om de capaciteiten waartoe ze zich tegenover de bondgenoten heeft verbonden, kwantitatief, kwalitatief en tijdig in te zetten.

Verdediging van het nationale grondgebied

Recente geopolitieke omwentelingen en dreigingen, zowel conventioneel als hybride, hebben opnieuw de noodzaak naar voren gebracht om het nationale grondgebied te verdedigen in de context van collectieve verdediging. Deze opdracht omvat het beveiligen en behouden van de fysieke integriteit van het land tegenover alle vormen van dreiging door middel van gepaste en gecoördineerde militaire reacties.

Hoewel Defensie bijdraagt aan de bescherming van het nationale grondgebied, onderscheidt haar optreden zich van dat van de binnenlandse veiligheidsdiensten: terwijl de Politie dagelijks instaat voor de veiligheid van de burgers, de handhaving van de openbare orde en de bestrijding van criminaliteit, komt Defensie in actie bij grootschalige bedreigingen. Deze zijn vaak van externe of strategische aard en brengen de soevereiniteit of de nationale veiligheid in gevaar. In dit kader mobiliseert Defensie militaire middelen en handelt zij binnen een specifiek juridisch en operationeel kader, de binnenlandse veiligheidsdiensten aanvullend wanneer de situatie dit vereist.

Op besluit van de regering en onder bepaalde voorwaarden kan ook op Defensie een beroep worden gedaan om op niet-structurele basis interne veiligheidsopdrachten uit te voeren, met name ter bescherming van vitale infrastructuren. Om de gereedheid en operationaliteit van de strijdkrachten in het kader van de collectieve verdediging te waarborgen, zullen de statische bewakingsopdrachten op het nationale grondgebied hoofdzakelijk worden uitgevoerd door de territoriale reserve, zodra deze opgericht en volledig operationeel is. Deze opdrachten zullen plaatsvinden binnen een duidelijk omschreven juridisch en operationeel kader, teneinde de doeltreffendheid en legitimiteit te waarborgen.

Collectieve veiligheid

De stabiliteit van de internationale omgeving is van essentieel strategisch belang, met name voor de Belgische economie. Het behoud ervan kan vereisen dat Defensie deelneemt aan internationale vredesondersteunende of crisisbeheersingsoperaties, of – wanneer noodzakelijk – aan militaire interventies tegen actoren die de internationale orde dreigen te

ondermijnen. In dit opzicht hanteert België een ‘3D’-aanpak (*Defence, Diplomacy & Development*) waarbij Defensie handelt in coördinatie met de diplomatieke instrumenten en ontwikkelingssamenwerking. Deze synergie is gericht op het bevorderen van stabiliteit aan de buitengrenzen van Europa, en streeft tegelijk evenwichtige partnerschappen na – met name in Afrika – die gebaseerd zijn op pragmatische, wederkerige en wederzijds respectvolle relaties.

Bescherming van Belgische onderdanen in het buitenland

De veiligheid van de Belgische burgers in het buitenland berust vooral op een preventieve aanpak, die diplomatieke actie en betrokkenheid van Defensie combineert. In geval van een directe dreiging of wanneer de plaatselijke autoriteiten niet in staat zijn om de bescherming van onze onderdanen te verzekeren, kan echter een interventie van Defensie – op beslissing van de regering – noodzakelijk blijken (*Non-Combatant Evacuation Operation* - NEO).

© Belgian Defence

Steun voor internationale humanitaire opdrachten

Defensie speelt ook een rol bij de ondersteuning van internationale humanitaire opdrachten en via defensiediplomatie. Defensie zet zich actief in voor internationale vrede en veiligheid door – wanneer de omstandigheden dit toelaten – bij te dragen aan vredesmissies van de Verenigde Naties en crisisbeheersingsoperaties van de Europese Unie. Haar inzet kadert voornamelijk in de preventie en de beheersing van conflicten in de onmiddellijke nabijheid en van crises die gevolgen hebben voor de veiligheid. De versterking van bilaterale partnerschappen maakt deel uit van deze bijdrage.

Hulp aan de Natie

Tot slot biedt Defensie, als dat nodig is en de middelen het toelaten, ondersteuning aan de diensten die verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van de bevolking. Deze steun kan worden ingezet als reactie op verschillende soorten crisis- of noodsituaties zoals natuurrampen, voornamelijk wanneer de civiele middelen ontoereikend zijn of wanneer welbepaalde unieke capaciteiten van Defensie onontbeerlijk zijn.

5.3 Stand van zaken en ambities

Hoewel er dankzij de strategische visies van 2016 en 2022 (STAR-plan) vooruitgang werd geboekt, blijven de huidige capaciteiten en het voorbereidingsniveau van Defensie ontoereikend, zeker met de groeiende noodzaak om efficiënt te reageren op opkomende dreigingen in het achterhoofd. Tot op heden is Defensie door hardnekkige tekorten niet in staat om haar opdrachten op het vlak van collectieve verdediging volledig uit te voeren.

Jarenlang hebben een chronisch aanwervingstekort en onderfinanciering – die de vernieuwing en modernisering van de uitrusting heeft vertraagd – de operationele voorbereiding en doeltreffendheid van de krijgsmacht rechtstreeks aangetast. Tevens werd haar vermogen belemmerd om te innoveren en zich aan te passen aan technologische ontwikkelingen.

Het wordt nu van cruciaal belang om Defensie aanzienlijk te versterken om onze strijdkrachten voor te bereiden op conflicten van hoge intensiteit. Dit vereist een grondige modernisering – met name door de integratie van geavanceerde technologieën – om te kunnen beschikken over een robuustere, beter voorbereide (*readiness*) en wendbaardere strijdmacht die snel en doeltreffend kan reageren op veranderende dreigingen. Dit betekent in de eerste plaats capacitaire tekorten wegwerken, de voorraad strategische munitie vergroten en het personeelsbestand versterken.

Tegelijkertijd zal Defensie haar bestaansrecht in de ogen van het publiek moeten legitimeren door een zichtbare en tastbare meerwaarde. Of het nu gaat om onze bondgenoten of onze medeburgers, er is één duidelijke verwachting: Defensie moet kunnen doen wat er van haar wordt verwacht en dat bewijzen.

Niettegenstaande deze onweerlegbare doelstelling is het belangrijk om pragmatisch te blijven: ondanks de beslissing van de regering in 2025 om de begrotingsmiddelen aanzienlijk te verhogen, is de omvang van de behoeften zo groot dat de achterstand die in de loop der jaren werd opgelopen, niet in twee regeerperiodes kan worden ingehaald. De wederopbouw van Defensie volgt een strategie op lange termijn die een constante, structurele inzet en aanhoudende politieke wil vereist.

De Strategische Visie vormt de basis voor de beslissingen die genomen moeten worden om de doelstellingen voor capacitaire versterking zo snel mogelijk te bereiken. Deze doelstellingen en de daarvan afgeleide prioriteiten liggen echter niet vast: ze zullen flexibel en evolutief moeten blijven om zich te kunnen aanpassen aan omgevingsveranderingen en de opkomst van nieuwe dreigingen.

5.4 Strategische objectieven tegen 2035

De onderstaande strategische doelstellingen houden rekening met de opdrachten van Defensie, de huidige geopolitieke context en haar gevolgen, en de verankering van onze defensie in strategische partnerschappen en bondgenootschappen. Ze bepalen hoe Defensie er in 2035 moet uitzien en geven richting aan de inspanningen om haar te versterken.

Voorbereiding op een militair conflict met hoge intensiteit binnen een context van collectieve verdediging

Defensie zet zich in om conflicten te voorkomen door versterkte afschrikking, samen met haar bondgenoten bij zowel de NAVO als de Europese Unie. Het belangrijkste doel is om de keuze voor militaire actie minder aantrekkelijk te maken voor een vijandige natie door een robuuste en ontradende verdedigingscapaciteit te ontwikkelen. Dit betekent dat we onze krijgsmacht voortdurend moeten verbeteren om ze voor te bereiden op een mogelijk conflict met hoge intensiteit.

Mocht afschrikking falen, dan staan onze strijdkrachten klaar om snel en doeltreffend in te grijpen in collectieve verdedigingsoperaties om het grondgebied van het bondgenootschap, en met name dat van Europa, te beschermen. Deze voorbereiding vereist een krijgsmacht die snel kan ingezet worden in gevechten van hoge intensiteit en lange duur. Hierbij hoort een optimaal voorbereidings- en ondersteuningsniveau (*readiness*) en ondersteuning teneinde de operationele doeltreffendheid te garanderen.

Het nastreven van dit strategische doel sluit het uitvoeren van collectieve veiligheidsmissies geenszins uit.

In dit kader van collectieve verdediging is Defensie een betrouwbare partner, die solide nationale en internationale partnerschappen ondersteunt en nauw samenwerkt met de defensie-industrie en innovatieve spelers. Defensie beschikt over voldoende personeelsleden en een uitgebreide operationele reserve en heeft de belangrijkste capacitaire tekorten

opgevuld. De krijgsmacht staat klaar om in te grijpen in uiteenlopende contexten en geeft daarbij blijk van robuustheid, veerkracht, gereedheid en interoperabiliteit. Ze is in staat om snel en doortastend te reageren op steeds complexere dreigingen, zowel conventionele als hybride, door doeltreffendheid, flexibiliteit en vuurkracht te combineren.

Het nationaal grondgebied beschermen

Tegenover uiteenlopende en aanhoudende dreigingen staat Defensie klaar om het nationale grondgebied te beschermen tegen elke vorm van agressie binnen een pan-maatschappelijke veiligheidsaanpak. Intensievere dreigingen – met name hybride – vereisen dat we verder gaan dan het strikt militaire kader. De bescherming van het grondgebied wordt globaal en mobiliseert alle publieke en private actoren en de hele samenleving (*whole-of-society*). In die optiek werkt Defensie structureel samen met de belangrijkste partners en betrokken actoren, zowel in België als in het buitenland, om gecoördineerd, doeltreffend en veerkrachtig te reageren op de complexe en multidimensionale crises van de toekomst.

Defensie heeft een Nationaal Verdedigingsplan uitgewerkt en draagt bij aan het Nationale Weerbaarheidsplan waarin de verantwoordelijkheden, de noodzakelijke middelen en de juiste spelers worden verduidelijkt. Daarnaast heeft Defensie een *Enablement Plan* opgesteld dat de doorvoer en bescherming van geallieerde troepen en materieel op grote schaal vergemakkelijkt. Er wordt met name gezorgd voor een soepele coördinatie en een optimaal reactievermogen van de andere betrokken partners.

Defensie hanteert een proactieve en transparante communicatiestrategie, zowel binnen als buiten de organisatie, om een sterke nationale cohesie en doeltreffend crisismanagement in stand te houden. Defensie heeft een duidelijk wettelijk kader voor haar acties op nationaal grondgebied.

Anticiperen op het gevecht van de toekomst

Defensie wil vooruitstrevend blijven. Zij baseert zich op de analyse van recente conflicten en nieuwe vormen van oorlogvoering om daaruit de nodige lessen te trekken. Ze is in staat om enerzijds een structureel militair voordeel te behouden, door een evenwicht tussen traditionele militaire capaciteiten en geavanceerde technologieën, en anderzijds door nieuwe technologieën snel en doeltreffend te integreren door een proactieve aanpak van voortdurende innovatie. De krijgsmacht blijft relevant en doeltreffend op lange termijn en ze bereidt zich actief voor op toekomstige gevechten door haar strategieën aan te passen, haar capaciteiten te moderniseren en nieuwe vormen van oorlogvoering en disruptieve technologieën te integreren.

De industriële strategie voor Defensie laat toe de technologische en industriële basis van België en Europa te rationa-

liseren en te versterken door de industriële en defensie-ecosystemen grondig te transformeren. Ze ondersteunt de ontwikkeling van industriële capaciteiten voor de versnelde productie van munitie en wapensystemen. Om dit te bereiken heeft Defensie strategische partnerschappen aangegaan met producenten om ervoor te zorgen dat het materieel altijd klaar is.

Het onderzoeks- en ontwikkelingsbeleid van Defensie is gericht op de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen. Daarom richt de DIRS 2.0 (*Defence Industry and Research Strategy*) zich nog meer op de behoeften van onze krijgsmacht en op het versterken van samenwerking en innovatie in de defensie-industrie. Ze betreft hierbij met name kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) en schuift hierdoor een model van Europese integratie naar voren. Technologische en industriële terugverdienmogelijkheden worden systematisch benadrukt. Daarom zal Defensie haar acties coördineren met de andere betrokken federale departementen, in het bijzonder het departement Economische Zaken, alsook met de deelstaten.

Prioritaire assen voor de versterking van Defensie

6.1 Operationele output maximaliseren

Rekening houdend met de te bereiken strategische doelstellingen, geven de prioritaire krachtlijnen richting aan de versterking van Defensie: de operationele output maximaliseren, het personeelsbestand vergroten, de capacitaire ontwikkeling versnellen en een versneld budgettair traject verankeren.

Het genereren van operationele output maakt onlosmakelijk deel uit van de opdrachten van Defensie, die waakt over een versterkte en geoptimaliseerde implementatie. Rekening houdend met de capacitaire transformatie, zal deze inspanning ambitieus maar realistisch blijven, zodat de versterking van capaciteiten niet in gevaar komt en er geen fragmentatie van middelen optreedt.

Operationeel blijven door te transformeren

Het handhaven van een hoog operationeel tempo maakt het bovenal mogelijk om een geloofwaardige afschrikkingscapaciteit te behouden. Zelfs tijdens een wederopbouw kan een leger het zich niet veroorloven om verzwakt over te komen bij potentiële tegenstanders. Het is daarom noodzakelijk om te allen tijde in staat te zijn om de opdrachten die aan het leger worden toevertrouwd uit te voeren. Het handhaven van een weliswaar aangepast maar aanhoudend operationeel tempo helpt ook om capacitaire tekorten te voorkomen die vervolgens moeilijk weg te werken zouden zijn.

Bovendien is operationele inzet een essentieel hulpmiddel voor de gereedheid en een verhoogde slagkracht: reële operaties bieden de mogelijkheid om soldaten te trainen in concrete situaties, om de nieuwe generatie aan materieel te testen in reële omstandigheden, en om de doeltreffendheid van nieuwe doctrines te valideren. Deze rechtstreekse vorm van feedback is waardevol bij het oriënteren van transformatie-inspanningen en bij het verfijnen van de relevantie van capacitaire en organisatorische keuzes.

De operationele inspanning ondersteunt ook de ontwikkeling van de defensiesector als geheel. Door in concrete omstandigheden een beroep te doen op industriële en technologische capaciteiten, worden het aanpassings-, innovatie- en reactievermogen van de betrokken spelers aangemoedigd.

Tot slot onderhoudt een actieve Defensie haar bestaansrecht in de ogen van de bevolking. Nationale en internationale operaties demonsteren haar meerwaarde en haar vermogen om

op te treden en te beschermen. Dit vergemakkelijkt de steun voor modernisering, rechtvaardigt investeringen en mobiliseert politiek en maatschappelijk engagement.

De opdrachten verzekeren

De krijgsmacht moet klaar zijn om doeltreffende bijdrage te leveren aan de afschrikking en de collectieve verdediging, met name in kader van de NAVO. Dit vereist een hoge mate van operationele paraatheid, moderne uitrusting en goed getraind personeel, ook in de reserve.

Zonder uit te sluiten dat ons land troepen kan inzetten in andere contexten dan de NAVO, blijven de operationele prioriteiten van Defensie in de eerste plaats gericht op het nakomen van de verbintenissen die in het kader van het bondgenootschap zijn aangegaan. In dit verband geeft onze strategische ligging aan de noordwestelijke flank van het bondgenootschap België een rol als eerstelijnsnatie (*frontline nation*), wat verschillende belangrijke verantwoordelijkheden met zich meebrengt: de actieve bescherming van het luchtruim en de kust, de versterking van de weerbaarheid tegen cyberdreigingen, en de opvang en doorvoer van geallieerde troepen op het nationale grondgebied. Ten slotte blijft België bijdragen aan de nucleaire afschrikking van het bondgenootschap door vliegtuigen met dubbele capaciteit (*dual capable aircraft*) ter beschikking te stellen.

Om de stabiliteit in bepaalde sleutelgebieden te handhaven of te herstellen, kan Defensie ook deelnemen aan collectieve veiligheidsmissies, met name in gebieden dicht bij Europa, zoals de Sahel, West-Afrika of het Midden-Oosten, of in strategische corridors die van vitaal belang zijn voor de Belgische economie.

Op nationaal vlak blijft Defensie een sleutelrol spelen bij de bescherming van Belgische onderdanen in het buitenland, de respons op humanitaire noodsituaties en de ondersteuning in het kader van hulp aan de natie.

Een aanzienlijke bijdrage leveren aan de preventie of indamming van gewelddadige conflicten

Defensie zal een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen of indammen van gewelddadige conflicten. Deze bijdrage kan ook plaatsvinden buiten het kader van de collectieve verdediging zoals geïllustreerd door de geleverde steun tegen de agressie tegenover Oekraïne.

In deze context zullen België en zijn krijgsmacht hun militaire steun aan Oekraïne verderzetten, zowel in het kader van de Europese Unie als van de NAVO.

De Belgische steun vindt plaats onder de vorm van het opleiden van Oekraïense soldaten en het leveren van materieel en munitie. Naargelang de evolutie van de situatie zal het Belgische engagement worden aangepast om zo goed mogelijk in te spelen op nieuwe vereisten en behoeften uit het terrein. Ons land zal, in samenwerking met internationale partners, bijdragen tot de versterking van het Oekraïense leger, meer bepaald door de levering en ondersteuning van F-16's.

Defensie zal de ontwikkelingen van dit conflict op de voet volgen. Onze krijgsmacht bereidt zich voor op de ondersteuning van een Europese inspanning om te zorgen dat een mogelijk staakt-het-vuren binnen een nog te definiëren internationaal kader wordt nageleefd.

6.2 Personeel en toename van het personeelsbestand

Toenemend personeelsbestand

De opbouw van Defensie gebeurt niet enkel via budgetten en materieel. De vrouwen en mannen van Defensie spelen een centrale rol in haar optreden door hun talent, engagement, en kwaliteit. Ze ondersteunen haar transformatie en dragen actief bij tot haar versterking. Hun rol is van doorslaggevend belang en moet een prioriteit blijven.

Om de opschaling van haar operationele capaciteiten veilig te stellen en haar verplichtingen na te komen, zal Defensie haar personeelsbestand aanzienlijk moeten versterken. Met dit in het achterhoofd zal Defensie actief doorgaan met de rekrutering van zowel militair als burgerpersoneel.

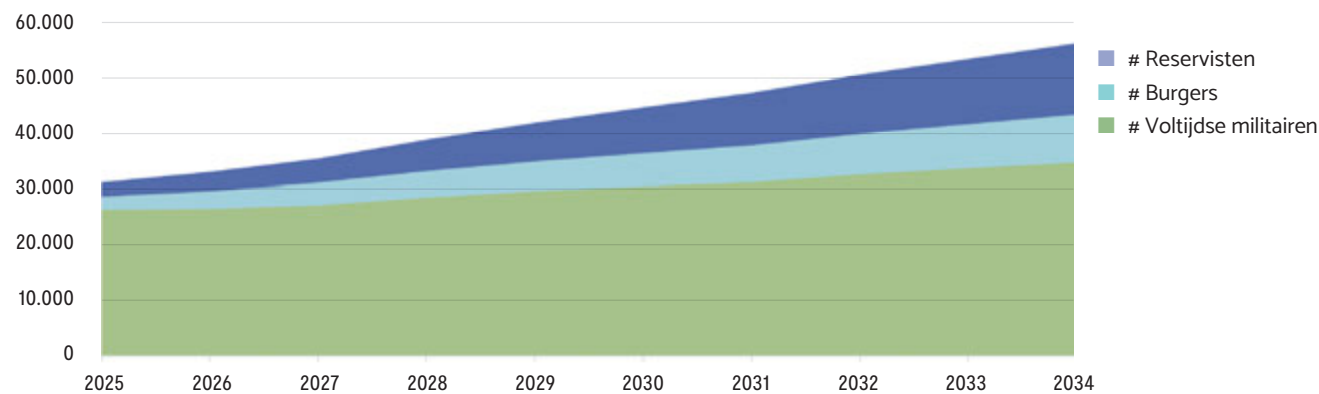
Deze personeelsgroei is ook noodzakelijk om de transformatie door te voeren. Deze vereist immers de aanschaf, ingebruikname en vervolgens het beheer van talrijke wapensystemen, maar ook opleiding en het behoud van die vaardigheden die nodig zijn voor het gebruik ervan. Een breder personeelsbestand zal ook een betere bijdrage mogelijk maken aan internationale organisaties, waardoor internationale integratie versterkt wordt.

Begin 2025 telde Defensie ongeveer 28.500 voltijdse werknemers (26.200 militairen en 2.300 burgers) en ongeveer 2.500 actieve reservisten. In de loop van de ambtstermijn wil Defensie minstens 14.800 militairen van het actief kader, 6.600 reservisten en 4.800 burgers werven. Tegen het einde van 2029 zou Defensie dan 29.400 voltijdse militairen, 6.900 reservisten en 5.200 burgers moeten tellen. Tegen het einde van 2034 zou Defensie 34.500 militairen van het actief kader, 12.800 reservisten en 8.500 burgers moeten bereiken.

Een eerste lichting van de vrijwillige militaire dienst zal in 2026 worden georganiseerd, met als doel 500 kandidaten te selecteren. Deze opstelling zal in 2028 volledig operationeel zijn, waarin elk jaar 1.000 geselecteerde vrijwilligers zullen worden ingelijfd.

De grafiek hieronder toont de verwachte groei van het Defensiepersoneel. De personen die deelnemen aan de vrijwillige militaire dienst worden geteld als reservisten.

EVOLUTIE VAN HET PERSONEEL

De jaarlijkse wervingsdoelstellingen zullen worden vastgelegd in de programmeringswet.

Als een van de grootste werkgevers van het land biedt Defensie een breed scala aan beroepen, opportuniteiten voor opleidingen en interne doorgroeimogelijkheden. De aantrekkelijkheid van het beroep van militair zal een prioriteit blijven. Personeelsinitiatieven zullen worden versterkt en uitgevoerd in het kader van constructieve en voortdurende dialoog met de vakbondsorganisaties van Defensie.

Alle mogelijkheden zullen worden onderzocht om het personeelsbestand van Defensie te versterken. De rekrutering zal gediversifieerd, snel en flexibel zijn. Er zal voor gezorgd worden dat het verloop onder jonge rekruten en voor knelpuntberoepen, tot een minimum wordt beperkt. Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan de zogenaamde STEM-beroepen (*Science, Technology, Engineering and Mathematics*), essentieel voor de goede werking van Defensie.

De rekrutering van burgerpersoneel blijft van essentieel belang om niet-operationele taken te kunnen uitvoeren. Daarnaast zal het gebruik van laterale rekrutering worden uitgebreid.

Ten slotte zal beter gebruik worden gemaakt van extern personeel via dienstcontracten (uitbesteding of *outsourcing*). Uitbesteding zal worden voortgezet zolang dat nodig is, op voorwaarde dat dit de operationele capaciteit van Defensie niet schaadt en zowel effectiviteit als efficiëntie oplevert.

Een operationele reserve

Professionele strijdkrachten zijn essentieel voor afschrikking en collectieve verdediging, maar hun beperkte omvang beperkt hun vermogen om langdurig te reageren op grote crises of conflicten, zowel op nationaal als internationaal niveau. Om deze tekortkoming weg te werken is het nodig om de responscapaciteit te versterken met reservetroepen die de actieve strijdkrachten aanvullen. De ontwikkeling van een veelzijdige, grotere en meer operationele reserve is een absolute prioriteit. Defensie zal op gepaste, efficiënte en effectieve wijze meer reservisten integreren.

De reserve vormt een essentiële schakel tussen Defensie en de burgerij, en biedt de mogelijkheid om het land te dienen zonder noodzakelijkerwijs een militaire loopbaan te volgen. Deze wederzijdse toenadering versterkt niet alleen het imago en de zichtbaarheid van Defensie, maar draagt ook bij tot de

ontwikkeling van een echte veiligheidscultuur in ons land. De reserve biedt ook tal van andere mogelijkheden, waaronder het versterken van partnerschappen met de industrie.

De reserve is gebaseerd op drie pijlers:

- › De gespecialiseerde reserve, die wordt gebruikt om op structurele of ad-hoc basis de werking van Defensie te versterken met individuen die zij-aan-zij samenwerken met het burger- en militair personeel van het actief kader;
- › De gevechtsreserve (inzetbaar), op dezelfde manier samengesteld als en geïntegreerd in de operationele eenheden bestaande uit actief kader, maar met een lagere staat van gereedheid. Mits deze reserve-eenheden een (her-)opwerkingsperiode doorlopen (training), kunnen ze worden ingezet voor operaties in binnen- of buitenland, net als de eenheden bestaande uit actief kader. Ze zullen volledig uitgerust en goed getraind zijn;

© Belgian Defence

- › De territoriale reserve, die toegespitst is op de verdediging van het grondgebied, de *enablement*-opdrachten, de beveiliging van bepaalde vitale infrastructuren en de hulp aan de natie. De totstandbrenging van een territoriale reserve is een prioriteit op korte termijn.

Hedendaagse militaire dienst

Gezien de toenemende veiligheidsuitdagingen zal vanaf 2026 een vrijwillige militaire dienst ('Militair dienstjaar - *Année de Service Militaire*') worden ingevoerd. Deze dienst zal worden ontwikkeld in het kader van de reserve en is van cruciaal belang voor haar ontwikkeling en versterking. Het dienstjaar zal immers zorgen voor een instroom van goed opgeleide en gemotiveerde personen.

Jonge mannen en vrouwen die achttien jaar worden, zullen een brief krijgen waarin ze worden aangemoedigd na te

denken over de huidige veiligheidsuitdagingen en waarin ze worden uitgenodigd om een jaar bij Defensie te komen werken. De deelnemers krijgen een correcte vergoeding op basis van hun graad en krijgen toegang tot interessante militaire functies.

Na afloop van dit jaar krijgen deze jongeren de kans om hun loopbaan bij Defensie voort te zetten of zich aan te melden als reservist, hierdoor bijdragend aan de versterking van Defensie.

Erkende veteranen

In België bestaat er een statuut voor nationale erkenning. Dit houdt een officiële erkenning in door de staat van een periode van uitzonderlijke levensomstandigheden, beleefd door personen die blij hebben gegeven van een inzet die verder gaat dan wat gewoonlijk van een burger wordt verwacht.

Wat Defensie betreft zijn veteranen personen die in dienst zijn geweest of nog steeds in dienst zijn bij Defensie en die voldoen aan specifieke criteria op het vlak van deelname aan operaties. Tot op heden blijft deze erkenning beperkt tot een eretitel, zonder dat er specifieke rechten of voordelen aan verbonden zijn. Om de inzet ten dienste van het land door veteranen te erkennen en hun bijdrage aan de samenleving te benadrukken, zullen voordelen worden ingevoerd die vergelijkbaar zijn met diegene die worden toegekend aan andere statuten van nationale erkenning.

Gezondheid, welzijn en veiligheid van het personeel

Militairen worden regelmatig geconfronteerd met complexe opdrachten, die vaak onder grote druk en in extreme omstandigheden worden uitgevoerd. Deze situaties stellen hen bloot aan grote risico's die geïdentificeerd, beheerst en zoveel mogelijk voorkomen moeten worden.

Het zal van essentieel belang zijn om zowel de individuele als de collectieve veerkracht te versterken, zodat het personeel beter kan omgaan met stress en de vele uitdagingen die nog voor ons liggen. Dit zal des te belangrijker zijn omdat het personeel van Defensie de komende jaren onder toenemende druk zal komen te staan. Deze toenemende druk is het gevolg van de hervorming van de organisatie, terwijl het personeel

tegelijktijd een hoog niveau van training en operationele inzet moet behouden. Het vermogen om met stress om te gaan en uitdagingen aan te gaan, zal een bepalende factor zijn voor de effectiviteit en het welzijn.

Het *Total Force Fitness*-concept (TFF) zal verder ontwikkeld worden, waarbij een holistisch model wordt gehanteerd dat acht domeinen van welzijn bestrijkt: sociaal, fysiek, financieel, medisch, spiritueel, mentaal, nutritioneel en de werkomgeving. Tegelijkertijd zal de dienst *Occupational Health & Safety* (OHS) geoptimaliseerd worden door de versteviging van haar drie strategische pijlers: (de arbeidsgeneeskunde, de veiligheid op het werk en de psychosociale steun). Het doel hierbij is de wettelijke verplichtingen na te leven en tegelijk de vereiste operationele soepelheid te behouden in de mogelijke context van een conflict.

Ook verbindt Defensie zich ertoe om een veilige werk- en leefomgeving voor al haar medewerkers te garanderen. Dit houdt in dat elke medewerker zich kan ontwikkelen in een kader waarin hij zich veilig, erkend en gerespecteerd voelt.

Inachtneming van de militaire specificiteit

De militairen hebben als opdracht ons land, zijn vitale belangen en zijn burgers te beschermen tegen dreigingen van externe oorsprong. Het gaat om een specifieke opdracht, die de essentie van het militaire engagement en de daaruit voortvloeiende eisen bepaalt. Dit omvat een rigoureuze opleiding en training, gespecialiseerde vaardigheden en het beheer van dure technologische apparatuur. Bovendien verhogen de frequente postverschuivingen tijdens de loopbaan de last van de woon-werkverplaatsingen op aanzienlijke wijze. Deze unieke rol binnen de samenleving brengt specifieke verplichtingen en opofferingen met zich mee: beperking van bepaalde fundamentele vrijheden, gehoorzaamheidsplicht, verhoogd risico op ongevallen, een bijzonder tucht- en strafrechtelijk stelsel, de mogelijkheid extreem geweld te moeten gebruiken en levensgevaar, zowel tijdens trainingen als tijdens operaties.

Deze unieke specificiteit, voortvloeiend uit de Grondwet, geldt voor alle militairen. Hierdoor is Defensie geen overheidsdienst zoals alle andere en kunnen militairen niet worden gelijkgesteld met andere ambtenaren. Zij vormen het laatste redmiddel en komen in actie daar waar anderen wegblijven. Hun opdracht vereist een onberispelijke beschikbaarheid en

een voortdurend aanpassingsvermogen aan uiteenlopende, vaak onvoorspelbare, en gevaarlijke omstandigheden.

Om de operationele doeltreffendheid van de krijgsmacht te garanderen, is het absoluut noodzakelijk om deze specificiteit te erkennen, te beschermen en ten volle te integreren. Hiermee moet prioritair rekening worden gehouden, met name in het kader van elke aanpassing aan het statuut van de militairen.

Het negeren van deze specificiteit – die geen abstract concept is, maar een concrete en operationele realiteit is – zou de veerkracht en het actievermogen van onze krijgsmacht blijvend verzwakken.

Het is van cruciaal belang rekening te houden met deze specificiteit bij de implementatie van de hervorming van het pensioenstelsel van de militairen. Het is namelijk van essentieel belang dat de voorgenomen maatregelen geen buitensporige druk leggen op de Defensiebegroting, niet leiden tot een ondoordachte vergrijzing van de krijgsmacht, de loopbaanperspectieven van bepaalde categorieën van sleutelpersoneel niet beperken, de goede werking van Defensie niet verstoren en noch het proces van capaciteitsversterking, noch de operationaliteit in gevaar brengen. In de huidige context van dreigingen zou het een ondoordacht risico zijn om hier onvoldoende rekening mee te houden. In het kader van een algemene hervorming van de pensioenstelsels zullen dan ook specifieke, evenwichtige en aangepaste maatregelen worden genomen om tegemoet te komen aan de specifieke realiteit van het beroep van militair.

Bovendien is het erkennen en naar waarde schatten van de essentiële rol van militairen – die zich met zelfopoffering inzetten en zware offers brengen voor de veiligheid van het land – een onmisbaar beginpunt voor het opbouwen van een echte veiligheidscultuur in België.

6.3 Versnelling van de capacitaire ontwikkeling

Stand van zaken en vooruitzichten van de capacitaire ontwikkeling en van de staat van paraatheid (*readiness*)

Wat de capaciteiten betreft heeft een eerste luik van belangrijke investeringen, in overeenstemming met de Strategische Visie van 2016, geleid tot een militaire programmeringswet op het gebied van investeringen, goedgekeurd in mei 2017. Deze wet voorzag verschillende grote aankoopprogramma's, die de aanschaf van sleutelcapaciteiten omvatte zoals een gemotoriseerde landcapaciteit, een multifunctionele luchtgevechtscapaciteit, verkenningsdrones, fregatten en mijnenbestrijdingsvaartuigen. De leveringen van deze capaciteiten zijn van start gegaan en zullen het voorwerp uitmaken van een geleidelijke operationele opschaling.

Via een aangepaste programmeringswet heeft de strategische visie van 2022 (STAR-plan) deze ontwikkeling voortgezet via een tweede investeringsluik, ondersteund door

een toename van het personeelsbestand. De nadruk werd gelegd op aanvullingen op de gemotoriseerde landcapaciteit, de versterking van de technologische en industriële defensiebasis en de ontwikkeling van nieuwe capaciteiten in het cyberdomein. Hoewel de uitvoering van dit tweede luik nog recent is (de eerste contracten waren gepland voor 2023), zijn verschillende belangrijke programma's reeds opgestart. Voorbeelden hiervan zijn de aankoop van een aantal vliegtuigen dat overeenkomt met een extra transportvliegtuig voor het bijtanken tijdens de vlucht, artilleriesystemen, een derde patrouilleschip, logistieke en commandovoertuigen, en lichte multifunctionele helikopters.

De verslechterde geopolitieke context en de toename van dreigingen dwingen Defensie nu om de versterking van haar capaciteiten te versnellen en te intensiveren. Dit vertaalt zich in de noodzaak om de gevechtskracht te verhogen en de staat van gereedheid (*readiness*) te verbeteren. Dit gebeurt hoofdzakelijk door beter ondersteunde training en een verhoging van de voorraden – met name munitie – teneinde een beter operationeel voortzettingsvermogen (*sustainability*) te garanderen.

In deze context hebben de twee investeringsluiken, gekoppeld aan de strategische visies van 2016 en 2022, het pad geëffend, maar blijven ze ontoereikend om de verbintenissen van ons land op het vlak van collectieve verdediging ten volle na te komen. Met name op het vlak van *readiness* lieten de budgettaire middelen, die de laatste jaren daadwerkelijk aan Defensie werden toegewezen, niet toe om de ruim ontoereikende (met name munitie-) voorraden herop te bouwen.

Ten slotte zal Defensie, op basis van lessen uit het conflict in Oekraïne, voortaan en behalve in dringende gevallen (met name op verzoek van Oekraïne) systematisch beoordelen of het zinvol is om materiaal dat uit dienst wordt genomen, op te slaan. Deze aanpak heeft tot doel het materiaal te kunnen hergebruiken in mogelijke grootschalige en langdurige conflicten of ten behoeve van de reservetroepen, in plaats van het uitsluitend op basis van de restwaarde af te stoten.

Principes van de capacitaire actualisering en ambitieniveau

De capacitaire actualisering en het ambitieniveau van deze Visie sluiten volop aan bij de verbintenissen van België op het vlak van collectieve verdediging, waarbij voldaan wordt aan de door de regering bepaalde prioriteiten en de opdrachten van Defensie.

In dit kader voert Defensie een evenwichtig en coherent beleid voor capacitaire versterking, dat gericht is op de verbetering van de slagkracht, het reactievermogen, de weerbaarheid en de connectiviteit. Het beleid moet er ook voor zorgen dat de capaciteiten interoperabel zijn met deze van de andere NAVO-landen en de Europese Unie.

Zoals eerder aangegeven, blijft het capacitaire planningsproces van de NAVO (*NATO Defence Planning Process* - NDPP) het referentiekader voor de oriëntatie van de defensie-investeringen. Gezien de reële dreigingen heeft de NAVO het minimumniveau van de verwachte capaciteiten aanzienlijk verhoogd ten opzichte van de eisen die tijdens de vorige NDPP-cyclus (2021) waren vastgelegd. Deze herziening leidt tot een aanzienlijke verhoging van de bijdrage die van elke lidstaat wordt gevraagd.

De doelstellingen van de NDPP-cyclus 2025 zijn gericht op een optimale toewijzing van de beschikbare middelen aan de meest kritiek geachte domeinen. Bijgevolg werden de investeringen die in de geldende militaire programmeringswet zijn

opgenomen opnieuw geëvalueerd, geprioriteerd en aangepast. Hierbij werd rekening gehouden met de vastgestelde tekortkomingen en de reeds verworven capaciteiten, teneinde hun strategische coherentie te versterken en hun doeltreffendheid te maximaliseren.

Het doel is nu om de aankopen die beantwoorden aan deze strategische capacitaire behoeften onverwijld vast te leggen. Om versneld werk te maken van de benodigde versterking van de collectieve verdediging, moeten de eerste aankopen van materieel – boven op het STAR-plan – prioritair gericht zijn op de uitbreiding en verdieping van capaciteiten die reeds in gebruik zijn of bij de einduitvoeringsfase van de vorige strategische plannen in levering zouden zijn. Dit scenario zal toelaten om tegelijk de transformatie van Defensie te versnellen. Deze aanvullende aankopen zullen zoveel mogelijk gebaseerd zijn op bestaande contracten en partnerschappen, waardoor de duur van het contractuele proces wordt verkort. Op het vlak van *human resources* vormt het huidige en geplande personeelsbestand een solide basis, die des te makkelijker kan worden versterkt wanneer een aankoop betrekking heeft op reeds bestaand materieel.

Hoewel de noodzaak van de ontwikkeling en ondersteuning van een Europese defensie-industrie wordt herbevestigd, zal Defensie een pragmatische aanpak hanteren. Hierbij zal rekening worden gehouden met de aanschaf van Europese

systemen wanneer deze beschikbaar zijn en voldoen aan de operationele behoeften van Defensie. Dit is nu al grotendeels het geval. Deze aanpak sluit de aankoop van niet-Europese uitrusting echter niet bij voorbaat uit, aangezien momenteel niet alle soorten onmisbaar materieel en munitie op de Europese markt beschikbaar zijn.

Ten slotte is het belangrijk te onderstrepen dat de *capability targets* die uit het NDPP voortvloeien verder gaan dan alleen maar de vereiste investeringen in materieel. Ze omvatten ook de soorten capaciteiten die moeten worden ontwikkeld, de wijze waarop deze moeten worden aangewend en de bijbehorende reactietijden. Hierdoor wordt het te bereiken ambitieniveau vastgesteld. In het verleden waren de externe operaties van de NAVO op het gebied van collectieve veiligheid gebaseerd op een vrijwillige deelname door de lidstaten, afhankelijk van hun ambitieniveau en prioriteiten. Dit model stelde elk land in staat om zijn mate van betrokkenheid te bepalen, met name op basis van zijn beschikbare capaciteiten en budgettaire beperkingen. Nu Europa opnieuw met een ernstige dreiging wordt geconfronteerd, moet het ambitieniveau van België volledig worden afgestemd op dat van het bondgenootschap wat betreft de capacitaire doelstellingen die ons zijn toegewezen. Hoe dan ook wordt het ambitieniveau dat van onze strijdkrachten wordt verwacht niet openbaar gemaakt, gezien de context en de gevoeligheid van de gegevens.

Prioriteiten op het vlak van capacitaire ontwikkeling

Gezien de jarenlange achterstand op het vlak van investeringen die moet worden ingehaald, overschrijden de totale kosten om de in het kader van het NDPP-proces vastgestelde lacunes weg te werken en de gereedheid (*readiness*) te verhogen, de middelen die worden toegewezen aan Defensie. Het is dan ook noodzakelijk om prioriteiten te stellen, die geleidelijk zullen worden uitgevoerd in het kader van de nieuwe militaire programmeringswet. In dit kader liggen de prioriteiten bij de geleidelijke en coherente opbouw van de door de NAVO voor België als prioritair geïdentificeerde operationele capaciteiten, dewelke eveneens tegemoetkomen aan de capacitaire lacunes opgesomd in het Witboek. Om de beschikbaarheid van capaciteiten binnen de vereiste termijnen te verzekeren houdt deze opschaling rekening met de evolutie van het personeelsbestand, de ontwikkeling van infrastructuur en de leveringstermijnen en implementatie van de uitrusting.

Voor de reeds verworven capaciteiten zal deze versterking gebeuren door de aankoop van materieel dat identiek is aan het materieel dat momenteel wordt geleverd of reeds is besteld, rekening houdende met de maatschappelijke terugverdieneffecten. De invoering van nieuwe uitrusting zou leiden tot extra financiële en personeelsgerelateerde kosten, een vermindering van de operationele efficiëntie en een aanzienlijk complexer beheer van de middelen, dewelke Defensie niet kan opvangen vóór 2040. Gezien de voortgang van de lopende programma's is een coherente uitbreiding van de bestaande capaciteiten, met inachtneming van de homogeniteit van het materieel, de enige optie die zowel operationeel doeltreffend, haalbaar als economisch verantwoord is.

Er zullen munitievoorraden worden aangelegd voor alle capaciteiten, waarbij voorrang wordt gegeven aan de systemen die reeds of binnenkort in gebruik (zullen) zijn, zodat hun operationele gereedstelling zo spoedig mogelijk kan gegarandeerd worden. Deze initiële voorraad moet vervolgens worden geconsolideerd om een operationele robuustheid op lange termijn te waarborgen overeenkomstig de NAVO-normen.

Ontwikkeling van de innovatie

De technologische concurrentie wordt steeds heviger en veel concurrenten investeren fors in opkomende technologieën, waardoor de machtsverhoudingen op het internationale toneel worden gedefinieerd. De oorlog in Oekraïne is daarvan een treffend voorbeeld. Deze oorlog laat zien wat op het terrein werkt en zorgt voor snelle en aanhoudende technologische innovatie, met zeer korte innovatiecycli en de opkomst van nieuwe capaciteiten die onmiddellijk op het slagveld worden ingezet.

In deze context is het van het allergrootste belang een beslissende technologische voorsprong te behouden. Het verwerven van capaciteiten waarin geavanceerde technologieën zijn geïntegreerd, zoals kunstmatige intelligentie, op afstand bediende systemen, elektronische oorlogvoering en cybercapaciteiten, moet dan ook een prioriteit zijn voor alle onderdelen van Defensie. Dit zal de krijgsmacht in staat stellen om de uitdagingen van het veranderende slagveld aan te gaan en zo een duurzaam operationeel voordeel en een optimale paraatheid tegenover toekomstige dreigingen te garanderen.

Deze ambitie maakt deel uit van een organisatorische transformatie van Defensie, waarbij innovatie niet alleen naar waarde wordt geschat, maar ook een daadwerkelijk beleid wordt dat concreet wordt toegepast vanuit de staf (strategisch niveau) tot in de operationele eenheden (tactisch niveau). Om dit te bereiken zal het departement Strategie van Defensie een proactieve en visionaire strategie hanteren die niet alleen beantwoordt aan de nationale veiligheidsver-eisten, maar ook aan de verwachtingen van onze internationale partners.

In dit opzicht vormen instrumenten, zoals DIANA (*Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic*) van de NAVO of EUDIS (*European Defence Innovation Scheme*) van de Europese Unie, belangrijke hefbo- men. Deze initiatieven be- vorderen de ontwikkeling en ondersteuning van duale (civiele en militaire) technologieën door samenwerking tussen de krijgs- macht, de academische wereld, start-ups en de industriële te stimuleren.

België moet zich volledig bij deze evolutie aansluiten om zijn rol binnen de Euro-Atlantische samenwerking te versterken en voordeel te halen uit de aldus gestructureerde innovatie-ecosystemen. Het moet zich positioneren als een betrouwbare technologische partner, die in staat is om verder te gaan dan de rol van loutere bijdrager, een echte bron is van innovatie, en een strategische rol speelt binnen de Europese en trans-Atlantische samenwerking.

Aangezien technologische vooruitgang onvermijdelijk is, is het van cruciaal belang dat innovatie op strategische wijze wordt ingezet om de operationele doeltreffendheid van onze krijgsmacht te versterken. Deze evolutie moet echter ook gepaard gaan met een grondige reflectie over de ethische uitdagingen en de bredere maatschappelijke gevolgen.

In deze context lijkt technologische expertise de doorslag- gevende factor te zijn in de uitkomst van toekomstige con- flicten. Door een coherente en ambitieuze aanpak te han- teren, anticipeert Defensie op de toekomst. Het legt de basis voor een leger dat resoluut gericht is op innovatie als strate- gische ‘motor’ voor operationele doeltreffendheid. Deze ori- entatie zal het mogelijk maken om de technologische superi- oriteit te behouden en een beslissend voordeel te verzekeren in een steeds complexere, onderling verbonden en evolue- rende omgeving.

6.4 Verankering van een versneld budgettair traject

Afstemming van het budgettair traject op de jaarlijkse begroting

Terwijl zij haar operaties verderzet, moet Defensie haar capa- citeiten op een coherente manier versterken. Ze doet dit door de evolutie van haar personeelsbestand, de investeringen in hoofdmaterieel, de versterking van de operationele paraat- heid, en de ondersteuning van de strijdkrachten op elkaar af te stemmen. Deze afstemming heeft betrekking op processen die zich over meerdere jaren uitstrekken tussen de beslissing en de concrete resultaten. Bijgevolg is het voor Defensie van cruciaal belang dat zij kan rekenen op een voorspelbare be- grotingsplanning, zodat de financiële haalbaarheid van deze processen gewaarborgd is. Zonder een betrouwbare planning van de middelen komt de versterking van de capaciteiten in het gedrang en kan Defensie niet garanderen dat zij haar taken zal kunnen vervullen. Het naleven van de budgettaire planning is dus van essentieel belang, omdat het bepalend is voor het bereiken van de strategische doelstellingen.

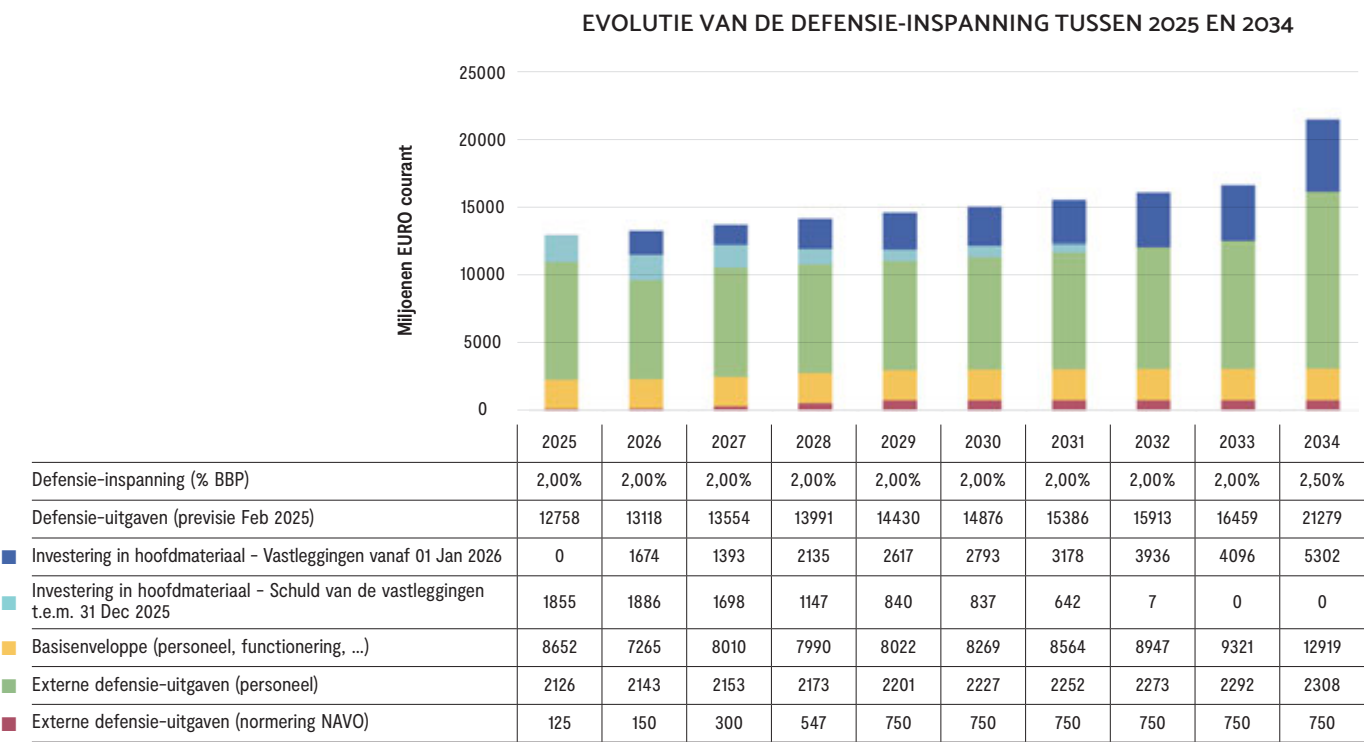
Het budgettair traject van Defensie tegen 2035

Een coherente defensie-inspanning

Het regeerakkoord van 31 januari 2025 voorziet in een ver- sneld groeitraject naar 2 % van het bruto binnenlands product (bbp) voor de defensie-uitgaven uiterlijk tegen 2029 en naar 2,5 % uiterlijk in 2034.

Op 11 april 2025 heeft de regering een budgettair Defensieplan (‘Paasakkoord - Strategische Bijdrage aan Vrede door Kracht’) goedgekeurd waarin wordt vastgelegd dat 2 % van het bbp moet worden bereikt vanaf 2025, een inspanning die als minimum zal worden gehandhaafd. Overeenkomstig het regeerakkoord zal het - binnen deze Strategische Visie weerhouden - budgettair traject de defensie-inspanning vanaf 2034 op 2,5 % bbp brengen.

De evolutie van de defensie-inspanning tussen 2025 en 2034, evenals haar samenstelling, wordt door de onderstaande grafiek weergegeven:

De defensie-uitgaven, die de nominale bedragen weergeven die voortvloeien uit de defensie-inspanning, zijn onderverdeeld in drie grote categorieën: externe defensie-uitgaven, de basisenveloppe en de investeringen in hoofdmaterieel.

Hoewel ze worden meegerekend in de defensie-uitgaven in de zin van de NAVO, worden de externe uitgaven niet gefinancierd via het budget van Defensie. In dit kader moet een onderscheid worden gemaakt tussen de uitgaven voor de betaling van de pensioenen van militairen (personeel) en de uitgaven door andere departementen die onder de NAVO-criteria vallen.

De basisenveloppe dekt alle uitgaven die onmisbaar zijn voor de goede werking van Defensie, met inbegrip van de uitgaven om de operationele gereedheid te waarborgen. Hieronder vallen ook de personeelsuitgaven binnen het budget van Defensie.

De middelen voor investeringen in hoofdmaterieel dekken enerzijds de investeringsprogramma’s waarvoor de (contractuele) vastlegging is aangegaan of gepland is tegen eind 2025 (in het kader van het STAR-plan) en anderzijds de programma’s die vanaf 2026 zullen worden vastgelegd in het kader van de nieuwe programmeringswet die gekoppeld is aan deze Strategische Visie.

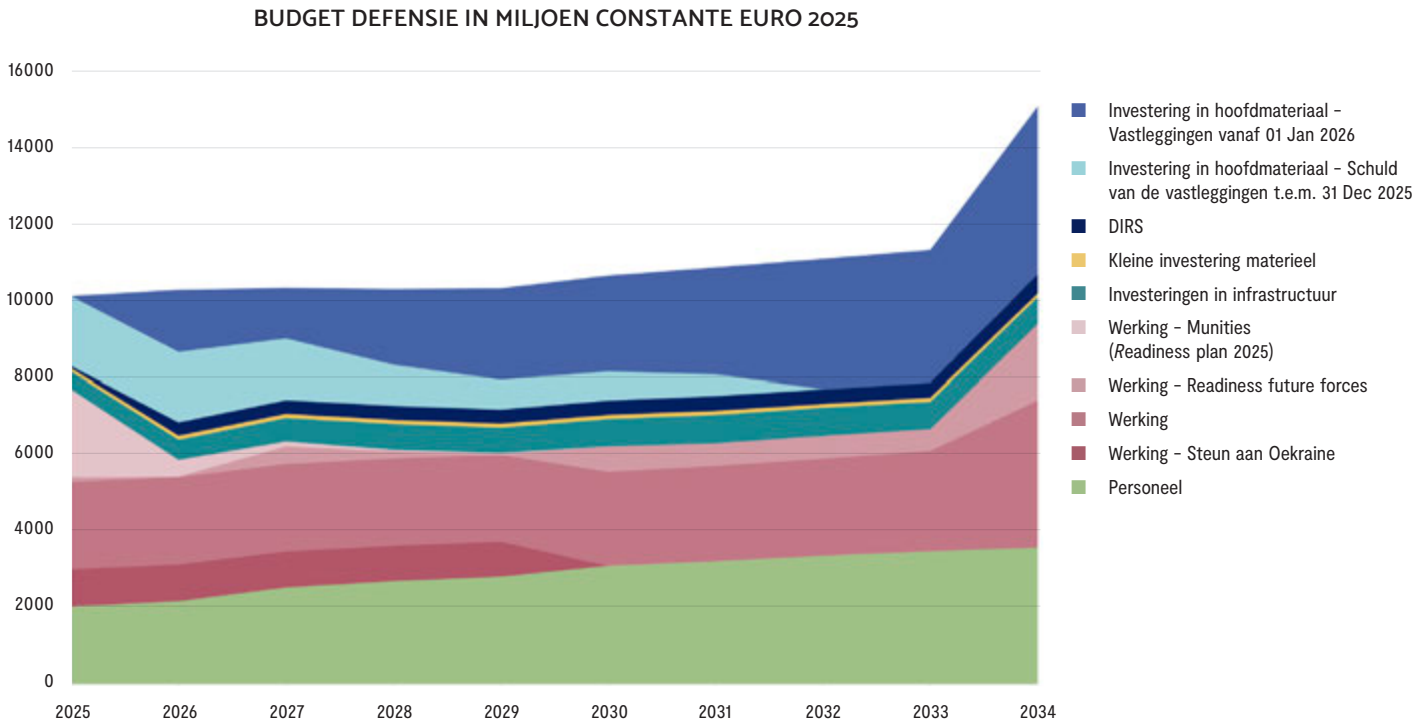
Een coherente budgettaire structuur

Om het jaarlijkse budget dat daadwerkelijk aan Defensie wordt toegewezen te bepalen, moeten de uitgaven die als externe uitgaven worden aangemerkt, van de defensie-uitgaven worden afgetrokken. Dit resulteert in een effectief jaarlijks Defensiebudget dat uit twee grote onderdelen bestaat: enerzijds de basisenveloppe en anderzijds de investeringen in hoofdmaterieel. Deze worden onderverdeeld in programma’s die vóór 2026 zijn vastgelegd – en in budgettaire termen een schuld genereren (betalingen die later worden verricht als gevolg van verplichtingen die voortvloeien uit afgesloten contracten) – en programma’s die na 2026 zijn gepland in het kader van de militaire programmeringswet die verband houdt met deze Visie.

De basisenveloppe is op zijn beurt onderverdeeld in verschillende subcategorieën, waaronder: personeelsuitgaven, functioneringsuitgaven (met name deze in verband met de paraatheid - *readiness* - van de strijdkrachten), investeringen in infrastructuur, lopende investeringen voor de vervanging van klein materieel, en middelen voor de ondersteuning van de DIRS (*Defence Industry and Research Strategy*).

Rekening houdend met het budgettair traject dat richting 2035 in aanmerking werd genomen, geeft de volgende grafiek een prognose van de structuur van het budget van Defensie in miljoenen constante euro 2025.

Deze indicatieve prognose heeft niet de ambitie om als vaststaand beschouwd te kunnen worden, aangezien talrijke parameters evolueren en regelmatige aanpassingen noodzakelijk zijn. In dit kader is het van essentieel belang te benadrukken dat om de defensie-inspanningen op het vastgestelde niveau te handhaven en te voldoen aan het principe van ‘*halt any decline*’, om de voorziene bedragen (in euro), indien nodig, tijdens de legislatuur moeten worden aangepast aan de (positieve) evolutie van het bbp ten opzichte van de huidige prognoses. Aangezien de defensie-inspanning wordt berekend op basis van het bbp, zou een stijging van het bbp zonder aanpassing van de nominale bedragen immers leiden tot een vermindering van de defensie-inspanning. Maar zelfs als het bbp zou dalen, is het essentieel om deze nominale bedragen aan te houden om onze verplichtingen te kunnen respecteren.

Belangrijkste randvoorwaarden

7.1 Belang van een solide technologische en industriële defensiebasis

De randvoorwaarden (*preconditions for success*) omvatten de hefboomen die onmisbaar zijn voor de verwezenlijking van de prioriteiten en het bereiken van de strategische doelstellingen.

Onder de randvoorwaarden zijn de belangrijkste: het belang van een solide technologische en industriële defensiebasis, de ontwikkeling van een communicatiestrategie, het opstellen van de Verdediging-, *Enablement*- en Weerbaarheidsplannen, de modernisering van de werking van Defensie, de actualisering van het wettelijk kader en de ontwikkeling van het vastgoedpatrimonium van Defensie.

Doorontwikkeling van de DIRS (DIRS 2.0)

De DIRS (*Defence, Industry and Research Strategy*) heeft als doel het nationale veiligheids- en defensiebeleid te ondersteunen, de strategische autonomie van de Europese Unie te versterken en de Belgische Technologische en Industriële Defensiebasis (DTIB) te consolideren. Ze wil België beter positioneren als een competitieve technologische partner en tegelijkertijd economische en maatschappelijke meerwaarde genereren, vooral in de vorm van kennis, duale technologieën en jobs. De DIRS garandeert nationale autonomie op belangrijke gebieden en stimuleert tegelijkertijd onderzoek en ontwikkeling om capacitaire leemtes op te vullen. In deze context is het van essentieel belang om de samenhang tussen de DIRS-projecten, de toekomstige behoeften van Defensie en de technologische prioriteiten te waarborgen door zich te concentreren op de industrialisering en contractualisering van de initiatieven die uit deze strategie voortvloeien. Omdat de dynamiek op lange termijn een succes zou worden, moeten we een win-winbenadering hanteren. Hierbij moeten investeringen in onze defensie- en veiligheidsindustrie uiteindelijk ten goede komen aan Defensie in de vorm van nieuwe systemen en munitie, en tegelijk het ontwerpen van *dual-use* technologieën aanmoedigen die de civiele economie ook ten goede kunnen komen.

Tegenover een verslechterende veiligheidsomgeving en de behoefte aan meer autonomie op defensiegebied, moet de Europese Unie de ontwikkeling van haar eigen veiligheid versnellen en de collectieve verdediging versterken. In deze context is de innovatiecapaciteit van Defensie van strategisch

belang. Het DIRS-beleid wil de Europese en trans-Atlantische technologische voorsprong handhaven, met name op het gebied van opkomende technologieën die de toekomstige oorlogvoering zullen veranderen. Defensie zal deze dynamiek voortzetten door de DIRS verder te ontwikkelen, met een specifiek onderzoeksbudget dat zal evolueren om te voldoen aan de PESCO-norm.

Het is ook belangrijk dat België initiatieven van de Europese Unie blijft steunen die gericht zijn op het versterken van de Europese defensie-industrie en, bij uitbreiding, op het ontwikkelen van een grotere strategische autonomie voor Europa. Dit gebeurt in het bijzonder via het kader van de Europese strategie voor de defensie-industrie (*European Defence Industrial Strategy* - EDIS) of via het Europees programma voor de defensie-industrie (*European Defence Industry Programme* - EDIP).

Een performant onderzoeksbeleid is essentieel voor de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen. De DIRS moet eerst en vooral met de behoeften van de strijdkrachten rekening houden. Ze zal de deelname aan defensieprogramma's van de Europese Unie en de NAVO opvoeren. Als onderdeel van een samenwerkingsovereenkomst met de deelstaten zal de DIRS 2.0 een nauwere samenwerking aanmoedigen, dynamisme brengen in de nationale defensie-industrie en de nationale productie stimuleren.

Mogelijkheden om deel te nemen aan vlaggenschipprogramma's zullen worden onderzocht, zowel in de ontwikkelings- als in de productiefase. Het technologische en industriële rendement en de relevantie van de projecten voor onze Defensie, zowel in operationele als budgettaire termen, zullen doorslaggevende criteria zijn bij de beslissing om zich voor

deze initiatieven te engageren. De aankoop van het hieruit voortvloeiende materiaal wordt pas bevestigd na een grondige evaluatie van deze aspecten.

Het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie (KHID) zal een stuwende kracht zijn bij de verdere ontwikkeling en implementatie van de DIRS. Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan de verantwoordelijkheden van het instituut op het gebied van de evaluatie van projecten, de toewijzing van steun, en de opvolging en controle van de uitvoering ervan.

Het KHID zal overigens de in het kader van de DIRS gebruikte instrumenten ontwikkelen en verfijnen. De beoogde activiteiten omvatten het ontwikkelen en beheren van technologische stappenplannen, het beheren van opdracht gerelateerde defensie-innovatie-ecosystemen, het operationaliseren van een *Defence Innovation Hub* (met inbegrip van activiteiten zoals conceptuitwerking, testen en experimenteren), het voorstellen van onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatiethema's (O&O&I) en het ondersteunen van investeringen in innovatieve bedrijven van de beginfase tot industrialisatie. Tegelijk wordt ook de capaciteit versterkt om de uit innovatie voortvloeiende technologische vooruitgang snel te integreren.

Op basis van de aanpak in de buurlanden zal het KHID onderzoeken in welke mate en op welke manier een organisatie die zich wijdt aan defensie-innovatie (*Organisation for Defence Innovation and Defence Industry* - ODIN) een gerichte bijdrage aan de verwezenlijking van de DIRS kan leveren.

De industriële defensiecapaciteit ontwikkelen

Om de bedreigingen het hoofd te bieden, is het essentieel om te kunnen bouwen op een solide technologische, industriële en wetenschappelijke basis die de ontwikkeling, productie, handhaving (*sustainability*) en evolutie van de militaire capaciteiten kan ondersteunen. Een strategische positie van de industrie bevordert ook de versterking van de wederzijdse samenwerkingsverbanden op de lange termijn, zowel op Europees als trans-Atlantisch niveau. Gezien de technologische evolutie gaat dit basisgegeven veel verder dan de traditionele industriële actoren van Defensie. Daarom is het opzetten van dynamische ecosystemen (*mission driven defence innovation ecosystems*), bijvoorbeeld op het gebied van cyberbeveiliging en op afstand bediende systemen (drones), essentieel om nauwe samenwerking te bevorderen tussen Defensie, de industrie, de academische wereld, en onderzoekscentra. Deze

aanpak is bedoeld om innovatie te stimuleren, geavanceerde militaire oplossingen te ontwikkelen en de nationale positie in grote internationale capacitaire projecten te versterken.

De oorlog in Oekraïne heeft ook duidelijk gemaakt dat een sterke defensie-industrie noodzakelijk is om langdurige operaties in geval van conflict snel te kunnen ondersteunen. Ze doet dit door snel essentiële goederen zoals munitie te produceren, wat bijdraagt aan de afschrikking. In dezelfde context dwingen leemten op het gebied van productie krijgsmachten tot het aanleggen van voorraden die, wat er ook gebeurt, op lange termijn ontoereikend zullen zijn. Bijgevolg moet de industrie haar productiecapaciteit (in snelheid en volume) versneld verhogen. Op dit moment zijn de levertijden nog te lang en is er een tekort aan bepaalde producten, vooral in Europa. Naast de langetermijninspanningen op het vlak van onderzoek en ontwikkeling door middel van de DIRS, is het dus van cruciaal belang om beleidslijnen uit te stippelen die gericht zijn op de versterking van de productie- of assemblagecapaciteiten voor wapens en wapensystemen. Hierbij is het doel om de strategische autonomie in overleg met de deelstaten te versterken (DIRS 2.0) en zo van het *just-in-time*-principe naar het *just-in-case*-principe te evolueren.

In dit opzicht zal de DIRS een 'industriële ontwikkelingsplan voor defensie' bevatten dat gericht is op het bepalen van een beleid en concrete acties om de mogelijkheden voor het versterken van de nationale productiecapaciteiten bij fabrikanten te benutten. Aan de hand van dit plan zullen ook de mogelijkheden voor industriële omschakeling na de sluiting van civiele bedrijven onderzocht kunnen worden. Dit aspect is van bijzonder belang, zowel om de hertewerkstelling van ontslagen personeel te vergemakkelijken als om de moeilijkheden te overwinnen die gepaard gaan met het vinden van geschikte terreinen voor de vestiging van nieuwe productiecapaciteiten.

Hoewel de belangrijkste hefboomen voor verandering nationaal blijven, kunnen de NAVO en de Europese Unie, die steeds meer aandacht besteden aan industriële strategieën, toch een beslissende rol spelen. Ze kunnen dit doen door de zichtbaarheid van de vraag in de loop van de tijd te verduidelijken en de mogelijkheden voor samenwerking te identificeren.

Om de onontbeerlijke defensie-gerichte industrie te ondersteunen, zullen op Belgisch niveau de rollen en verant-

woordelijkheden van de respectieve actoren, met name de gewesten, worden verduidelijkt. Hierbij is het doel om met name investeringsmogelijkheden voor de industrie beter te identificeren en te bevorderen. Binnen dit kader zal de ontwikkeling van de industriële defensiecapaciteit ook worden ondersteund door de defensieattachés en de *National Armaments Director* (NAD), waarvan de middelen zullen worden versterkt.

Tot slot zal dit plan voor de ontplooiing van de industriële defensiecapaciteit de mogelijkheid onderzoeken om te investeren in industriële ontwikkeling in Oekraïne.

Essentiële veiligheidsbelangen

Op grond van artikel 346 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU) mogen lidstaten afwijken van de regels voor de interne markt om hun essentiële veiligheidsbelangen (EVB) te beschermen. Deze notie omvat fundamentele belangen die verband houden met het handhaven van de nationale soevereiniteit, defensie en veiligheid.

In deze context bepaalde de regering in 2016 de krachtlijnen die van toepassing zijn op de Belgische belangen op het vlak van defensie- en veiligheidsbeleid, alsook de essentiële ondersteunende technologische toepassingen (*Key Enabling Technological Defence and Security Applications* - KETA) die ter beschikking van Defensie moeten worden gesteld. Dit document zal aangepast moeten worden om rekening te houden met de evolutie van de dreigingen en de strategische prioriteiten, en met de technologische vooruitgang.

Het beschermen van de Belgische veiligheidsbelangen versterkt de weerbaarheid en strategische autonomie van België en Europa, maar zorgt er ook voor dat het land relevant blijft in sleutelsectoren en dat de industriële en maatschappelijke terugverdieneffecten worden gestimuleerd. In een onzekere veiligheidsomgeving helpt dit de aankoop en beschikbaarheid van oorlogsmaterieel te garanderen, de paraatheid (*readiness*) te vergroten en de *in-service support* te vrijwaren.

De afgelopen jaren heeft de implementatie van de Strategische Visie van 2016 en het STAR-plan uit 2022 geleid tot nauwere samenwerking tussen Defensie en de industrie, met name door maatregelen om de EVB te beschermen. De integratie van deze maatregelen in grote investeringsprogramma's heeft nieuwe mogelijkheden voor onze defensie-industrie doen ontstaan. Zo kon ze haar productie- en ondersteuningscapaciteiten versterken en tegelijkertijd haar

positie als competitieve partner op internationale markten consolideren. Deze investeringsprogramma's hebben niet alleen de Belgische technologische en industriële defensiebasis versterkt, maar ook de basis gelegd voor een gestructureerde communicatie tussen Defensie en de industrie. Deze samenwerking ontwikkelde zich op geleidelijke wijze, met name via de DIRS. Deze dynamiek heeft ook nieuwe perspectieven geopend en de positie van onze industrie in de defensiesector geconsolideerd, wat aanzienlijke economische en maatschappelijke meerwaarde voor ons land heeft opgeleverd. Er zal blijvend rekening worden gehouden met deze maatregelen en de benutting van eventuele resulterende mogelijkheden zal worden ondersteund met de financiële middelen die aan de DIRS zijn toegewezen.

Het opnemen van deze beschermingsmaatregelen in overheidsopdrachten mag echter niet leiden tot vertragingen en moet van geval tot geval aan een opportuniteitsbeoordeling onderworpen worden. Het is essentieel om ervoor te zorgen dat ze niet afleiden van het hoofddoel, namelijk Defensie het best mogelijke product leveren.

Meer in het algemeen is het voor de bescherming van onze essentiële veiligheidsbelangen ook van cruciaal belang dat we ons beter wapenen tegen diefstal van gevoelige technologieën, dat we het behoud van nationale expertise waarborgen en dat we voorkomen dat buitenlandse actoren op kwaadwillige wijze controle verwerven over sleutelsectoren.

Maatschappelijke return

Het ontwikkelen en ondersteunen van een industriële defensiebasis is een strategische noodzaak om een grotere nationale en Europese autonomie te garanderen. Dit vereist grote investeringen in de ontwikkeling van innovatie en in de concrete uitvoering van een echte industriële strategie, gericht op de productie van wapens en defensiesystemen. Deze beweging moet op gang worden gebracht door een sterk initieel engagement, met name op het gebied van overheidsfinanciering. Het doel van deze inspanning is om een dynamiek te creëren waarin openbare aanbestedingen, gecombineerd met technologische vooruitgang, leiden tot een geleidelijke toename van de industriële capaciteit. Zodra dit mechanisme in plaats is gesteld, moet het in staat zijn zichzelf te voeden door zowel de verwachte productie en innovatie te garanderen als voldoende inkomsten te genereren om in de eigen financieringsbehoeften te voorzien. Tegelijk moet het ook bijdragen aan de nationale economische vitaliteit door banen te

creëren, technologieën te exporteren en hoogtechnologische sectoren te versterken.

Grote investeringsprogramma's, zowel Europese als trans-Atlantische, hebben aanzienlijke rechtstreekse *returns*. In dit opzicht is Defensie een strategische hefboom voor maatschappelijke *returns*, met name op economisch en industrieel vlak. Naast de directe opbrengsten in de vorm van investeringen en jobs, zijn er ook indirecte opbrengsten in de vorm van commerciële kansen voor andere bedrijven (met name kmo's) of sectoren die niet rechtstreeks betrokken zijn bij deze programma's, van kennisoverdracht of van ondersteunende activiteiten.

Een ander aspect is het duale karakter van veel investeringen, die zowel aan civiele als militaire behoeften kunnen voldoen. Dit geldt met name op het gebied van *enablement*, waarvoor investeringen in logistiek en transportinfrastructuur nodig zijn om de snelle inzet van troepen en uitrusting mogelijk te maken. Deze investeringen genereren aanzienlijke positieve effecten in de burgermaatschappij door bijvoorbeeld de versterking van de handel. Hetzelfde geldt voor de cybersector van Defensie, die actief bijdraagt aan het versterken van de nationale cyberveiligheid door zowel militaire systemen als kritieke civiele infrastructuren te beschermen.

Investeren in Defensie is daarom een belangrijke vector voor economische en technologische ontwikkeling. De grote bewapeningsprogramma's versterken niet alleen onze veiligheid en soevereiniteit, maar genereren ook aanzienlijke directe en indirecte maatschappelijke voordelen voor het gehele nationale sociaal-economische weefsel. Defensie-uitgaven moeten daarom niet worden gezien als pure kosten, maar als een daadwerkelijke investering in de toekomst.

7.2 Ontwikkelen van een communicatiestrategie

Het breed gemediatiseerde conflict in Oekraïne heeft de wreedheid van moderne oorlogvoering blootgelegd, met beelden van massavernietiging, herhaald geweld tegen burgers en flagrante schendingen van de mensenrechten. Het heeft de Europese samenlevingen geconfronteerd met een geopolitieke realiteit die hen op een dag rechtstreeks zou kunnen raken.

In een wereld waar het informatiedomein steeds meer wordt betwist, is het essentieel dat Defensie een duidelijke en coherente communicatiestrategie hanteert om haar geloofwaardigheid, transparantie en doeltreffendheid te garanderen. Strategische communicatie speelt ook een sleutelrol in afschrikking door het beeld van een geloofwaardige verdediging te exporteren.

Militaire en hybride dreigingen zijn heel reëel, maar het publiek is zich er niet altijd volledig van bewust en/of ziet niet in hoe dringend het is om zich erop voor te bereiden. Het is essentieel dat elke burger zich bewust wordt van de militaire uitdagingen en gevaren waarmee Europa, en België in het bijzonder, wordt geconfronteerd, en van de inspanningen die onontbeerlijk zijn om deze het hoofd te bieden. Dit inzicht zal de duidelijkheid en legitimiteit van politieke keuzes op het gebied van defensie vergroten. Het doel is de samenleving bewuster te maken van het fundamentele nut van Defensie, haar opdrachten en hoe ze opereert in een steeds onzekerder wordende strategische omgeving.

Daarnaast zal Defensie helder en pedagogisch moeten kunnen communiceren over haar beleid, haar nut, haar behoeften en tekortkomingen. Ze moet haar banden met de samenleving aanhalen, met name via gemoderniseerde communicatie, een grotere aanwezigheid op sociale netwerken, en gerichte inspanningen om de jongere generatie te bereiken.

Het is ook essentieel om het publiek bewust te maken van de informatie-oorlog die in de digitale ruimte woedt. Een proactieve strategische communicatie van Defensie, samenhangend met de andere betrokken statelijke actoren, zal het bestrijden van desinformatie effectiever maken door het publiek kritischer te laten kijken naar de inhoud die wordt verspreid. Deze communicatie zal burgers de handvaten en het vertrouwen geven om de authenticiteit van de informatie waaraan ze worden blootgesteld onafhankelijk te beoordelen. Hierbij zal de communicatie van Defensie stoelen op een feitelijk discours om vijandige campagnes, desinformatie en pogingen tot manipulatie tegen te gaan en zo bij te dragen aan de strijd tegen buitenlandse inmenging (*Foreign Information Manipulation & Interference – FIMI*).

Door te kiezen voor een proactieve communicatie zal Defensie bijdragen tot een veiligheidscultuur binnen de bevolking. Hierdoor worden tegelijk de legitimiteit, geloofwaardigheid en maatschappelijke verankering van Defensie versterkt en haar opdrachten en positieve impact op de samenleving beter begrepen. De rechtstreekse maatschappelijke waarde van Defensie moet de rode draad zijn in deze strategische communicatie.

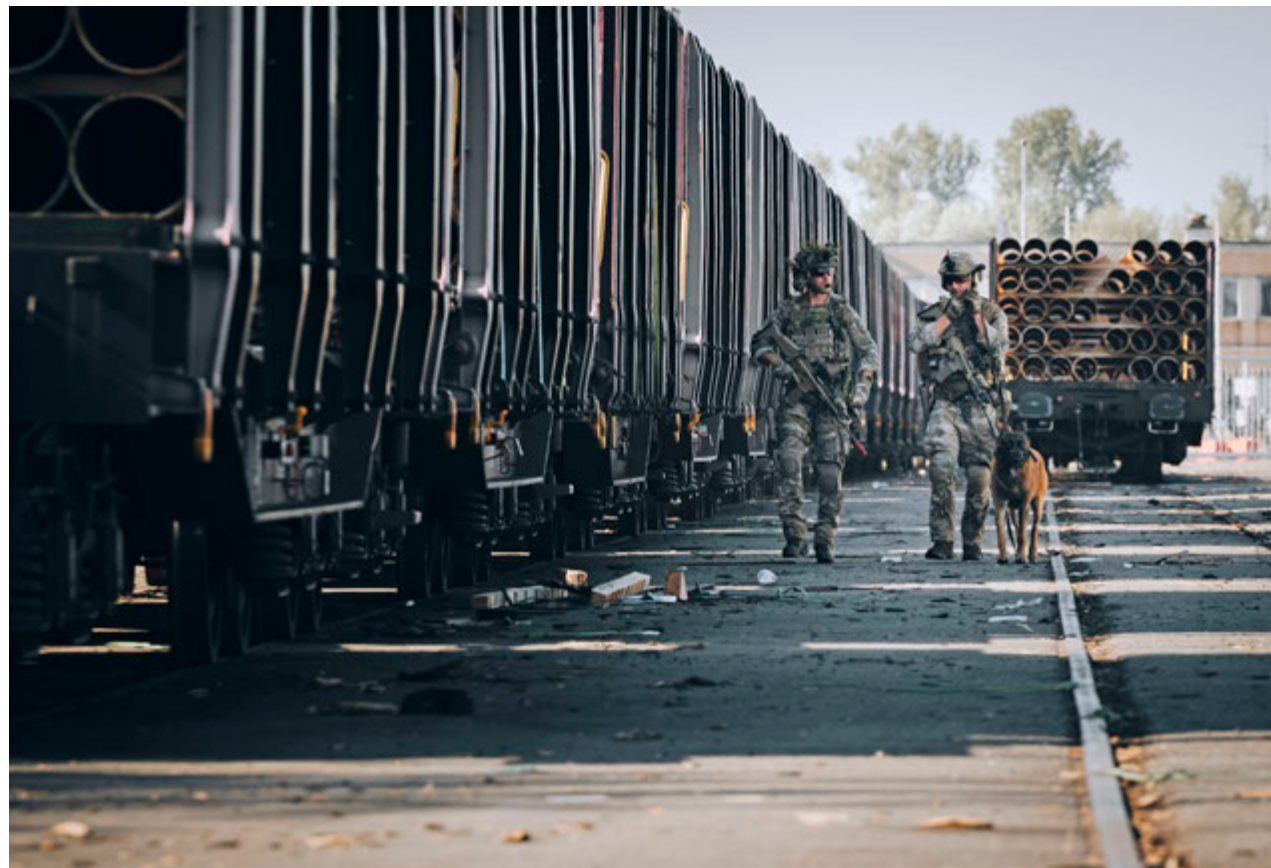
7.3 Invoering van de nationale plannen inzake verdediging, *enablement* en weerbaarheid

De verdediging van ons grondgebied en een weerbare samenleving vereisen de uitwerking van drie onderling afhankelijke en complementaire plannen: het Nationaal Verdedigingsplan, het Nationaal *Enablement*-plan en het Nationaal Weerbaarheidsplan.

➤ Het Nationaal Verdedigingsplan beschrijft een globaal concept om het hoofd te bieden aan fysieke-, cyber- en cognitieve (desinformatie) dreigingen. Het bepaalt de oriëntaties, objectieven en middelen die nodig zijn voor de nationale veiligheid. Bovendien zorgt het plan voor de coördinatie tussen de nationale actoren, de federale departementen en de internationale partners, met name de NAVO. Het voorziet in een gecoördineerde inzet van militaire, civiele en maatschappelijke middelen om een coherente en doeltreffende reactie op dreigingen te garanderen.

➤ Het Nationaal *Enablement*-plan omschrijft de verantwoordelijkheden van België als gast-, ontvangst en transitland en als zendstaat, met het oog op het faciliteren van de ontplooiing, de ondersteuning en de doorvoer van geallieerde en nationale strijdkrachten. Door zijn strategische geografische ligging en infrastructuur speelt België een centrale rol voor de militaire mobiliteit in Europa. Het plan steunt op fysieke infrastructuur en gecoördineerde functionele voorzieningen, waarvoor een nauwe samenwerking tussen civiele en militaire actoren vereist is.

➤ Het Nationaal Weerbaarheidsplan, vanuit een oogpunt van Defensie, moet de continuïteit van instanties, essentiële diensten en bevoorradings, het beheer van gezondheids- en migratiecrises, alsook de robuustheid van sleutelinfrastructuur (communicatie, transport, financieel, economisch) verzekeren. De Europese Unie en de NAVO beschouwen weer-

© Belgian Defence

baarheid als een nationale essentiële verantwoordelijkheid in het kader van de afschrikking en verdediging. Door het versterken van het vermogen om crises te weerstaan, erop te reageren en ervan te herstellen, kan de veiligheid worden vergroot en kunnen kwetsbaarheden worden verminderd.

Deze drie plannen maken deel uit van de Nationale Veiligheidsstrategie en zijn bedoeld om alle beschikbare middelen, zowel civiele als militaire, samen te brengen, te coördineren en te synchroniseren. Om een adequate uitvoering van deze plannen te garanderen, is het van essentieel belang dat de hele samenleving wordt gemobiliseerd (*whole-of-society*). Ook moeten civiele en militaire acties, in nauwe samen-

werking met alle bestuursniveaus (*whole-of-government*), worden gecoördineerd. De domeinen waarop deze plannen betrekking hebben, vallen onder de federale verantwoordelijkheid, terwijl de bevoegdheden van de andere bestuursniveaus worden gerespecteerd en geïntegreerd. Ze zullen dan ook in overleg met de andere federale departementen en deelstaten worden opgesteld.

Aangezien deze plannen momenteel worden opgesteld, zullen de daaruit voortvloeiende vereisten blijven evolueren. In dit stadium zijn, wat Defensie betreft, bepaalde behoeften al geïdentificeerd en in het proces van capacitaire ontwikkeling meegenomen.

7.4 Modernisering van de werking van Defensie

De komende jaren zal Defensie een snelle transformatie moeten ondergaan om haar niveau van gereedheid te versterken, bestaande capaciteiten te consolideren en nieuwe capaciteiten te ontwikkelen. Gezien de voortdurend veranderende geopolitieke situatie kunnen onvoorziene gebeurtenissen Defensie dwingen om zich nog sneller aan te passen dan verwacht. Daarom is het van vitaal belang om de manier waarop Defensie werkt snel te moderniseren en de processen te optimaliseren.

Een vlotte en volledig gecoördineerde samenwerking zal ook onontbeerlijk zijn, zowel tussen de diensten van Defensie onderling als met de andere federale departementen en deze van de deelstaten. Collegialiteit op alle niveaus is essentieel om het tempo inzake defensie op te voeren en het land en zijn bevolking doeltreffend te kunnen beschermen.

Om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen op het gebied van veiligheid, begroting, capaciteiten en personeel, is het essentieel dat Defensie haar activiteiten optimaal en dynamisch kan uitvoeren. Dit kan alleen worden bereikt door robuust bestuur en nauwgezet beheer van bedrijfsprocessen, in het bijzonder door een resultaatgerichte commandostructuur die een meer transversale werking en betere coördinatie aanmoedigt.

In deze context is de staf van Defensie onlangs gereorganiseerd, met als doel – door middel van aangepast bestuur – een systeem in te voeren met meer transparantie rond de

structuur en activiteiten, rollen en verantwoordelijkheden, en coördinatiemechanismen. Een goed bestuursstelsel vergemakkelijkt niet alleen de toepassing van het beleid, maar regelt ook het beheers- en verantwoordingsproces. Dit betekent onder andere een grotere vrijheid om wendbaar te handelen binnen het kader van het gegeven mandaat (*empowerment*) en eindverantwoordelijkheid voor het bereiken van de toevertrouwde doelstellingen (*accountability*).

Vanaf nu zal een tweede moderniseringsintentie, gericht op het optimaliseren van organisationele processen en administratieve vereenvoudiging, onverwijld worden doorgevoerd. Gezien de geplande transformatie van Defensie is het essentieel om de wendbaarheid te vergroten en de besluitvormingsketens, de procedures en de administratieve mechanismes te vereenvoudigen. De uitvoering van de transformatie moet immers versneld worden en het personeel moet geheroriënteerd kunnen worden voor opdrachten met een hogere toegevoegde waarde.

Maar al te vaak leidt digitalisering van processen niet tot vereenvoudiging, tijdsbesparing of een vermindering van het aantal medewerkers dat nodig is om ze te beheren. Deze situatie moet absoluut veranderen. In geval van nood moet Defensie snel en effectief kunnen handelen. Nauwgezet werken, met de nodige controles, blijft *de facto* essentieel, maar administratieve overbelasting en knelpunten moeten worden weggewerkt.

Digitale transformatie

Opdat Defensie sterker zou kunnen worden, moet ze blijven investeren in digitale transformatie. Het is essentieel om zich aan te passen aan de realiteit van de huidige digitale wereld, de integratie van technologische ontwikkelingen te versnellen, en real time toegang tot relevante gegevens en hulpmiddelen bij besluitvorming te garanderen. Dit impliceert een herziening van het informatiebeheer, gebaseerd op een netwerkorganisatie die veilige, soepele en efficiënte uitwisseling van gegevens bevordert. Het gaat ook om het bevorderen van een organisatiestructuur gericht op het delen van informatie en die tegelijk een cultuur van (cyber-)veiligheid integreert op alle niveaus.

Het verbeteren van digitale vaardigheden is essentieel om het bewustzijn onder alle medewerkers te vergroten en hun vermogen om digitale hulpmiddelen te gebruiken te verbeteren. Dit zal innovatie en de acceptatie van nieuwe technologieën aanmoedigen. Expertise en oplossingen voor het uitbaten van gegevens zullen toegankelijk, intuïtief en aangepast aan de behoeften van gebruikers moeten zijn, zodat gebruikers er op alle niveaus vertrouwd mee kunnen raken. Op gegevens gebaseerde besluitvorming (*data-driven decision-making*) moet volledig worden geïntegreerd in functionele en operationele processen, binnen een kader dat optimale digitale interoperabiliteit garandeert.

Tot slot zal de integratie van nieuwe technologieën, zoals kunstmatige intelligentie, soevereine *cloud* computing en kwantumtechnologieën, worden versneld. Een digitaal innovatiebeleid zal ervoor zorgen dat voor Defensie relevante technologieën tijdig worden toegepast, teneinde een strategisch voordeel in de informatieomgeving te behouden.

Wat capaciteiten betreft, zijn strijdkrachten die zijn uitgerust met moderne communicatie- en informatiesystemen – de echte digitale pijlers van de hedendaagse defensie – essentieel, met name om grootschalige interoperabiliteit te garanderen.

7.5 Actualisering van het wettelijk kader

Gezien de verslechterende geopolitieke situatie is het absoluut noodzakelijk om een modern, samenhangend en alomvattend rechtskader aan te nemen dat inspeelt op de nieuwe bedreigingen en opdrachten van Defensie. De invoering van een Wetboek van Defensie (Codex) is bedoeld om structuur te geven aan de wetgeving over Defensie en deze verder aan te vullen.

Dit initiatief maakt deel uit van een algemene herziening die tot doel heeft versnipperde teksten samen te voegen, juridische leemten op te vullen en dubbelzinnigheden te verduidelijken. Tegelijk moet de herziening de flexibiliteit behouden die Defensie nodig heeft om haar opdrachten uit te voeren. Het doel is om de effectiviteit van de strijdkrachten te vergroten door meer garanties te bieden voor de veiligheid van militairen en burgers en tegelijkertijd de rol van Defensie te omschrijven. Dit is zowel een strategische als een democratische uitdaging. Een duidelijke bepaling van de opdrachten en bevoegdheden zal een betere organisatie en implementatie van capaciteiten mogelijk maken, waarbij ervoor moet worden gezorgd dat de opdrachten van Defensie niet te ver

worden uitgebreid. Het Wetboek zal ook de voorwaarden voor de inzet van Defensie verduidelijken, met name wat betreft de voorwaarden voor het gebruik van geweld buiten situaties van gewapend conflict. Dit betreft de ‘grijze zone’ tussen vrede en oorlog, hetgeen een omschrijving en omkadering van het begrip van crisistijd (periode van verhoogde hybride dreiging) vereist.

Dit juridisch kader zal ook rekening houden met technologische ontwikkelingen met name op het gebied van robotisering, digitalisering en kunstmatige intelligentie – om het hoofd te bieden aan actuele uitdagingen zoals gegevensbeheer op het slagveld. Op internationaal niveau zal België bijdragen tot de verduidelijking van de regels van het internationaal recht met betrekking tot het gebruik van geavanceerde automatiseringstechnologieën (kunstmatige intelligentie en andere). We doen dit om ervoor te zorgen dat de principes van het internationaal humanitair recht worden gerespecteerd wanneer deze technologieën worden ingezet. Het nationale kader zal op bovenstaande principes gebaseerd zijn.

7.6 Evolutie van het vastgoedpatrimonium van Defensie

Infrastructuur is een essentiële pijler voor de goede werking en operationele doeltreffendheid van de strijdkrachten. Ze speelt ook een sleutelrol bij de aantrekkelijkheid van Defensie en het behoud van het personeel.

De ontwikkeling van het vastgoedpatrimonium van Defensie is gebaseerd op de volgende doelstellingen:

- Aanpassing aan de normen van installaties: ondanks de reeds gedane investeringen blijft de algemene staat van de infrastructuur ontoereikend om te voldoen aan de normen van een moderne organisatie, met name op het gebied van energie en milieu. Daarom moeten we onze infrastructuur blijven verbeteren om aan de huidige en toekomstige behoeften te voldoen, met bijzondere aandacht voor militaire veiligheid. Er zullen concrete maatregelen worden genomen om de dagelijkse infrastructuurproblemen snel te verhelpen, waarvan de impact op het moreel en het welzijn van het personeel aanzienlijk is en niet over het hoofd mag worden gezien.
- Een weerbare defensie-infrastructuur: de evolutie van de collectieve verdediging en de behoefte aan een grotere militaire weerbaarheid zetten Defensie er ook toe aan haar infrastructuurconcepten opnieuw te bekijken. Hierbij wordt de nadruk gelegd op robuustheid en grotere spreiding van installaties, met name betreffende munitieopslag. De opkomst van 'enablement'-opdrachten en opdrachten om het nationale grondgebied te beschermen zal er ook toe leiden dat de militaire infrastructuur opnieuw wordt uitgedacht op een meer globale en duale wijze, met oplossingen zoals laadperrons waar zwaar militair materieel kan worden in- of uitgeladen.
- Infrastructuur klaar voor de toekomst: Defensie versterken betekent renoveren en nieuwe infrastructuur bouwen om ervoor te zorgen dat de nieuwe capaciteiten operationeel zijn en om de opslagcapaciteit te vergroten. Tegelijkertijd vereist de toename van het aantal personeelsleden een uitbreiding van de accommodatie-infrastructuur, met name voor de opleiding van jonge rekruten en de opvang van reservisten. Deze versterking is des te noodzakelijker wanneer personeel op locatie moet blijven vanwege operationele vereisten of geografische afstand van thuis. Trainings-

ingssessies zullen ook leiden tot een grotere behoefte aan speciale ruimtes en infrastructuur. Waar mogelijk zal Defensie proberen bestaande oefenterreinen uit te breiden of nieuwe te verwerven.

- Een evenwichtige geografische spreiding: de spreiding van militaire kwartieren over het hele nationale grondgebied is essentieel om aanwervingen te vergemakkelijken en het personeel beter te behouden. Rekening houdend met de demografische realiteit is het opzetten van nieuwe infrastructuren in regio's waar de militaire aanwezigheid momenteel beperkt is, een antwoord op deze uitdaging. In dit verband zal Defensie prioriteit geven aan de ontwikkeling van het Kwartier van de Toekomst Noord, terwijl het project van het Kwartier van de Toekomst Zuid wordt voortgezet.
- Een versterking van de maatschappelijke verankering: zonder de fundamenteel militaire aard van de infrastructuren van Defensie te verdoezelen – waardoor ze beschermd moeten worden en de toegang voor het publiek van nature beperkt blijft – kunnen bepaalde faciliteiten, zoals sport- of gezondheidsfaciliteiten, toch voor de lokale bevolking toegankelijk worden gemaakt. Deze openheid zal ertoe bijdragen de legitimiteit en zichtbaarheid van Defensie binnen de samenleving te versterken. In de context van prestaties ten dienste van derden kan het uitlenen van materiaal of het leveren van bepaalde diensten worden overwogen. Militaire infrastructuren kunnen ook een rol spelen als vectoren van nationale weerbaarheid, met name bij civiele crises zoals pandemieën, natuurrampen of ernstige noodsituaties.

Om te voldoen aan de groeiende behoeften op het gebied van infrastructuur, *enablement*, geografische spreiding en weerbaarheid – en gezien de moeilijkheid om nieuwe kwartieren of trainingszones te vestigen in regio's waar die er niet zijn – zullen er geen militaire domeinen meer worden verkocht die nog potentieel hebben voor Defensie. Als onderdeel van de ontwikkeling van een geïntegreerde industriële defensiestrategie zal niettemin worden onderzocht onder welke voorwaarden bepaalde militaire ruimten, installaties of terreinen ter beschikking van de defensie-industrie kunnen worden gesteld.

Capacitaire ontwikkeling

8.1 Basisprincipes van de capacitaire ontwikkeling

De capacitaire ontwikkeling van Defensie is gebaseerd op zowel de nationale behoeften als de eisen die voortvloeien uit de internationale verbintenissen. Om zich aan te passen aan de huidige en toekomstige dreigingen, past deze aanpak in een ambitieus en realistisch kader, zodat een doeltreffende reactie op de veiligheidsuitdagingen kan worden gegarandeerd.

Deze overwegingen zijn op coherente wijze gebundeld om de prioriteiten en doelstellingen voor deze ontwikkeling richting 2035 vast te leggen.

Gesynchroniseerde capacitaire evolutie

De capacitaire evolutie vereist een maximale synchronisatie tussen alle elementen waaruit een capaciteit bestaat – of het nu gaat om personeel (het aantal medewerkers alsook hun specialisatie), infrastructuur of werkmiddelen – en het tijdschema voor de uitvoering van de investeringsprogramma's.

Voor elk van deze elementen en voor elke capaciteit nauwkeurige cijfers geven over een termijn van tien jaar blijft echter een bijzonder complexe opdracht. Veel parameters zijn namelijk nog onbekend of zullen onvermijdelijk veranderen, of het nu gaat om keuzes op het gebied van uitrusting, technologische ontwikkelingen, gebruiksdoctrines of concepten voor de ondersteuning en inzet van toekomstige capaciteiten.

Niettemin verloopt de ontwikkeling van de capaciteiten van Defensie volgens een gepland, geleidelijk en coherent traject in alle capacitaire dimensies.

Evenwichtige en ambitieuze capacitaire ontwikkeling

De capacitaire ontwikkeling van Defensie is gebaseerd op vijf belangrijke capacitaire dimensies, die verschillen van de machten (voorheen 'componenten' genoemd): Informatie (*Intelligence-Cyber-Influence* - ICI), Land, Lucht, Maritiem, evenals Commando en Operationele Ondersteuning. Elk beslaat verschillende capacitaire domeinen.

Deze ontwikkeling is gepland op een progressieve, coherente en evenwichtige manier tussen de verschillende dimensies, om te zorgen voor een geloofwaardige en duurzame bijdrage aan afschrikking, collectieve verdediging en bescherming van

het nationale grondgebied. Deze ambitie steunt op talrijke samenwerkingsverbanden waarbij Defensie zich heeft aangesloten, waardoor de interoperabiliteit en strategische solidariteit worden versterkt. Met voldoende en goed gedimensioneerde middelen zal ons land zijn status als betrouwbare, geloofwaardige en erkende partner op het internationale toneel kunnen bestendigen.

Evolutieve capacitaire ontwikkeling

De capacitaire ontwikkeling kan niet volledig worden vastgelegd voor een periode van twee legislaturen. Ze moet net flexibel en evolutief blijven, zodat ze kan worden aangepast aan een steeds onstabielere veiligheidsomgeving en aan snelle en vaak onvoorspelbare technologische ontwikkelingen. Bewust van deze uitdagingen, past Defensie haar capacitaire portfolio aan op basis van regelmatige herzieningen om te allen tijde de samenhang tussen haar capaciteiten, taken en strategische doelstellingen te waarborgen.

In dit perspectief zal Defensie zich inspannen om de meest relevante en innovatieve oplossingen te identificeren en implementeren om in te spelen op nieuwe behoeften. Hierbij wordt ervoor gezorgd dat deze capaciteiten snel beschikbaar en operationeel zijn. Deze inspanning past in een logica van kostenbeheersing en versterkt tegelijkertijd de industriële defensiebasis, door maatschappelijke *returns* te maximaliseren en de Europese verankering van deze capaciteiten te bestendigen.

Met het oog op de versterking van de algemene robuustheid van de capaciteiten zullen toekomstige ontwikkelingen gericht zijn op het voorzien in de behoefte aan versterkte attritiereserves om verliezen of tijdelijke onbeschikbaarheid – met name door onderhoud – van materieel op te vangen.

8.2 Hoofdpijnen van de capacitaire ontwikkeling tegen 2035

Met betrekking tot de capacitaire verbintenissen die ons land is aangegaan in het kader van het NATO Defence Planning Process (NDPP) en de Europese en nationale behoeften, is rekening gehouden met een coherente verdeling tussen de vijf capacitaire dimensies om een geloofwaardige, blijvende en duurzame bijdrage te garanderen aan de inspanning ten aanzien van collectieve verdediging. Het zoeken naar toegevoegde waarde, samenwerking en versterkte synergieën, zowel op nationaal niveau als in het kader van de NAVO en de Europese Unie, ondersteunt deze doelstelling.

Gezien de jarenlange achterstand op het vlak van investeringen, overschrijden de totale kosten om de in het kader van het NDPP-proces vastgestelde lacunes weg te werken en de gereedheid (readiness) te verhogen, de middelen die worden toegewezen aan Defensie. Het is dan ook noodzakelijk om prioriteiten te stellen, die geleidelijk zullen worden uitgevoerd in het kader van de nieuwe militaire programmeringswet. Om de beschikbaarheid van capaciteiten binnen de vereiste termijnen te verzekeren houdt deze opschaling rekening met de evolutie van het personeelsbestand, de ontwikkeling van infrastructuur en de leveringstermijnen en implementatie van de uitrusting.

Deze prioriteitstelling heeft hoofdzakelijk tot doel:

- › Het verhogen van het operationele paraatheidsniveau (readiness) van de huidige strijdkrachten om hun beschikbaarheid, reactievermogen en veerkracht te waarborgen. Het betreft tevens hun vermogen om, indien nodig, ingezet te worden in gevechtssituaties van hoge intensiteit en deze inspanningen op lange termijn vol te houden. Het gaat met name om het versterken van de logistieke, onderhouds- en trainingscapaciteiten, het aanleggen van voldoende voorraden – met name munitievoorraden – rekening houdende met de bevoorradingstermijnen, en de noodzakelijke versterking van de industriële productiecapaciteit.
- › Het operationaliseren van de mediane gemotoriseerde brigade (medium brigade) om te beschikken over een geïntegreerde en mobiele landcapaciteit die snel ontplooid kan worden, met een verbetering van het niveau inzake beveiliging, vuurkracht en mobiliteit.
- › Het aanvullen van de multifunctionele luchtgevechtscapaciteit (air combat multirole) met bijkomende gevechtsvliegtuigen van hetzelfde type, ter versterking van het luchtoverwicht, de steun op de grond en de strategische ontrading.
- › Het opbouwen van een enablement-capaciteit om effectieve ondersteuning te bieden, met de nadruk op verbetering van de doorvoer- en stationeringsfaciliteiten, de capaciteit om geallieerde troepen te ontvangen en te ondersteunen, en de ontwikkeling van expeditieaire logistieke steuncapaciteiten.
- › Het opbouwen van een meerlagige grond-luchtverdedigingscapaciteit, met inbegrip van dronebestrijdingssystemen (Counter-Unmanned Aerial Systems, C-UAS), om de ontplooiende strijdkrachten, de bevolking en de nationale

kritieke infrastructuren te beschermen tegen complexe luchtdreigingen.

- › Het versterken van de maritieme oppervlaktegevechtscapaciteit, om de bijdrage aan de collectieve maritieme veiligheid en de verdediging van de maritieme communicatielijnen te vergroten.

De onderstaande tabel geeft per capacitaire dimensie een overzicht van de bedragen (uitgedrukt in constante euro 2026) in zowel vastleggingen (contracteringen) als vereffeningen (betalingen) voor de periode waarop deze Strategische Visie betrekking heeft.

Het totale bedrag van de vastleggingen bevat het totaal der investeringen van het STAR-plan die nog voorzien zijn vanaf 1 januari 2026, dewelke neerkomt op 7,77 miljard (uitgedrukt in constante euro 2026). Aan dit totale bedrag van de vereffeningen wordt het bedrag van de schuld toegevoegd die voortvloeit uit de gerealiseerde of geplande investeringen van het STAR-plan tot 31 december 2025, dewelke neerkomt op 6,81 miljard (uitgedrukt in constante euro 2026).

In de capacitaire segmenten waar dreigingen en technologieën snel en voortdurend evolueren, zou het niet zinvol en ook niet realistisch zijn om de behoeften op lange termijn met zekerheid vast te leggen. Met dit in gedachten is er, naast ‘individueel’ geplande aankopen, gekozen voor een dynamische geconsolideerde ontwikkelingsaanpak (consolidated development) om voldoende flexibiliteit en een groter reactievermogen te garanderen. Deze aanpak is gestructureerd rond de op dit moment geïdentificeerde behoeften en integreert deze in een specifieke jaarlijkse budgettaire enveloppe, waardoor we technologische kansen kunnen benutten en doeltreffend kunnen reageren op opkomende bedreigingen. Het resultaat is een grotere wendbaarheid bij onvermijdelijke veranderingen.

	Vastlegging 2026-2034 (€Cst26)	Vereffening 2026-2034 (€Cst26)
ICI	3.527.691.311 €	2.958.702.145 €
LAND	13.862.344.826 €	8.112.648.849 €
AIR	10.280.805.049 €	9.326.879.414 €
MARITIME	3.429.737.355 €	2.261.835.215 €
COMDO & OPS SP	2.683.574.990 €	2.000.939.137 €
TOTAAL	33.784.153.531 €	24.661.004.760 €

De capacitaire dimensie Intelligence-Cyber-Influence (ICI)

Informatiesuperioriteit is een sleutelkwestie geworden, die de versterking vereist van capaciteiten in cyberspace en informatietechnologieën om het besluitvormingsproces van de tegenstander te beïnvloeden en te verstoren. Geconfronteerd met versnelde technologische vooruitgang, een steeds complexere en meer onvoorspelbare veiligheidsomgeving, en bedreigingen die zowel dynamischer als meer hybride zijn geworden, is informatiebeheer een sleutelfactor. Het is essentieel om het volledige potentieel ervan te benutten, om te anticiperen op veranderingen en het initiatief te behouden op strategisch, operationeel en tactisch niveau in de informatieomgeving.

Deze voortdurend veranderende omgeving verandert de manier waarop strijdkrachten communiceren, beslissingen nemen en operaties uitvoeren ingrijpend. Dit vereist een geavanceerde digitale integratie van alle betrokken capaciteiten, gebaseerd op grotere automatisering en een aanzienlijke decentralisatie van besluitvormingsprocessen: dit is precies de ambitie van de capacitaire dimensie Intelligence-Cyber-Influence (ICI), die verschillende facetten van infor-

matie samenbrengt en integreert om relevante capaciteiten op dit gebied te ontwikkelen.

Deze dimensie omvat de capaciteiten Intelligence, Cyber en Influence, evenals transversale capaciteiten zoals ruimtevaart, Remotely Piloted Aircraft Systems (RPAS), digitale integratie en communicatieondersteuning.

Onderstaande tabel toont, per capaciteit, de belangrijkste ontwikkelingstrajecten en hun eerste jaar van budgettaire vastlegging, samen met de overeenkomstige bedragen, zowel in vastleggingen als in vereffeningen (uitgedrukt in constante euro 2026), over de periode waarop deze Visie betrekking heeft.

Gedurende de gehele periode van de Strategische Visie zal de capaciteit Intelligence (Inlichtingen) geleidelijk worden uitgebreid en versterkt, met name door middel van investeringen in digitale instrumenten voor de Algemene Dienst Inlichtingen en Veiligheid (ADIV). De cyberdefensie-, beïnvloedings- en informatiecapaciteiten van Defensie zullen tegelijk worden uit-

gebreid en versterkt. De ontwikkeling van ruimtevaartcapaciteiten en de aankoop van een extra MALE-systeem zijn ook voorzien. Tot slot zal de verdere digitalisering van Defensie gepaard gaan met projecten om de veiligheid te versterken, de soevereiniteit te waarborgen, en de weerbaarheid van de systemen te verbeteren.

Een versterkt digitaal innovatiebeleid, in samenwerking met de industrie en onderzoeksinstituten, zal ervoor zorgen dat voor Defensie relevante technologieën tijdig worden geïdentificeerd, gevalideerd en toegepast. Het zal er ook voor zorgen dat alles in het werk wordt gesteld om de integratie van innovatieve technologieën te versnellen. In eerste instantie zal de nadruk liggen op kunstmatige intelligentie en kwantumtechnologieën, ter ondersteuning van de ontwikkeling van geavanceerde oplossingen voor de verwerking van gegevens, krachtige computers, massale opslag en cyberveiligheid.

	Eerste jaar van vastlegging	Vastlegging 2026-2034 (€Cst26)	Vereffening 2026-2034 (€Cst26)
ICI		3.527.691.311 €	2.958.702.145 €
INTELLIGENCE		290.633.200 €	290.633.200 €
(Counter-) intelligence and security consolidated development	2026	290.633.200 €	290.633.200 €
CYBER		489.977.767 €	489.977.767 €
Crypto / Cyber capability consolidated development	2026	489.977.767 €	489.977.767 €
INFLUENCE		10.873.340 €	10.873.340 €
Influence analysis & information management tools	2027	8.637.700 €	8.637.700 €
Public Affairs, PsyOps and CIMIC support equipment	2027	2.235.640 €	2.235.640 €
SPACE		616.664.033 €	616.664.033 €
Joint Space capability consolidated development	2026	616.664.033 €	616.664.033 €
REMOTELY PILOTED AIRCRAFT SYSTEMS (RPAS)		504.123.705 €	504.123.705 €
MQ-9B 3rd system	2027	254.050.000 €	254.050.000 €
MQ-9B updates and upgrades	2026	250.073.705 €	250.073.705 €
DIGITALISATION & SUPPORTING COMMUNICATIONS		1.615.419.267 €	1.046.430.100 €
CIS services DCN, IT & Digital Transformation (incl. MDO) consolidated development	2026	294.359.267 €	294.359.267 €
CIS support to new weapon systems consolidated development	2026	355.670.000 €	355.670.000 €
Data centers	2029	965.390.000 €	396.400.833 €

De capacitaire dimensie Land

De dimensie Land heeft betrekking op alle capaciteiten die rechtstreeks verband houden met de structuren van de Landmacht. Deze omvat ook de middelen die nodig zijn voor landoperaties uit andere dimensies, zoals helikopters die, hoewel ze deel uitmaken van de capacitaire dimensie Lucht, voornamelijk worden gebruikt voor operaties van de Landmacht.

De capacitaire dimensie Land bestaat uit de gemotoriseerde capaciteit, de capaciteit speciale operaties en de capaciteit in verband met de *Joint and General Support Land*.

Onderstaande tabel toont, per capaciteit, de belangrijkste ontwikkelingstrajecten en hun eerste jaar van budgettaire vastlegging, samen met de overeenkomstige bedragen, zowel in vastleggingen als in vereffeningen (uitgedrukt in constante euro 2026), over de periode waarop deze Visie betrekking heeft.

In de periode waarop deze Strategische Visie betrekking heeft, zal worden gestreefd naar een geleidelijke versterking van de capacitaire dimensie Land, met name om te voldoen aan de capacitaire vereisten van de NAVO.

Tijdens de huidige legislatuur zullen verschillende belangrijke investeringen de aanschaf mogelijk maken van de ontbrekende voertuigen en uitrusting met als doel de opbouw en operationalisering van de *Medium Brigade* en haar ondersteuningsmiddelen af te ronden. Met betrekking tot de luchtmiddelen die voornamelijk voor opdrachten van de dimensie Land worden ingezet, zal worden geïnvesteerd in de aankoop van extra uitrusting voor de *Light Utility Helicopter* (LUH) en *Short Take-Off and Landing Aircraft* (STOL). De speciale operaties zullen worden verbeterd door gerichte investeringen in beveiligde communicatieapparatuur, tactische en logistieke

mobiteitsmiddelen, kinetische en niet-kinetische middelen, tactische inlichtingenmiddelen en uitrusting voor parachute-ring vanuit de lucht.

Tijdens de volgende legislatuur zal vooral worden geïnvesteerd in voertuigen en uitrusting om de oprichting van een tweede operationele brigade - de lichte gemotoriseerde interwapen brigade (*Light Brigade*) - verder te zetten, inclusief haar ondersteunende en aanverwante middelen. Bovendien zal de mediane gemotoriseerde interwapen brigade versterkt worden. Betreffende de opschaling van luchtmiddelen die hoofdzakelijk ingezet worden binnen de opdrachten van de dimensie Land, zullen investeringen de aanschaf mogelijk maken van een *rotary wing* luchttransportcapaciteit (*Medium/Heavy Transport Helicopter* - M/HTH). Deze capaciteit zal bestemd zijn voor het transport van personeel en materieel, alsook voor medische lichtevacuaties via helikopter. Er zullen ook middelen worden toegewezen aan de operationalisering van de nieuwe LUH- en STOL-luchtcapaciteiten, de aankoop van voertuigen (in het kader van de landmobiliteit) en de modernisering van inzet- en beschermingsmiddelen voor de capaciteit speciale operaties.

In de periode waarop deze Strategische Visie betrekking heeft, zullen de gedane investeringen de geleidelijke versterking van de *Joint and General Support Land*-capaciteit mogelijk maken door de aankoop van middelen voor transport, bevoorrading, diensten, ontvangst, projectie, bescherming en *Command and Control* (C²) en genie, met als doel Belgische troepen te kunnen projecteren - en ze na hun ontplooiing te ondersteunen - en geallieerde troepen op ons grondgebied te ontvangen en door te sturen.

	Eerste jaar van vastlegging	Vastlegging 2026-2034 (€Cst26)	Vereffening 2026-2034 (€Cst26)
LAND		13.862.344.826 €	8.112.648.849 €
MOTORIZED CAPABILITY		9.815.001.762 €	5.859.824.315 €
Command & Control (vehicles, shelters, generators, CIS support)	2026	892.159.730 €	892.159.730 €
C - Combat Manoeuvre (platforms, mission kits, configuration management, simulators)	2026	6.003.819.889 €	3.187.629.389 €
CS - Combat Support Fires (indirect fire system, MLRS, radar, PLIFS, JTAC equipment)	2026	417.897.327 €	134.657.327 €
CS - Combat Support Force Protection (VSHORAD, EW, CBRN)	2026	226.743.771 €	178.044.704 €
CS - Combat Support ISR (tactical UAS, sensors)	2028	79.701.293 €	79.701.293 €
CS - Combat Support Military Engineering (counter- and mobility assets, construction)	2026	842.037.342 €	327.531.542 €
CSS - Combat Service Support Sustainment (transport, supply & services, recovery)	2026	1.352.642.411 €	1.060.100.331 €
SPECIAL OPERATIONS (SO)		2.511.851.877 €	1.373.702.347 €
SO Command & Control (digitalisation, radio's, mobile C ² platform, C ² batch)	2026	140.250.000 €	140.250.000 €
SO Engagement (engagement and force protection equipment, PLIFS, parachute)	2026	153.878.595 €	149.532.292 €
SO Intelligence (digital surveillance tools, emerging technologies, intell batch)	2026	33.000.000 €	33.000.000 €
SO Mobility (Land & Maritime mobility platforms)	2027	546.337.393 €	350.486.765 €
SO Sustainment (transport, recovery)	2026	131.502.200 €	131.502.200 €
SO Air Task Unit - Short Take Off and Landing aircraft (STOL) updates and upgrades	2027	154.504.405 €	154.504.406 €
SO Air Task Unit - Light Utility Helicopters (LUH) equipment, updates and upgrades	2026	62.912.942 €	59.864.342 €
SO Air Task Unit - Medium/Heavy Transport Helicopters	2033	1.289.466.342 €	354.562.342 €
JOINT & GENERAL SUPPORT LAND		1.535.491.187 €	879.122.187 €
Command & Control (territorial and protected vehicles)	2026	280.969.800 €	186.924.000 €
Deployable Field Infrastructure (DFI) (modules 150 pers, deployable ammunition infra, tents)	2027	178.413.237 €	106.506.037 €
Military Engineering capability (equipment engineering battalion)	2034	152.430.000 €	- €
Supply (citerne, containers, bladders, handling equipment)	2027	122.706.150 €	122.706.150 €
Transport (trucks, trailers, heavy equipment transport)	2026	800.972.000 €	462.986.000 €

De capacitaire dimensie Lucht

De capacitaire dimensie Lucht omvat alle capaciteiten die rechtstreeks verbonden zijn aan de structuren van de Luchtmacht. Ze omvat echter niet alle luchtmiddelen die nodig zijn om land- (SOFAIR, LUH/HTH-helikopters), maritieme- (NFH) en informatieoperaties (MQ-9B) te steunen. Hoewel deze door de Luchtmacht worden geëxploiteerd, vallen deze middelen onder de capacitaire dimensies Land, Maritiem en ICI.

De capacitaire dimensie Lucht is gebaseerd op capaciteiten *Air Combat Multirole*, *Surface-Based Air & Missile Defence* (SBAMD), *Fixed Wing Transport*, *Air-to-Air Refueling*, *Airborne Early Warning & Control*, *Air Command & Control* (C²), *Force Protection*, *Search and Rescue* en *Airbase General Support*.

Tijdens de hele periode van deze Strategische Visie zal worden gestreefd naar een geleidelijke versterking van de capacitaire dimensie Lucht, met name om te voldoen aan de NAVO-capaciteitsvereisten. Deze capacitaire ontwikkeling zal gebaseerd zijn op een aantal belangrijke investeringen, waaronder de aankoop van extra F-35 gevechtsvliegtuigen, de invoering van een korte-, middellange- en langeafstandssysteem voor *Surface-Based Air Missile Defence* (SBAMD), de aankoop van helikopters voor *Search and Rescue*-opdrachten (SAR) en de aankoop van *corporate* transportvliegtuigen.

Daarnaast zullen de ontplooibare capaciteiten worden uitgebreid met inzetbare *Command and Control* (C²) elementen en een *Control and Reporting Centre* (CRC) radar, evenals algemene ondersteuningselementen die inherent zijn aan de inzet van troepen. Er zal ook worden geïnvesteerd om de veerkracht en het overlevingsvermogen van luchtmachtbases te vergroten. Ten slotte zal de internationale samenwerking worden geconsolideerd, met name door deelname aan het AFSC-programma ter vervanging van de AWACS (*Airborne Early Warning*), aan updates van de MRTT (*air-to-air refuelling*) -vliegtuigen en deelname aan een internationale strategische transportoplossing. *Last but not least* zal de vloot gevechtsvliegtuigen worden versterkt met onbemande systemen (*Manned-Unmanned Teaming* – MUM-T).

Onderstaande tabel toont, per capaciteit, de belangrijkste ontwikkelingstrajecten en hun eerste jaar van budgettaire vastlegging, samen met de overeenkomstige bedragen, zowel in vastleggingen als in vereffeningen (uitgedrukt in constante euro 2026), over de periode waarop deze Visie betrekking heeft.

	Eerste jaar van vastlegging	Vastlegging 2026-2034 (€Cst26)	Vereffening 2026-2034 (€Cst26)
AIR		10.280.805.049 €	9.326.879.414 €
AIR COMBAT MULTIROLE		3.387.409.005 €	3.237.409.005 €
Air combat multirole aircraft (11EA) including mission equipment	2026	1.672.258.720 €	1.672.258.720 €
Aircraft support equipment, spare parts and configuration updates	2026	445.104.480 €	295.104.480 €
Continuous capability development (incl. Manned Unmanned Teaming MuM-T)	2027	419.589.040 €	419.589.040 €
Deployable SAP mission planning facility (DSAP-F)	2026	20.324.000 €	20.324.000 €
Electronic Warfare (EW) European mission data generation capability	2028	156.465.598 €	156.465.598 €
Training – European Operational Training Infrastructure (OTI) program	2026	202.632.173 €	202.632.173 €
Training – NATO Advanced Flight Training Europe	2027	101.620.000 €	101.620.000 €
Training – Update mission training center and readiness enhancement (incl. weapons loading trainer)	2026	369.414.994 €	369.414.994 €
SURFACE-BASED AIR & MISSILE DEFENCE		4.013.990.000 €	3.410.062.395 €
Short/medium range firing units (10EA)	2026	2.032.400.000 €	1.827.114.395 €
Long range firing units (03EA)	2029	1.981.590.000 €	1.582.948.000 €
FIXED WING TRANSPORT		1.047.965.105 €	997.155.105 €
A400M Directional Infra-Red Counter Measures (DIRCM) and block update	2026	264.879.353 €	264.879.353 €
Future strategic air transport partnership (outsized cargo)	2033	152.430.000 €	101.620.000 €
Light tactical / Medium range air transport capability	2026	426.804.000 €	426.804.000 €
Replacement long range air transport capability	2029	203.851.752 €	203.851.752 €
AIR-TO-AIR REFUELING		161.759.935 €	161.759.935 €
MRTT updates and upgrades	2030	161.759.935 €	161.759.935 €
AIRBORNE EARLY WARNING & CONTROL		580.443.033 €	505.457.928 €
Alliance Future Surveillance and Control programme (including last update AWACS)	2026	580.443.033 €	505.457.928 €
AIR COMMAND AND CONTROL		527.343.392 €	486.695.391 €
Airbases CIS (Voice Communication Systems replacement, classified network upgrade)	2026	46.701.201 €	46.701.201 €
Air Defence (deployable long range radar/CRC, C² systems replacement and simulation)	2026	239.104.193 €	239.104.193 €
Air surveillance radars capability improvement	2026	35.322.634 €	35.322.634 €
Air Traffic Management (ATM) systems improvement	2027	190.972.363 €	150.324.363 €
Multi-domain targeting support capability	2028	15.243.000 €	15.243.000 €
FORCE PROTECTION AIR		244.483.503 €	220.074.379 €
Airbase resiliency improvement and intrusion detection systems	2026	166.032.863 €	141.623.739 €
Command, transport, CBRN reconnaissance and liaison vehicles	2026	78.450.640 €	78.450.640 €
SEARCH AND RESCUE		193.071.489 €	193.071.489 €
SAR helicopters (04EA)	2026	193.071.489 €	193.071.489 €
AIRBASE GENERAL SUPPORT		124.339.587 €	115.193.786 €
Airbases Navigational Aids replacement and support material	2026	20.179.087 €	14.081.886 €
Deployable airbase equipment and Instrument Landing System (ILS)	2028	91.966.100 €	91.966.100 €
Weather observation, forecasting and data distribution systems	2026	12.194.400 €	9.145.800 €

© Belgian Defence

De capacitaire dimensie Maritiem

Ondanks zijn relatief kleine kustlijn heeft België grote maritieme belangen, waaronder een van de grootste havens van Europa, een grote koopvaardijvloot en een essentiële afhankelijkheid van zeeroutes voor zijn open economie. Onze kritieke infrastructuur, zowel onder water als op zee, zijn van vitaal belang voor onze communicatie- en energienetwerken. Daarnaast spelen maritieme verkeersaders een belangrijke strategische rol in het militaire domein als doorreisland voor troepen naar de oostelijke flank.

De capacitaire dimensie Maritiem omvat alle capaciteiten die rechtstreeks verband houden met de structuren van de Marine. Ze omvat ook de middelen die nodig zijn voor maritieme operaties uit andere dimensies, zoals de helikopters die, hoewel ze deel uitmaken van de dimensie Lucht, voornamelijk worden gebruikt voor operaties van de Marine. De capacitaire dimensie Maritiem is gebaseerd op de capaciteiten *Surface Combatant*, *Naval Mine Warfare*, *Coastal Security*, *Harbour Protection* en *Maritime C² & Support*.

In de periode waarop deze Strategische Visie betrekking heeft, zal een geleidelijke versterking van de Maritieme capacitaire dimensie plaatsvinden, met name om te voldoen aan

de NAVO-capaciteitsvereisten. Deze capacitaire ontwikkeling zal gebaseerd zijn op verschillende belangrijke investeringen, waaronder de aankoop van een derde fregat van het type ASWF (*Anti-Submarine Warfare Frigate*) via Nederland, met inbegrip van upgrades en verbeteringen aan de NFH (*NATO Frigate Helicopter*) helikoptervloot. Om de *Naval Mine Warfare* capaciteit in overeenstemming te brengen met de eisen van de NAVO, worden een logistiek ondersteuningschip (*Logistic Support Ship*) en modulaire mijnlegsystemen (*mine laying*) aangeschaft. Om de maritieme veiligheid te verbeteren, worden sensoren aangeschaft, wordt de apparatuur in de verschillende commando- en controlecentra gemoderniseerd en worden patrouilleboten geüpdatet. Daarnaast zal de capaciteit om de haveninfrastructuur te beschermen worden versterkt en zal de groei van de capaciteit van de mariniersfuseliers worden voortgezet.

Onderstaande tabel toont, per capaciteit, de belangrijkste ontwikkelingstrajecten en hun eerste jaar van budgettaire vastlegging, samen met de overeenkomstige bedragen, zowel in vastleggingen als in vereffeningen (uitgedrukt in constante euro 2026), over de periode waarop deze Visie betrekking heeft.

	Eerste jaar van vastlegging	Vastlegging 2026-2034 (€Cst26)	Vereffening 2026-2034 (€Cst26)
MARITIME		3.429.737.355 €	2.261.835.215 €
SURFACE COMBATANT		1.918.242.943 €	1.518.621.543 €
Anti-Submarine Warfare Frigate (3rd ASWF)	2026	1.270.250.000 €	1.223.250.000 €
ASWF updates, upgrades and support	2029	545.213.400 €	197.673.000 €
NATO Frigate Helicopters (NFH) updates, upgrades and support	2029	51.969.543 €	51.969.543 €
Surface Warfare capability development	2029	50.810.000 €	45.729.000 €
NAVAL MINE WARFARE		1.170.883.050 €	445.316.250 €
Logistic Support Ship (01EA)	2033	274.374.000 €	101.620.000 €
Mine Counter Measures (MCM) Lab projects implementation	2027	10.162.000 €	10.162.000 €
Mine Counter Measures (MCM) Toolboxes	2026	656.987.876 €	165.147.076 €
Mine Counter Measures Vessels (MCMV) updates, upgrades and additional material	2026	211.877.700 €	150.905.700 €
Mine laying capacity	2027	6.280.914 €	6.280.914 €
Mine Warfare Data Center	2027	11.200.560 €	11.200.560 €
COASTAL SECURITY		135.403.105 €	117.111.505 €
Coastal Patrol Vessels (CPV) updates and upgrades	2026	94.755.105 €	76.463.505 €
Offshore Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (ISR) sensors	2027	40.648.000 €	40.648.000 €
HARBOUR PROTECTION		64.087.679 €	48.844.679 €
Seaward and landward sensors, effectors and protection	2026	64.087.679 €	48.844.679 €
MARITIME C² & SUPPORT		141.120.578 €	131.941.238 €
C² for maritime operation centers and sensors integration	2027	67.685.861 €	67.685.861 €
MCMV Satellite terminals upgrade	2027	73.434.717 €	64.255.377 €

De capacitaire dimensie Commando en Operationele Ondersteuning

De capacitaire dimensie Commando en Operationele Ondersteuning omvat capaciteiten die gemeenschappelijk zijn aan de andere dimensies of deze ondersteunen.

De capacitaire dimensie Commando- en Operationele Ondersteuning is gestructureerd rond vijf capaciteiten: medische steun (*Medical Support*), bescherming van de strijdkrachten en infrastructuur (*Joint Force Protection*), algemene ondersteuning (*General Support*), de *unmanned systems* en ondersteuning van de inzet en behoud van gevechtskracht via *enablement*.

In de periode waarop deze Strategische Visie betrekking heeft, zal een geleidelijke versterking van de capacitaire dimensie Commando en Operationele Ondersteuning plaatsvinden, met name om te voldoen aan de capaciteitsvereisten binnen het NAVO-kader. Deze capacitaire ontwikkeling zal gebaseerd zijn op verschillende belangrijke investeringen, waaronder de aankoop van medische uitrusting ter ondersteuning van operationele eenheden – zoals veldhospitalen, medische evacuatiemiddelen en ambulances – en medische uitrusting om de functies van het militair hospitaal te garan-

deren in afwachting van de oprichting en operationalisering van de *Medical Hub*.

In het kader van *Joint Force Protection* zullen essentiële investeringen gerealiseerd worden in de strijd tegen drones (C-UAS). CBRN (chemisch, biologisch, radiologisch en nucleair) beschermingsmateriaal, camouflagemiddelen en materiaal voor de *Explosive Ordnance Disposal* (EOD) zullen ook worden aangeschaft. Voor de algemene ondersteuningscapaciteit (*General Support*) zal worden geïnvesteerd in collectieve en individuele uitrusting voor soldaten. Er zullen territoriale voertuigen worden aangeschaft om aan de groeiende trainingsbehoeften te voldoen, evenals specifieke voertuigen voor de reserve.

De behoefte aan onbemande systemen (*unmanned systems*) zal de komende jaren aanzienlijk toenemen. Als reactie op deze dynamiek zal Defensie investeren in een breed scala aan drones – in de lucht, te land, op zee en onder water – voor zowel gevechts- als ondersteuningsopdrachten.

Tot slot zal Defensie, om in staat te zijn *enablement*-opdrachten uit te voeren, investeren in uitrusting bedoeld om de ontvangst- en transitinfrastructuur operationeel te maken, in de noodzakelijke middelen voor de implementatie van de

Joint Support Hub te voorzien, en in treinwagons. Bovendien is de herinrichting van de spoorterminal in Leopoldsborg eveneens voorzien, teneinde de militaire mobiliteit te versterken.

Onderstaande tabel toont, per capaciteit, de belangrijkste ontwikkelingstrajecten en hun eerste jaar van budgettaire vastlegging, samen met de overeenkomstige bedragen, zowel in vastleggingen als in vereffeningen (uitgedrukt in constante euro 2026), over de periode waarop deze Visie betrekking heeft.

	Eerste jaar van vastlegging	Vastlegging 2026-2034 (€Cst26)	Vereffening 2026-2034 (€Cst26)
COMDO & OPS SP		2.683.574.990 €	2.000.939.137 €
MEDICAL SUPPORT		753.192.384 €	527.613.962 €
CBRN medical deployable lab	2034	4.064.800 €	1.016.200 €
Deployable medical treatment facilities	2026	97.995.731 €	97.309.796 €
MEDEVAC Air kits	2029	10.162.000 €	8.129.600 €
MEDEVAC Ground (soft skin and armoured vehicles)	2026	399.331.260 €	239.462.676 €
Medical logistic equipment and vehicles	2026	151.150.800 €	108.774.660 €
Medical support equipment	2026	90.487.793 €	72.921.030 €
JOINT FORCE PROTECTION		544.735.671 €	499.853.505 €
CBRN equipment and decontamination means	2026	52.389.697 €	52.389.697 €
C-UAS capability consolidated development	2026	368.880.600 €	368.880.600 €
EOD – Remotely controlled vehicles	2034	30.486.000 €	- €
EOD – Static detonation chamber	2030	35.567.000 €	35.567.000 €
Joint Force Protection – Camouflage equipment	2026	51.292.814 €	36.896.648 €
Joint Force Protection – Entry Control Point	2026	6.119.560 €	6.119.560 €
GENERAL SUPPORT		936.058.933 €	523.883.670 €
Homeland and territorial reserve – vehicles (incl. AAA VSHORAD) and handling systems	2026	466.180.037 €	205.370.037 €
Soldier armament and optronics	2026	305.449.330 €	204.084.066 €
Soldier digitalisation (radios, connectivity, softwares)	2028	95.000.000 €	45.000.000 €
Soldier equipment for personnel build up (incl. reserve)	2029	46.799.679 €	46.799.679 €
Wall tents replacement	2026	22.629.888 €	22.629.888 €
UNMANNED SYSTEMS		367.017.567 €	367.017.567 €
Unmanned systems consolidated development	2026	367.017.567 €	367.017.567 €
ENABLEMENT		82.570.435 €	82.570.435 €
Air terminal operations center equipment	2028	40.946.883 €	40.946.883 €
Airbase operating location regeneration	2026	21.299.552 €	21.299.552 €
Rail transport wagons	2027	20.324.000 €	20.324.000 €

De samenwerking op het capacitaire gebied

In elke capacitaire dimensie zullen de bestaande nationale en internationale samenwerkingsverbanden worden voortgezet en waar nodig versterkt. Bij de verwerving van nieuwe capaciteiten zullen mogelijkheden voor samenwerking – met name op Europees niveau en binnen de NAVO – actief worden onderzocht.

DEFENSIE